

СРПСКО КОЛО

● ЛИСТ САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА ● ПИСАН ИЈЕКАВСКИМ ИЗГОВОРОМ ● ГОДИНА VII ● БРОЈ 73 ● ФЕБРУАР 2022. ● БЕСПЛАТНО ● ДИЈЕРАК

ИСТОРИЧАР ДР ДЕЈАН АНТИЋ

Слобода и демократија су најузвишеније српске вриједности!

НОВИНАР МИЛАН ЖДРАЛЕ

Херцеговина нестаје пред нашим очима!

ВИШЕ ОД 100 ИЗЛАГАЧА НА ТРЕЋЕМ САЈМУ ЗАВИЧАЈА У НОВОМ САДУ

НАЈМАСОВНИЈИ СУСРЕТ СРБА ИЗ РЕГИОНА У МАТИЦИ

» Александар Софић, Душко Ђутило и Драгана Милошевић

СЛОВЕНИЈА
СВЕ ВИШЕ СРПСКИХ СТУДЕНАТА ДОЛАЗИ У КОПАР

РЕПУБЛИКА СРПСКА
СВИ ПУТЕВИ ВОДЕ У ТРЕБИЊЕ

РУНИЋ: ОТВАРАЊЕ ФАБРИКЕ У ДРВАРУ ЈЕ НАЈВАЖНИЈИ ДОГАЂАЈ У ОВОМЕ ВИЈЕКУ

ЂУРАН: МЈЕШТАНИ БОС. ГРАХОВА СКУПО ПЛАЂАЈУ ЦИЈЕНУ СРПСКЕ НЕСЛОГЕ

ФОТО: ГРАДСКЕ ИНИЦИЈАТИВЕ

30 ГОДИНА ОД ДОНОШЕЊА УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ЦИЦОВИЋ: Долази вријеме стриктног поштовања Дејтона

БОРБА ПИЈЕТЛА СА САМИМ СОБОМ
ЦРНОГОРСКО
„НАДСРПСТВО“

50 ГОДИНА ОД ОСВАЈАЊА ТИТУЛЕ

СЈЕЋАЊЕ НА „КЛЕЧАНСКО СПОРТСКО ЧУДО“

СЛОБОДАН СТАВ: СТЕФАН СИНАНОВИЋ

Српска митологија и европске бајке

Кад смо ми имали културу, Срби су имали гусле и ракију — вели, Марио Јареб, потпредседник Матице хрватске, а одушевљено преноси ЦДМ (иначе, и једни и други бурно протестовали кад је пјевање уз гусле, као дио нематеријалног културног наслеђа Србије и Срба, уписано на Унескову Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човјечанства).

Но да кренемо једним ликовним примјером: кад је тадашњем британском министру спољних послова, а доцнијем премијеру Уједињеног Краљевства, Ентонију Идну, приликом посјете Матици српској, показан први број њеног Летописа, овај је са невјерицом загледао годину — 1824! Како је то могуће? Ако је тај часопис за културу покренут тад, и још увијек излази, онда је то, колико он зна, најстарији континуирани књижевни часопис у Европи. Поређења ради, институција коју Марио Јареб представља, најстарија хрватска културна установа, под тим именом, дјелује тек неких пола вијека касније.

Оно што је, можда, извикан аргумент опет ваља поменути: српску народну баладу, Хасанагиницу, која се изводи уз гусле, 1775. на њемачки језик преводио је Гете, деценију, дакле, прије Вуковог рођења, и скоро 50 година прије него што ће Вука упознати у Каселу, а овај, у Вајмару, браћу Грим, такође одушевљене српском епском традицијом због које су учили српски језик, а старији брат, Јакоб, отац њемачке филологије, за српску епску поезију писао да је достојна дивљења — поезију која се изводила, уз подсмјех редакције ЦДМа, уз гусле. Пјесму „Марко Краљевић и Љутица Богдан“ Вук је чуо у Срему 1815. године од неписменог хајдука, Тешана Подруговића, да би је неких педесет година касније на њемачки језик превео један други колос германске културе и европске мисли — Фридрих Ниче.

У наредном вијеку, један од највећих интелектуалаца своје епохе, Умберто Еко, записује да је епском традицијом хроми Вук теглио свој народ у Европу, и да су то срећом препознали Гете и браћа Грим, доживјели је као највишу вриједност европске културе и поздравили — добродошла, српска митологијо!

Зашто се о овим епизодама у нашем народу не говори чешће, а за ову са Робертом Ентонијем Идном, уопште, јако слабо зна? Зато што нам, за разлику од Хрвата и ових са одушевљеног ЦДМа, верификација од вани није потребна. А они за њом жуде. Властитих вриједности смо свјесни, а посебно значаја богате ризнице српске баштине која је разнолика и заиста се креће од блата устаничке Србије које је, видимо, својом снагом и величином знало да задиви европске врхунце, па до сјаја и раскоши дубровачке ренесансе коју је шјор Јареб превидио — Иво Гундулић, Марин Држић и остали дубровачки књижевници су били Срби и припадају српској књижевности и култури. Само ми нисмо селективни и једнако поштујемо старе катедре Сремских Карловца, мистични сјај Пећаршије, чађави чардак у Горњој Добрињи, задимљене механе у Врању што су нам дале Бору Станковића, сиромашне Стричиће што су родиле Кочића, камена гувна и цетињске келије у којима је, замишљен, самовао Његош. Можда је и од блата и од сјаја, али макар је садржај који, за разлику од других, не морамо да измишљамо.

АУТОР ЈЕ ПРЕДСЈЕДНИК НВО МИ ЗНАМО КО СМО

СРПСКО КОЛО

Оснивач и издавач: **Савез Срба из региона**

Главни и одговорни уредник: **Трифко Ђоровић**

Лектор: **Драгана Бокун**

Веб администратор: **Милисав Шапић**

Редакција: **Драгана Бокун, Жељко Ђекић,**

Драгана Шиповац и Јелена Рокнић

Сарадници: **Боро Ркман (Хрватска), Драган Башовић,**

Ратко Бубало (правни савјети),

Шпиро Лазиница (правни савјети),

Наташа Дробац, (правни савјети)

Адреса: **Отона Жупанчића 14, Нови Београд**

Дописништво: **Булевар ослобођења 26, Нови Сад**

Мејл: **srpskokolo@ssr.org.rs**

Телефон: **021/6613-600**

Сајт: **www.ssr.org.rs**

Тираж: **5.000 примјерака**

Дизајн и прелом: **Студио Хум, Барајево**

Штампа: **Штампариа Борба а. д., Београд**

ISSN 2466-3476

Израду овог броја Српског кола помогли су:

Управа за сарадњу с дијаспором и Србима у региону,
општине Деспотовац и Рековац и Градска општина Сурчин

СВЕЧАНО ОБИЉЕЖЕН ДАН ДРЖАВНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ВУЧИЋ: Србија сама одлучује о својој судбини

Председник Републике Србије Александар Вучић уручио је, поводом Дана државности Србије, одликовања заслужним појединцима и институцијама и том приликом поручио да славећи Сретење, чинимо по свету нашим великим претходницима и шаљемо поруку да желимо слободну, јаку, и модерну Србију.

Председник Александар Вучић је истакао да Сретењски устав потврђује Карађорђеву и Милошеву доктрину да је Србија држава слободних сељака, чије је право на имовину потврђено највишим правним актом Кнежевине.

— Немамо право да се пред сјенима предака не присјетимо да су у то вријеме највеће силе свијета баштиниле вишевијековну традицију робовласништва, кметства, те суровог колонијализма. И нисмо ми случајно данас једна од најбрже и највише растућих економија Европе, као што нисмо случајно земља градилишта и нових инвестиција. Ни најмање случајно није ни то што смо успјели да се изборимо

ФОТО: ДИМИТАРИЈЕ ГОЛИКОВИЋ/НЕГ ПРЕДСЈЕДНИКА

са свим кризама, од поплава, до пандемије. На крају, нисмо тек пуком случајношћу независна земља, која сама одлучује о својој судбини. То је била обавеза коју смо добили тог 15. фебруара 1835. године од окупљених на пољани наше слободе и наше будућности — поручио је Вучић.

Председник Републике подсетио је да се данашња Србија темељи на два догађаја, која су се одиграла на исти дан, у различитим временским интервалима, те да свакодневним напорима, ко-

је улажемо у бољитак и јачање наше земље, отплаћујемо дуг, који су нам оставили Карађорђе, Чарапић, Вељко, Главаш, Синђелић и сви други устаници.

— Тог 15. фебруара 1804. године, у Марићевића јарузи, у Орашцу, народне вође су подигле први слободарски устанак на Балкану, устанак који ће створити независну Србију, и који ће, на овим просторима, устоличити ту свету ријеч слобода, као најважнији израз, као обавезу и завјет. Захваљујући њима, Србија је успјела да издржи стотине го-

дина борбе за своју, али и туђу слободу и независност. Србија данас представља бастион слободе и независности и гарант мира на овим просторима — рекао је председник Вучић оцјенујући да је упркос слому као крајњем резултату, Први српски устанак доказао да Србија, ослоњена сама на себе, може бити слободна и потпуно функционална као држава.

Током обраћања, председник је рекао да захваљујући јуначким прецима Србија данас живи као слободна, независна, стабилна, достојанствена држава, која је у миру са свима. Затим је поручио да уручује ордења, као знак захвалности свима онима, који су својим радом и залагањем допринијели управо таквој Србији.

— Остаће вјечно упамћени, забиљежени на страницама те велике и дивне књиге, коју су наши преци почели да пишу, без ријечи, али са јасном мишљу, коју ми данас настављамо, вриједно и пажљиво, знајући да она нема крај — закључио је председник Републике Србије Александар Вучић.

Цвијановић: Орден припада грађанима Српске

Орден је прва добила председница Републике Српске Жељка Цвијановић која је изјавила да је почастована одликовањем које, како каже, припада и свим грађанима Републике Српске за које нема веће части од оне која је указана из Србије. Она је изразила захвалност на додијељеном одликовању.

Орден Републике Србије на ленти добио је и председник Републике Анголе Жоао Мануел Гонсалвес Лоренсо док је Орден српске заставе првог степена уручен Милану Кнежевићу, народном посланику Скупштине ЦГ, као и митрополиту Илариону Алфејеву, који је и председник одсјека за спољне послове Руске православне цркве.

Орден српске заставе другог степена добили су Јасуши Акаши, за заслуге током мандата у својству специјалног представника генералног секретара УН-а за бившу Југославију 1994–1995, а истим орденом награђен је и генерал-мајор Џон Херис, који је командант Националне гарде Охаја, и пред-

» Признање за председницу Републике Српске

седник Евроцаста Ладислав Хамран. Познати интелектуалци у Шведској у борби против антисемитизма и одржавања културе сјећања на Холокауст из Другог свјетског рата Дина и Јован Рајс награђени су Орденом српске заставе трећег степена, док је манастир Свети Прохор Пчињски добио Сретењски орден првог степена, а Душан Чкребић, некадашњи високи државни и партијски функционер који је као председник Председништва Србије 1984. међу најзаслужнији-

ма за наставак изградње храма на Врачару, добио је Сретењски орден првог степена. Исти орден добило је и Српско лекарско друштво, Српско народно позориште у Новом Саду, Народно позориште Ниш, Народно позориште Ужице, Галерија Матице српске, Српска књижевна задруга и Српска читаоница у Иригу, као и Иштван Пастор, председник Скупштине АП Војводине.

Клиника за пулмологију КЦ Србије, која постоји 90 година, добила је Сретењски ор-

ден трећег степена, као и градоначелник Љубљане Зоран Јанковић. Џону Капелу, председнику Фондације *Халиџарг*, уручен је орден Карађорђевице звијезде првог степена, док су представници српске дијаспоре на Кипру Станислав Јанковић, представник српске дијаспоре у Швајцарској Мићо Вукић и представник српске дијаспоре у САД Бранко Тупањац добили Ордене Карађорђевице звијезде трећег степена.

Исти орден добили су и Сенка Цревар, запослена у ОШ *Гвозд* у Вргинмосту, учитељица српског језика и културе која обавља дужност в. д. управника библиотеке и читаонице *Симо Мраовић Гвозд*.

Постхумно су одликовани генерал Вељко Раденовић, кошаркашки тренер Душан Дуда Ивковић, пијаниста и бивши директор Београдске филхармоније Иван Тасовац, књижевник Радован Бели Марковић, модна креаторка Мирјана Марић, пјевач Маринко Роквић, пјевачица Мерима Његомир, глумац Ненад Ненадовић и новинар Мирослав Лазански.

ЂЕНЕРАЛЕ, НЕК ЈЕ ТВОЈОЈ МАЈЦИ ХВАЛА

Председник Вучић се посебно осврнуо на генерала Вељка Раденовића, који је постхумно одликован. — Желим да споменем једног од лауреата који је постхумно одликован. Онај по којем је настала чувена пјесма *Ђенерале, нек је твојој мајци хвала*. Данас је вријеме када можемо коначно да кажемо ко смо, одакле долазимо, и ко је и шта је наша земља. Коначно је вријеме да се захвалимо нашим јунацима, да их се не стидимо и да их не кријемо, већ да отворено пред цијелим свијетом кажемо да смо поносни на њих, колико их волимо и колико им се извињавамо што смо њихова велика дјела заборавили — поручио је председник.

ЏОНИ ДЕП: НЕЋУ ВАС ИЗНЕВЈЕРИТИ

— Нисам неки говорник. Из дна душе и мог бића заиста вам хвала. Примам ову велику част која ми је указана, никада нећу изневјерити ово повјерење — рекао је познати глумац Џони Деп након што му је у Палати Србија орден уручио председник Александар Вучић. Објаснио је да је за њега медаља велика част, и да ће учинити све што је у његовој моћи да она постане отјелотворење његове обавезе у Србији. — Велику страст гајим према, мање-више, свему у Србији. У Србији сам много тога добио, па и нови живот који ми је дао Емир Кустурица. Сада сам на ивици новог живота и волио бих да он почне баш овдје у Србији — поручио је Деп.

ЛИНТА ТРАЖИ ДА ВЛАДА СРБИЈЕ ИСПЛАТИ 20.000 ДИНАРА И ПЕНЗИОНЕРИМА ИЗ ХРВАТСКЕ И БИХ

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта тражи да Влада исплати једнократну новчану помоћ од 20.000 динара за ублажавање последица корона вируса и пензионерима који су пензије стекли у Хрватској, БиХ и другим државама региона, а живе у Србији. Мањи дио њих ће добити новчану помоћ јер су дио радног стажа стекли у Србији али, нажалост, велика већина неће добити помоћ јер нису корисници Фонда ПИО Србије. Значајан дио пензионера који су прогнани са подручја Хрватске и Федерације БиХ били су принуђени да раде у Србији да би преживјели јер имају мале пензије. Све године које су радили у Србији нису им уписане у радни стаж из разлога јер нису били пријављени а морали су од нечега да живе. Доста пензионера је изгубило тзв. заштитни додатак у Хрватској и БиХ и пензије им износе између 3.500 и 6.000 динара или нешто више што представља понижење. Поред тога, не добијају једнократну новчану помоћ у Хрватској и БиХ јер немају више пребивалиште у тим државама. Због тога се налазе у јако тешкој материјалној ситуацији и потребна им је исто помоћ у висини 20.000 динара коју је данас добило свих 1.7 милиона пензионера.

Линта још једном позива Владу да исплати заосталу једнократну новчану помоћ у висини 15.000 динара пензионерима из Хрватске, БиХ и других држава региона која је током 2020. и 2021. године у три наврата исплаћена корисницима Фонда ПИО Србије. Наиме, око 1.7 милиона пензионера је априла и децембра 2020. године добило новчану помоћ у износу од

» Од корона су били једнако угрожени сви грађани Србије

АПЕЛ И ЗА ПОМОЋ ИЗБЈЕГЛИЦАМА

Народни посланик Миодраг Линта је у свом излагању у Скупштини Србије 11. јануара 2022. године истакао да од почетка пандемије корона, у претходне двије године, мјерама Владе Републике Србије нису обухваћене двије категорије становништва и то 125.000 пензионера који су родом и поријеклом са подручја држава које су настале на простору бивше Југославије, као и 26.000 грађана Србије који имају и даље статус избјеглих и прогнаних лица. Линта је подсетио да је Влада Републике Србије за сваког пензионера током претходне двије године одвојила по 35.000 динара. Током 2020. године исплаћено је 9.000 динара, прошле године 6.000 динара, а у фебруару је најављена исплата још 20.000 динара новчане помоћи за пензионере.

Он се потом осврнуо и на другу групу становништва, за коју је рекао да су такође дискриминисани и веома разочарани, јер нису обухваћени мјерама Владе Републике Србије, а ријеч је о 26.000 грађана Србије.

– Подсјећам да су током 2020. године сви пунољетни грађани Србије добили новчану помоћ у висини 100 евра, а да је током прошле године у три наврата укупно исплаћено 80 евра. Апелујем на министарку Матић да пренесе премијерки Брнабић да се нађе начин да се и за ових 26.000 грађана Републике Србије који имају статус избјеглих и прогнаних лица исплати новчану помоћ – поручио је Линта

4.000 и 5.000 динара, а крајем прошле године исплаћено је још 6.000 динара да би лакше пребродили пандемију корона вируса. Нажалост, наведену новчану помоћ у висини 15.000 динара, и поред више захтјева Линте, нису добили пензионери са подручја бивше Југославије јер нису корисници Фонда ПИО Србије. Због тога су пензионери, родом из Хрватске, БиХ и других држава региона оправдано незадовољни, огорчени и разочарани јер су и они држављани Србије. Они у још већем проценту имају мале пензије и једва састављају крај с крајем. Они своје пензије троше у Србији и савјесно испуњавају своје обавезе према држави као и остали пензионери. Влада треба да има једнак однос према свим пензионерима а не да прави разлику међу њима.

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР
ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ
Војвођанских бригада 17, Нови Сад
телефон: 021/ 528 132, 021/ 520 030
мејл: office@hcrit.rs; hcritns@gmail.com;
сајт: www.hcrit.rs

Право на националну накнаду за старије особе у Хрватској

Чуо сам да се у Хрватској може добити „национална пензија“ за старије особе које немају довољно стажа пензионог осигурања за старосну пензију. Који су услови за остваривање права на ту пензију и колико она износи? – Хрватски сабор донио на сједници 18. маја 2020. Закон о националној накнади за старије особе, којим се уређује остваривање права на националну накнаду за старије особе. Национална накнада за старије особе је новчано примање за старије особе која износи 800 куна мјесечно (од 1. јануара 2022. износи 820,80 кн мјесечно). Износ националне накнаде усклађује се од 1. јануара сваке календарске године, према стопи промене индекса потрошачких цијена из претходне године у односу на годину која јој претходи.

Право на националну накнаду за старије особе може остварити хрватски држављанин који је навршио 65 година живота с пребивалиштем на подручју Републике Хрватске у непрекидном трајању од 20 година непосредно прије подношења захтјева за остваривање права.

Уз то подносилац захтјева мора испунити и остале услове:

- да није корисник пензије нити осигураник у обавезном мировинском осигурању
- да његов приход и/или приход чланова његовог домаћинства остварен у претходној календарској години по члану домаћинства мјесечно не прелази утврђени износ националне накнаде за старије особе
- да није корисник права на гарантовану минималну накнаду према прописима о социјалној помоћи
- да му није признато право на услугу смјештаја према прописима о социјалној помоћи
- да није склопио уговор о досмртном уздржавању или уговор о доживотном уздржавању као приматељ уздржавања.

Изначно, корисник права на пензију и корисник права на гарантовану минималну накнаду може остварити право на националну накнаду за старије особе под условом да се на захтјев корисника обустави исплата пензије односно да се утврди престанак права на гарантовану минималну накнаду. Поступак за признање права на националну накнаду за старије особе покрене се захтјевом који се подноси надлежној подручној јединици Хрватског завода за пензионо осигурање према пребивалишту подносиоца. Образац захтјева за националну накнаду за старије особе може се преузети са сајта ХЗМО.

Право на националну накнаду за старије особе припада од дана подношења уредног захтјева, ако су испуњени услови прописани за стицање права. Кориснику пензије право на националну накнаду за старије особе припада од првога дана након обуставе исплате мировине из обавезног мировинског осигурања у Републици Хрватској и иностранству. Кориснику гарантоване минималне накнаде право на националну накнаду за старије особе припада од првога дана након престанка права на зајамчену минималну накнаду.

Националну накнаду за старије особе исплаћује Завод преко пословних банака у Републици Хрватској. Корисник права на националну накнаду за старије особе дужан је у року од 15 дана пријавити надлежној подручној служби односно подручном уреду сваку промјену насталу у особним или стварним околностима која утиче на право и кориштење права на националну накнаду за старије особе.

Национална накнада за старије особе је особно право корисника и не може се преносити на другу особу нити наслиједити. Национална накнада за старије особе не може бити предмет оврхе или осигурања.

РАТКО БУБАЛО,
КООРДИНАТОР ПРАВНОГ ТИМА ХЦИТ-А

Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) пружа бесплатну правну помоћ избјеглицима у Новом Саду, Војвођанских бригада 17, сваке сриједи од 9 до 15 сати.

ХЦИТ је објавио **Приручник за пријаву и заштиту права на непокретностима у Федерацији БиХ.** Заинтересовани га могу узети сваког радног дана у канцеларији ХЦИТ или затражити телефонским путем (021 528 132), након чега ће им бити упућен поштом на кућну адресу.

ХЦИТ, поред осталог, прибавља и документе за избјеглице из БиХ и Хрватске.

1903.

ВРЕМЕПЛОВ СРПСКОГ КОЛА

2016.

Шта се збива у нас и у свијету.

Неуредности по опћинама. Има доста опћина, из којих се људи туже „Новом Србобрану“, како је опћинска управа рђава. Из Метка, Бунџа, Плашког, Дрежњице, Дубице, Жировца пишу често, како је у опћини неред. Злочеста опћинска управа велико је зло за народ. И за то треба људи добро да отворе очи, кад бирају опћинско вијеће. Не користи тужити се, а бирати увијек оне, којима је опћина девета брига. Одавна је речено, да је свако своје себине ковач, па ако игдје, то вриједи за опћину. Ако сами себи не ћемо да помогнемо, не ће нам нико други помоћи. Гдје се изабери добри, паметни и радни људи у опћинско вијеће, ту мора и управа бити добра, а гдје се на то не пази, ту мора ићи наопако. Истина хоће често од котара и жупаније да наметну своје људе опћини, али гдје се сав народ сложи и изабере праве људе, ту му не може нико ништа.

Лијеп примјер српске свијести. Опћинско вијеће у Дрежњици, у Хрватској, закључило је, да се код дрежњићке опћине пише ћирилицом. Тако ваља!

• Текст објављен на 7. страни другог броја броја СРПСКОГ КОЛА, објављеног 17. октобра 1903. године

ХРВАТИ ЦИЈЕНЕ СРБЕ КОЈИ НИСУ БЕЗБОЖНИЦИ

Сами просудите, која је имовина прогнаних Срба могла преживјети пљачку у Олуји и постолујним временима. Кад томе додамо зуб времена од двадесет година питање је шта се од свега тога данас уопште може заштитити. Православна црква нема проблема око заштите и очувања насљеђа. Највећа мука је како обновити баштину која је уништена или значајно девастирана. Одређени помаци се дешавају.

Инфраструктура је у лошем стању, а томе је у доброј мјери кумовала политика која је вођена првих година послје рата и која је била у функцији отежаног повратка Срба у своје домове. У последњих десетак година Хрватска издаваја све мање новца за инфраструктуру. Тешко се одржава и оно што је направљено а о новим улагањима нема ни говора.

Срби данас немају никаквих проблема да славе и обиљежавају своје празнике. Утисак је да Хрвати данас више цијене Србе који прослављају православне светковине од оних који су „безбожници“. Као и свуда, тамо гдје се окупљају млади људи дође и до варница. Ако су припадници исте националности, то је само експрес, а ако су различитих то је сукоб на националној основи.

• Никола Лалић, Замјеник жупана личко-сењске жупаније у разговору објављеном у Српском колу (март 2016. године)

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНА ТРИБИНА ПОВОДОМ 30 ГОДИНА УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ЦИЦОВИЋ: ДОЛАЗИ ВРИЈЕМЕ СТРИКТНОГ ПОШТОВАЊА ДЕЈТОНСКОГ СПОРАЗУМА

Овогодишњу јубиларну свечаност поводом 30 година Републике Српске и дана у којем је проглашен први Устав Републике Српске, Представништво Републике Српске у Србији организовало је 28. фебруара у Старом двору, у Скупштини града Београда.

Свечаности су присуствовали и говорили председници народних скупштина Србије и Српске Ивица Дачић и Недељко Чубриловић, а на тематској трибини под називом *30 година од доношења првог Устава Републике Српске: Словом Устава протискивају злодуха укуцања Републике Српске* говорили су: проф. др Дарко Танасковић, проф. др Радомир В. Лукић, Живадин Јовановић, проф. др Ненад Кеџмановић, Синиша Љеповић, проф. др Предраг Беранић, Александар Павић, проф. др Срђан Перишић, и Ђуро Билбија.

ЦИЦОВИЋ: СРБИ СУ ДОСЈЕДНИ ЛЕГАЛИСТИ

Свечаност је почела обраћањем шефа Представништва Републике Српске у Србији Млађена Цицковића, који је навео да је у години у којој Република Српска слави првих 30 година Представништво припремило три програма: трибину, пригодну телевизијску емисију и књигу.

Цицковић је изразио увјерење да долази вријеме стриктног поштовања свих међународних правних докумената и уговора, те да ће и Дејтонски споразум, као међународни правни документ, бити поштован и приман према ономе шта у њему пише и никако другачије.

Он је нагласио да су Српска и Срби одлучни да поврате своја права која јој по Дејтонском споразуму припадају.

– Данас, послје 30 година, кад су Република Српска и Срби одлучни да поврате своја права и надлежности по Дејтону, односно да БиХ врате на изворни Дејтон, оптужују нас да опет радимо против Дејтона – рекао је Цицковић и додао да је „питање дана кад ће у БиХ и Дејтонски споразум означити антидејтонском творевином“.

Према његовим ријечима, Срби јесу и показују да су досједни легалисти, чувари Устава и уставног поретка и истакао значај чињенице да је Скупштина Републике Српске усвојила Декларацију о уставним принципима која је обавезује да свој положај у БиХ врати у стање одређено Дејтонским споразумом.

ДАЧИЋ: О СТАТУСУ СРПСКЕ ПИТАЈУ СЕ ЊЕНИ ГРАЂАНИ

Председник Скупштине Србије Ивица Дачић је рекао да је Република Српска историјска, политичка и уставна чињеница, и да њен опстанак и стални развој представљају за Србију и њене грађане национално и државно питање највишег приоритета.

Дачић је навео да о статусу Републике Српске могу да одлучују само њени грађани, а она сама не може да буде заобијена у било каквом договору који се тиче БиХ.

Он је рекао да то мора да понови, зато што и данас након 30 година постоје намјере и активности чији је циљ да Република Српска не буде оно што је општеприхваћено, па чак и да престане да постоји.

– И баш због тога смо први који ће се успротивити сваком покушају да се нашкоди Републици Српској, да се она заобилази када се доносе одлуке и да нестане. То није само наша обавеза коју смо прихватили, то је наша жеља и наша досједа државна политика коју ћемо водити док постоје и Србија и Српска – рекао је Дачић.

Он је рекао да је стварање Републике Српске један од највећих историјских догађаја за српски народ у 20. вијеку и да то представља национални и државни приоритет Србије и српског народа.

ЧУБРИЛОВИЋ: ТУЖНА ЈЕ ДРЖАВА КОЈА НЕ ПОШТУЈЕ НИ СВОЈ УСТАВ

Председник Народне скупштине Републике Српске Недељко Чубриловић истакао је да је доношење првог Устава Републике Српске 28. фебруара 1992. године имало судбински значај за Српску и српски народ у цјелини, како у тренутку усвајања, тако и данас.

Он је подсетио да је Скупштина Српске, с циљем заштите начела уставности и законитости, само у протеклих годину дана донијела више правних и политичких аката, од резолуција, декларација, закључака, одлука, платформи за преговоре и других, с намјером и у нади да ће њима иницирати дијалог са осталим актерима на политичкој сцени БиХ, прије свега бошњачке провинцијеније.

КЊИГА И ЕМИСИЈА

Поводом обиљежавања 30 године Републике Српске и 28. фебруара, дана у којем је усвојен њен први Устав Представништво Републике Српске у Србији припремило је и документарну ТВ емисију под називом *У срцу велика моја Република* која је истог дана, 28. фебруара, емитована на Радио-телевизији Републике Српске и бројним регионалним и локалним телевизијским станицама у Србији. Представништво Републике Српске у Србији овом емисијом жели да нашу јавност подсети на околности у којима је написан и усвојен први Устав Републике Српске... Такође, овим поводом припремљена је и књига *Република Српска – држава по Дејтонском споразуму*, која је била уручена учесницима и гостима трибине, а биће прослијеђена и свима онима у Српској и Србији којима је Република Српска у срцу. Књига поступно и аналитички показује настојања народа и руководства Републике Српске да на праву и истини заснивају свој пут и начин повратка надлежности које су Републици Српској на превару отимане и противуставним законима и уредбама одузимане. Повратком одузетих надлежности Републици Српској би и Босна и Херцеговина била сачувана, заснована на Дејтонском споразуму, а не на тренутном расположењу и политичкој сили залуталој из ранијих времена у данашњи мултиполарни свијет.

Чубриловић је рекао да Република Српска хоће да буде и остане онаква како је то Дејтонски споразум дефинисао и легализовао.

– Тешка је и тужна држава у којој се морате борити за елементарно поштовање устава, његову заштиту и провођење. А данашња БиХ је управо таква – закључио је Чубриловић.

ТАНАСКОВИЋ: ЗНАЧАЈ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ

Први учесник тематске трибине био је дипломата Дарко Танасковић, који је оцијенио да је током протекле три деценије постојања Републике Српске дошло до битног помјерања у међународним односима на глобалном плану, што се неминовно одражава и на регионалном нивоу, те да би увријезени појам „међународна заједница“, када се говори о дјеловању против Српске, требало замјенити термином „дио међународне заједнице“.

– Као што није препоручљиво користити се називима Косово и Босна за Косово и Метохију и БиХ, а таква се употреба неосјетно одома-

ћила, у вези са страним приступом и дјеловањем према БиХ и Републици Српској, кад се мисли на међународне актере који дјелују против интереса Републике Српске и српског народа, систематски би назив „међународна заједница“ ваљало прецизирати и говорити, писати „дио међународне заједнице“, а „међународна заједница“ искључиво онда кад се она подразумијева у цјелини – сматра Танасковић.

Ж. ЈОВАНОВИЋ: РУСИЈА И КИНА ЧУВАЈУ РЕПУБЛИКУ СРПСКУ

Бивши министар спољних послова СР Југославије Живадин Јовановић оцијенио је да је у току глобална свјетска ревизија и да се су на удару наше земље које су у свјетским ратовима поднијеле највеће жртве.

Према његовим ријечима, оно што је заједничко свим тим ревизијама је њихов антисрпски карактер.

– Пријатељи српског народа и Републике Српске данас су далеко бројнији и утицајнији него у било ком периоду од оснивања Репу-

блике Српске до данас. Русија и Кина, глобалне силе, сталне чланице Савјета безбједности, снажно подржавају поштовање и досједну примјену Дејтонско-париског споразума, подржавају напоре Републике Српске и њеног руководства да очувају све своје надлежности у складу са Дејтонским споразумом и својим уставом. Свјесни су да су настојања западних центара моћи да се Републици Српској одузму уставне надлежности, на једној, као и да се Србији, кршењем резолуције СБ 1244 одузме покрајина Косово и Метохија, дијелови исте антисрпске стратегије ширења НАТО, на челу са САД, на Исток, ка западним границама Русије, а преко Евроазије, и ка западним границама Кине. Огроман, принципијелни

Према његовим ријечима, тако је успостављен континуитет, који није прекинут ни каснијим антиуставним насиљем високих представника и иностраних судија јер, како је нагласио, народ у Српској и његови представници нису током минулих деценија заборавили шта им је несправно одузето и водили су политичку борбу да отето врате.

ЛУКИЋ: ЖЕЛЕ ДА ОД СРБА НАПРАВЕ МАЊИНУ

Професор Радомир Лукић рекао је да се у односу на околности у којима је прије 30 година донесен Устав Републике Српске, много тога промијенило у региону, али не и у БиХ.

Према његовим ријечима, многобројни страни актери политичког и економског живота у БиХ олако, неумно и некритички плитко дијеле такве идеје са бошњачком елитом и Бошњацима.

– Томе се од самог почетка противе Срби, који су не само створили него упркос бројним тешкоћама и жртвама очувавали Републику Српску, а у потоње вријеме и Хрвата који су касно увидјели своје заблуде из протеклих нешто више од 30 година када су у питању суштински односи са Бошњацима. Овај Устав је настао као реакција на потпуно произвољно мишљење тзв. Бадинтерове комисије, која је самостално одлучила, без икаквог упоришта у праву СФР Југославије или међународном праву, да Босна и Херцеговина може добити државну самосталност и независност ако организује референдум о томе, на коме ће грађани одлучивати без обзира на своју националну или мањинску припадност, са циљем да се спријечи његово одржавање, а наставе преговори под посредништвом Ј. Кутиљера у оквирима Конференције о Југославији... Његов смисао, национална равноправност и одбијање правне и политичке миноризације Срба у Босни и Херцеговини, тј. претварање Срба од консигутивног народа у националну мањину (као што је то учињено Србима у Хрватској) је и даље релевантан за данашње вријеме – навео је Лукић.

КЕЦМАНОВИЋ: ОДГОВОР НА ПРЕГЛАСАВАЊЕ СРПСКОГ НАРОДА

Професор Ненад Кеџмановић поручио је да би се историја Републике Српске могла посматрати и као историја борбе за уставност и законитост. Он је навео да је Српска дијелом настала и као српски одговор на кршење одредбе о *Савјету за националну равноправност* у Скупштини СР БиХ.

„На даноноћном засједану са 14. на 15. октобар 1991. године коалиција полумјесеца и шаховнице надгласала је српске посланике. Као одговор, формирали су Скупштину српског народа, одржали плебисцит, прогласили Републику, те као круну свега и Устав Републике Српске. Овај први Устав није престао да важи у Дејтону, него је прилагођен појединим одредбама Дејтонског споразума – подсетио је Кеџмановић.

ПАВИЋ: СРБИ БРАНЕ МЕЂУНАРОДНЕ СПОРАЗУМЕ

Политички аналитичар Александар Павић је рекао да Србима треба да служи на част што су практично остали једини народ у Европи који није одустао од својих националних интереса, а уз поштовање међународног права. Према његовим ријечима, у БиХ се поново вратио језик „огољене силе“ из 90-тих.

– Представник ЕУ у БиХ запријетио је, говорећи о томе шта ће се десити ако се БиХ не придружи санкцијама против Русије, ријечима: „Имамо шаргарепу, али имамо и штап“ – навео је Павић.

» Представништво Републике Српске од 2015. године свечано обиљежава Дан Републике Српске и 28. фебруар - дан у којем је проглашен први Устав

Павић је рекао да они који су сада допринијели да се не поштује Мински споразум између Русије и Украјине 30 година разграђивали систем међународног права и уводили правила Запада у овом региону.

– Зато се не поштују мировни споразуми и сад Република Српска брани Дејтонски споразум, Србија је једина која се придржава Кумановског и Бриселског споразума. То је врло индикативно докле смо дошли – оцијенио је Павић.

ЂЕРАНИЋ: ЗЛОУПОТРЕБЕ ОБАВЈЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ

Професор Предраг Ђеранић је подсјетио да су неповољна политичка клима у БиХ и стални притисци и опструкције из Сарајева нагнали српског члана Председништва БиХ Милорада Додика да покрене иницијативу о враћању отетих надлежности Републици Српској, као и институција, међу којима је по Дејтонском споразуму и обавјештајна служба.

– На нивоу БиХ створене су Оружане снаге БиХ, Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ, Гранична полиција БиХ, Агенција за истраге и заштиту БиХ (СИПА) и правосудне институције, које такође не постоје у Уставу БиХ – Тужилаштво и Суд БиХ. Пракса је показала да поменуте институције нису створене како би се повећао ниво безбједности у БиХ, већ да су потпуно исполитизоване и биле у функцији Странке демократске акције (СДА), највеће политичке партије Бошњака, босанских муслимана. Вршене су велике злоупотребе Обавјештајне агенције БиХ која је примјењивала најтеже методе рада према носиоцима власти у Републици Српској, иако је њена уставна улога сасвим другачија – Обавјештајна агенција треба да штити уставни поредак БиХ, значи и институције Републике Српске – рекао је Ђеранић.

БИЛБИЈА: СВИЈЕТ ВИШЕ НИКАД НЕЋЕ БИТИ ИСТИ

Публициста Ђуро Билбија сагласио се да је у току свеопшта ревизија и да су се на њеном удару нашли слободумни народи, какав су српски и руски.

Он је рекао да је већ сад јасно да након сукоба у Украјини свијет више никада неће бити исти и да је увјерен да ће и руски и српски народ издржати све ударе.

– Турска пословица укажује да паметна птица – кад дува вјетар – ради само једно: маше крилима док не ухвати ваздушну струју, а онда само држи крила раширеним. „Нова ера“ српској птици нуди бар трећину такве могућности. Утолико прије што је Русија на корак од побједе у другом (или трећем) хладном рату. И што – раме уз раме са Кином – наступа са Путиновим слоганом: Добро не смије бити беспомоћно и ненаоружано, Добро мора бити у стању да брани само себе. Руско и кинеско Добро већ је заштитни зид и за међународно право и обе српске државе. Повољна околност је и то што је председник Владе Русије, Михаил Мишустин, на сједници Савјета за националну безбједност, на којој је пала одлука да Москва пређе Рубикон признања независности доњбаских република, без и најмањег колебања рапортовао: да је Русија потпуно спремна да се суочи са новим америч-

ким и ЕУ санкцијама – рекао је Билбија.

ПЕРИШИЋ: РАТ ИСТОКА И ЗАПАДА

Говорећи о геополитичким односима у свијету и позицији Републике Српске, професор геополитике Срђан Перишић је оцијенио да конфликт у Украјини показује да је свијет подијељен на два дијела и да Срби морају јасно рећи гдје ће и на коју страну.

Према његовим ријечима, рат у Украјини је рат Русије и Запада.

– Пут Српске у повратку њених отетих надлежности поклапа се са глобалном кризом у односима Русије и Запада – навео је Перишић.

Према Перишићевој оцјени, Србија и Српска треба да буду на страни сила које заступају традиционалне вриједности и подржавају њихове интересе, а то су Русија и Кина.

– Ако неко у Београду или у Бањалуци покуша да се договори са Западом, од тога

неће бити ништа, јер они не поштују ни Дејтонски споразум нити Резолуцију 1244 о Косову и Метохији. Уколико ми сами будемо преговарали са њима, они то неће испунити – рекао је Перишић.

ЉЕПОЈЕВИЋ: СВЕ ВИШЕ ИСТОМИШЉЕНИКА

Синиша Љепојевић је рекао да је прије 30 година Република Српска уз тадашњу Савезну Републику Југославију била практично сама на вјетрометини те настајуће историје, док су данас на истој страни „не само двије велике земље и силе, Русија и Кина, него и један број земаља такозваног колективног Запада и бројне земље такозване тихе већине.“

Међу бројним угледним званицама и гостима из Републике Српске, Србије и региона, трибини су, између осталих, присуствовали министар за европске интеграције и међународно сарадњу Републике Српске Златан Клокић, министар пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Борис Пашалић, министар енергетике и рударства Републике Српске Петар Ђокић, министар управе и локалне самоуправе Републике Српске Сенка Јујић, министар унутрашњих послова Републике Српске Драган Лукач, министар привреде и предузетништва Републике Српске Вјекослав Петричевић, министар саобраћаја и веза Републике Српске Недељко Ђорић, потпредседник Народне Скупштине Републике Српске Денис Шулић, министар за људска права и избјеглице БиХ Милош Лучић, посланик у Парламентарној скупштини БиХ Ненад Стевандић, државни секретар у Министарству спољних послова Републике Србије Немања Старовић, покрајински секретар за финансије Покрајинске владе АПВ Смиљка Јовановић, директор Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица Милорад Којић, директор управе за сарадњу са црквама и вјерским заједницама Владимир Рогановић, в.д. помоћника директора Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Николаина Милатовић Поповић, помоћник градоначелника града Београда Андреј Младеновић, народни посланици Мидораг Линта, Милимир Вујадиновић и многи други...

ПРЕМИЈЕРКА АНА БРНАБИЋ СА СРБИМА ИЗ МОСТАРА О ЗАЈЕДНИЧКИМ ПРОЈЕКТИМА

Представници Координације Срба у Мостару разговарали су у Београду са премијерком Србије Аном Брнабић о побољшању положаја Срба, реализацији инфраструктурних пројеката, образовању и култури. У Мостару живи око 4.500 Срба који су недавно у Бањалуци добили подршку о опремању три дома културе у том граду. Срби на овом простору неће опстати ако не добију подршку Бањалуке и Београда, кажу представници Срба из Мостара.

– Политичка подршка много значи поготово за Мостар гдје су Срби мањинска заједница. Статут града Мостара даје им огромна права да уживају као и друга два народа. Без високе политике ми смо немоћни да се изборимо за своја права. Ако успијемо обезбједити подршку Додика и Вучића мислим да ће наш положај бити много бољи – навео је Душан Голо, председник Координације Срба у Мостару.РТРС

ПРЕДСТАВНИЦИ СРБА ИЗ ВС ЖУПАНИЈЕ НА САСТАНКУ У ВЛАДИ ВОЈВОДИНЕ

У згради Владе Аутономне покрајине Војводине одржан је 9. фебруара састанак представника Фонда *Европски послови* покрајинске Владе са представницима српске заједнице из Вуковарско-сремске жупаније.

На састанку делегација са обе стране границе представљена је анализа апсорбованих средстава у периоду 2014. до 2020. године у оквиру програма прекограничне сарадње Хрватске и Србије као и прелиминарни подаци који су од стране Фонда прикупљени у процесу утврђивања стања и потенцијала општина и градова на територији АП Војводине, а који могу бити од значаја за будућу сарадњу.

Кроз разговор је анализарно до сада учињено и потребне активности за завршетак прекограничног пројекта *Дунав нас спаја* који повезује националне мањине са подручја Вуковарско-сремске жупаније и АП Војводине. Заједнички су утврђене могућности за повезивање општина са пограничног подручја кроз прекограничне пројекте из различитих област.

ПРВА ЗВАНИЧНА ПОСЈЕТА ГЕНЕРАЛНОГ КОНЗУЛА СРПСКИМ ОПШТИНАМА

Генерални конзулат Републике Србије у Вуковару покренуо је иницијативу за помоћ спортским клубовима на подручју свог јурисдикционог дјеловања. Међу првим клубовима који су добили значајну помоћ су *Слога* из Борова и *Синђелић* из Трпиње, а по најавама исту помоћ добиће и други клубови на овом подручју. Генерални конзул Републике Србије у Вуковару Александар Накић и козулка Људмила Остојић посјетили су 2. фебруара општину Борова гдје су се састали са начелником Зораном Бајановићем.

Прва званична посјета новог генералног конзула била је прилика како за упознавање, али и конкретне договоре будуће сарадње. Потврђена је припрема фудбалера *Слоге* у Србији те уручени поклони овом боровском клубу. Након Борова, генерални конзул Александар Накић посјетио је општину Трпиња гдје је спортску опрему уручио тамошњем ФК *Синђелић*. Ово није прва помоћ која је у Трпињу дошла посредништвом генералног конзулата Републике Србије у Вуковару. Наиме, прије неколико година када је Трпињу задесило снажно невријеме и када је лед нанио штету на кућама и другим објектима из Србије је донирана помоћ у виду цријепа за кров који је подијељен оним домаћинствима којима је био потребан. Генерални конзул Александар Накић овим поводом искористио је прилику и да локалном Ловачком друштву *Срндаћ* уручи један телевизор који ће бити на располагању трпињским ловцима у њиховом ловачком дому.

ПРВИ УСТАВ – ЈЕДАН ОД ТЕМЕЉА СРПСКЕ

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да је доношење првог Устава 28. фебруара 1992. године један од важних темеља на којима почива Република Српска.

Усвајањем Устава прије 30 година тадашња Скупштина српског народа у БиХ је послала снажну поруку да српски народ у БиХ жели да живи у слободи и да самостално одлучује о својој судбини. Устав је најважнији докуменат јер је њиме потврђено постојање Републике Српске која је основана 9. јануара 1992. године. Један од главних задатака Устава био је да допринесе очувању Републике Српске што је остварено и поред насилног отимања дијела надлежности од стране Високог представника и Уставног суда. Устав Републике Српске је један од најважнијих аргумената да је Република Српска настала прије једностраног међународног признања Босне и Херцеговине и почетка грађанског рата. Наведене чињенице демантују важи бошњачких политичара да је Република Српска тобоже настала у Дејтону.

Линта истиче да посебно поштовање и захвалност треба одати српским посланицима који су имали визију и храброст да 24. октобра 1991. године оснују Скупштину српског народа у БиХ чиме је започео процес стварања Републике Српске. Скупштина српског народа у БиХ донијела је двије историјске одлуке од највећег значаја за читав српски народ, а посебно за прекодринске Србе. Наиме, 9. јануара донијета је Декларација о проглашењу Републике Српске а 28. фебруара Устав Републике чиме су ударени темељи западној српској држави. Сталним противуставним интервенцијама Републици Српској су у претходном периоду одузете бројне надлежности и пренесене на ниво институција БиХ с циљем њене унитаризације. Република Српска треба да настави правну, политичку и дипломатску борбу за повратак отетих надлежности.

САЧУВАЈМО СРПСКУ ЗЕМЉУ У ФБИХ: ПРАВНА ПОМОЋ СРБИМА ИЗ САРАЈЕВА И ОЛОВА У КАНЦЕЛАРИЈИ У БЕОГРАДУ

Одбор за заштиту права Срба у Федерацији БиХ позива све Србе са подручја федералне општине Олово да се јаве Канцеларијама за стручну правну помоћ при Републичкој управи за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске или канцеларији Одбора у Београду, с обзиром да је ова општина започела излагање земљишта. Општинска комисија је у Олову објавила Оглас о почетку излагања некретнина за катастарску општину Пакленик, у којој се налазе насељена мјеста Радачићи, Доњи Дрецељ, Горњи Дрецељ, Чуде Бјелиш и Пакленик.

Према попису становништва из 1991. године, у насељеном мјесту Радачићи је живјело 108 Срба, без других народа. Површина насељеног мјеста Радачићи је 13 км². У насељеном мјесту Дрецељ је живјело 257 Срба и 21 Бошњак, површина насељеног мјеста је 19 км². У насељеном мјесту Чуде је живјело 78 Срба и 85 Бошњака. Одбор је раније позвао и све Србе са подручја сарајевских општина Центар Стари Град, Вогошћа и Илијаш да се јаве канцеларијама за стручну правну помоћ како би пријавили своја права након успостављања нових земљишних књига.

Ријеч је о катастарским општинама у Сарајеву у којима је живио велики број Срба, посебно у општинама Сарајево 5, Сарајево 6, Сарајево 1, Сарајево 2, и Кремеш (Вогошћа).

Такође, најаву се односи на општине Лукавица и Миљевић – дио који је остао у Федерацији, као и на катастарске општине Тиховићи, Медојевићи и Драгоради. Адресе и бројеви телефона канцеларија за стручну правну помоћ могу се пронаћи на сајту www.srpskazemlja.org

СТУДЕНТИ ИЗ СРБИЈЕ И СРПСКЕ ЗАЈЕДНО НА КОНФЕРЕНЦИЈИ МОСТ

На Златибору у Конгресном центру *Романија* при Студентском одмаралишту *Ратко Митровић* одржана је конференција студената Републике Србије и Републике Српске *Мост* којој су присуствовали и студенти из Црне Горе и Републике Словеније.

Конференцију организује Удружење студената из Републике Српске у Србији – Нови Сад и покрајински Фонд за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону уз подршку Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Министарства спољних послова.

– Посебна нам је част и обавеза што је конференција препозната и подржана од Министарства спољних послова Републике Србије Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, на челу са директором Арно Гујоном – изјавио је Дејан Пудар, председник Удружења студената из Републике Српске у Србији.

Студентима су у оквиру панела на питања одговарали народни посланици у Народној Скупштини Републике Србије Сања Лакић и Ђорђе Дабић, директор Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Душко Ђутило, и в.д. помоћника директора Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Николина Милатовић Поповић која је истакла значај економског осамостаљивања младих и њихову активну улогу у борби против депопулације појединих крајева у региону.

– Заједништво је кључ успјеха даљег напретка и управо због тога је као један од приоритета за подршку удружењима дефинисана подршка сарадњи и умрежавању српске омладине у региону – рекла је Николина Милатовић Поповић.

– Рекордан број окупљених студената из разних крајева региона шаље јасну поруку, не само да Дрина никад није била граница српског народа, него да је и српски народ уједињен, а млади људи који учествују на конференцији спремни да то јединство одрже и очувају мост који нас спаја у надолазећим временима – стоји у саопштењу након одржане треће конференције *Мост*.

13. КОНФЕРЕНЦИЈА СРПСКИХ НАЦИОНАЛНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ИЗ ЗЕМАЉА РЕГИОНА

Само јака Србија може помоћи сународницима у окружењу

Тринаеста Конференција српских националних организација из земаља региона одржана је 14. фебруара 2022. године у свечаној сали Матице српске у Новом Саду.

На конференцију су позване званичне националне организације из земаља региона – Румуније, Мађарске, Словеније, Хрватске, Републике Српске, Србије, Македоније, Албаније и Црне Горе, као и државне институције Републике Србије и АП Војводине које се баве питањима положаја и статуса српског народа у окружењу. Српску заједницу у Мађарској на форуму су представљали Вера Пејић-Сутор, председница ССМ и Љубомир Алексов, заступник српске заједнице у Парламенту Мађарске.

УСКРО СРПСКА КУЋА У БЕРНАМА

– Јединство представника српских институција и организација из региона резултат је стабилне и јаке Србије, која је препознала значај заједништва и коначно почела да се бави питањима Срба у региону – казао је покрајински секретар за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу Александар Софић на отварању 13. Конференције српских националних организација из земаља региона одржане у Матици српској.

Софић је додао да свој допринос у томе има и Покрајинска влада, која преко Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону пружа снажну подршку српском народу у окружењу.

– Покрајинска влада је издвојила 12 милиона динара за куповину Српске куће у Беранама, која ће бити тачка окупљања свих српских организација из те општине – казао је Софић.

Он је најавио да ће Покрајинска влада, заједно са Владом Републике Српске, финансирати изградњу двије производне хале у Милићима, у Републици Српској.

– Заједнички ћемо уложити 500.000 евра у реализацију пројекта који ће омогућити да у тај крај дођу инвеститори, који ће отворити нова радна мјеста, и тиме обезбједити бољи живот грађанима како у општини Милићи, тако и у околним мјестима у Подрињу – рекао је Софић.

Директор Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Арно Гујон казао је да је Управа током прошле године са 44 милиона динара подржала бројне пројекте у областима економије, културе и језика, које су реализовале организације Срба из региона.

Акцент је био и на активностима у области заштите мањинских права српског народа, с циљем њиховог ефикаснијег остваривања гарантованог законом, као и на бесплатној правној помоћи у заштити имовинских права српског становништва на територији Босне и Херцеговине.

ПОМОЋ ИЗДАВАШТВУ

Директор Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Душко Ђутило рекао је да је Фонд

прошле године са знатно већим буџетом него раније подржао рад и различите пројекте организација и институција Срба у региону.

Он је навео и да је обезбјеђено 1,5 милиона динара за издаваштво на српском језику у земаљама региона које су чланице Конференције српских националних организација из земаља региона.

ОД АЕРОДРОМА ДО ХИДРОЦЕНТРАЛА

Посланик у Народној скупштини Србије и председник Одбора за дијаспору и Србе у региону Милимир Вујадиновић истакао је да је у протеклих неколико година концепција односа према нашем народу у региону знатно промијењена.

Он је рекао да су резултати неспорног политичког, економског и привредног успјеха Србије пренијети и на српски народ у региону. Вујадиновић је посебно нагласио чињеницу да су по први пут у буџету Србије планирана средства за инфраструктурне пројекте који прелазе границу државе, те да су међу њима аеродром у Требињу и изградња хидроенергетских потенцијала на Дрини, а помагане су и општине у Српској, Федерацији БиХ, Црној Гори и Словенији.

У раду конференције учествовали су представници организација из Србије, Румуније, Мађарске, Словеније, Хрватске, Српске, Македоније, Албаније и Црне Горе, који су разговарали о положају српског народа у региону и заједничким активностима на побољшању његовог статуса.

ВЛАДА У ЗАГРЕБУ СЕ ПОЗИВА НА БЕЧКИ СПОРАЗУМ О СУКЦЕСИЈИ, А КРШИ ГА ВЕЋ ДВИЈЕ ДЕЦЕНИЈЕ

ПРОТЕСНА НОТА ХРВАТСКЕ УПУЋЕНА СРБИЈИ ЗБОГ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ЈЕ ЛИЦЕМЈЕРЈЕ

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује као врхунско лицемјерје протесну ноту Хрватске због архивске грађе коју Београд наводно одбија да врати Загребу.

У протесној ноти Хрватска истиче да Србија не враћа архивску грађу иако је потписала споразум о сукцесији. Скандалозна је чињеница да се Хрватска позива на поменути споразум која плански крши 18 година. Линта подсећа да су представници СР Југославије, БиХ, Хрватске, Македоније и Словеније потписали Споразум о питањима сукцесије у Бечу 2001. године, а ступио је на снагу јуна 2004. године након ратификације у парламенти наведених држава. Беч-

ки споразум о сукцесији садржи седам анекса од којих је међу најважнијим Анекс Г *Приватна својина и стечена права*. У наведеном анексу се јасно и недвосмислено каже да ће свим грађанима и правним субјектима бити призната, заштићена и враћена права која су имали на дан 31. 12. 1990. године а сви уговори склопљени под при-

тисцима и пријетњама биће проглашени ништавним. Према међународном праву и уставима држава наследница бивше Југославије међународни споразуми ратификовани у парламентарима имају јачу правну снагу од домаћих закона.

Линта наводи да Хрватска системски опструира спровођење Анекса Г који се тиче повратка имовинских и стечених права Срба из Хрватске и повратка имовине српских фирми у Хрватској. Хрватска од ступања на снагу Бечког споразума о сукцесији одбија рјешавање имовинских и стечених права српских повратника, протјераних Срба и других оштећених грађана.

Бројне чињенице потвр-

ђују да Хрватска крши европске вриједности као што су једнакост, поштовање права мањина, забрана дискриминације на националној основи и владавина права. У Хрватској није могуће да Срби и српске фирме судским путем поврате и заштите своја имовинска права. Један од бројних примјера кршења наведеног споразума од стране Хрватске јесте давање у закуп преостале имовине српских фирми и институција. Линта сматра да би Влада требало да формира стручни тим који би извршио темељну анализу нерјешених проблема који се односе на Анекс Г и предложио дипломатске, политичке и правне мјере с циљем њиховог рјешавања.

ОДРЖАН 3. САЈАМ ЗАВИЧАЈА У НОВОМ САДУ

Најмасовнији сусрет Срба из региона

У Новом Саду је 13. 2. 2022. године одржан 3. Сајам завичаја под покровитељством Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону. Манифестација је окупила више од 100 излагача из Републике Србије, Словеније, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Румуније, Сјеверне Македоније, Црне Горе и Мађарске.

Сајам завичаја симболизује заједништво, саборност и солидарност нашег народа и доприноси очувању и његовању богате културне баштине српског народа, промоцији традиције, обичаја и језика, истакао је домаћин овог скупа Душко Ђутило, директор Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону.

– Захваљујем се излагачима на великом труду, ангажовању и љубави коју показују према својим коренима, али истовремено и према својим потомцима, јер чувајући оно што имамо, пружамо могућност да и будући нараштаји наставе тамо гдје смо ми стали. Ово је прилика да се боље упознамо и унаприједимо сарадњу, градимостове који ће нас спајати и створити нераскидиве везе – истакао је Ђутило. Он је као домаћин овог скупа свим излагачима уручио захвалнице.

У име Града Новог Сада присутне је поздравео помоћник градоначелника Александар Петровић.

– Град Нови Сад је поносан на мултикултурални и мултиетнички дух, који се и

» Александар Софић, Душко Ђутило и Драгана Милошевић

данас исказује кроз топлу добродошлицу, не само према нашој прекодринској браћи, већ и према свим Србима у региону. Радујемо се што ће разни крајеви имати прилику да покажу своје туристичке потенцијале, јер су управо туризам, привреда и култура, као тема овогодишњег сајма, сегменти који повезују као мостови како људе, тако и градове и државе.

Александар Софић, покрајински секретар за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу обративши се присутнима, указао је на значај манифестације и осврнуо се на подршку и сарадњу ресорног секретаријата која је упућена Фонду.

– Један од основних циљева ове манифестације је јачање и очување традиције српског народа и јачање и оснаживање српског јединства. Са задовољством могу да примјетим да Сајам завичаја из године у годину расте и да нам ова сала Новосад-

ског сајма постаје мала. Наш секретаријат ће због великог интересовања настојати да у наредним годинама увећањем буџета још више подржи Фонд и да ову једнодневну манифестацију претворимо у вишедневну – рекао је Софић.

У склопу сајма приређен је и богат културно-умјетнички програм на којем је концерт одржала Снежана Ђуришић, наступали су и Српски православни појци, Бојана и Никола Пековић, као и изворна група *Звуци са камена*.

До завршетка вечери учешће у програму имали су још Војковићи, СКУД *Просвјета* Вуковар, хармоникаш Растко Гергев из Културно-медијског центра *Српски венаи* из Будимпеште, мушка пјевачка група *Биро Личка Калдрма-Дрвар*, гуслар Максим Војводић, КУД *Мира Лукач Дрвар*, Етно ансамбл *Усјомене Дрвар*, КУД *Гаврило Принцић Босанско Грахово*, КУД *Вук Караџић Чонопла*, Удружење *Далмација Суботица* заједно са СКУД *Извор Станишић*, ЖПГ *Отањ*, МПГ *Змијанци Бачки Јарак*, Удружење *Банијаца*, потомака и пријатеља *Баније Београд*, Удружење *Крушево Брдо Ђурђево*, *Сана Стара Пазова*, Удружење *Срба из Херцеговине у Србији*, гуслар *Витомир Вулин* из Удружења *Мосћови на Дрини*, Удружење *Славонија у срцу*, КУД *Марија Бурсаћ Банатско Велико Село*, *Јањски бећари*, *Крајишници с Фрушке горе* и КУД *Марко Орешковић Бачки Грачац*.

» Жељко Бурсаћ предводио своју групу *Биро Личка Калдрма-Дрвар*

ЗАЈЕДНИЧКО ВИЈЕЋЕ ОПШТИНА ВУКОВАР

Обнавља се Српски дом у Вуковару

На сајму су свој рад презентовали представници Заједничког вијећа општина Вуковар на челу са председником Дејаном Дракулићем.

Заједничко вијеће општина је једна од најважнијих мањинских институција српске заједнице у Републици Хрватској, настала на маргинама Дејтонског процеса, потписивањем Ердутског споразума којим је предвиђено оснивање ЗВО.

Накнадно је Влада Републике Хрватске Писмом намера о мирној реинтеграцији потврдила оснивање ЗВО и Српског народног вијећа и касније својом одлуком основала ЗВО, уредила организацију, структуру, финансирање и све остало. У саставу ЗВО су општине на подручју бивше источне Славоније, Барање и западног Срема.

– Водимо рачуна о образовној, културној аутономији, очувању идентитета, културе и вјере српског народа на подручју Вуковарско-сремске и Осјечко-барањске жупаније. У саставу наше скупштине су градски и општински вијећници који су легитимно изабрани на локалним изборима и то је једино удружење грађана које у саставу своје скупштине има директно прописане чланове. Само ли-

ца која су изабрана директно на локалним изборима могу бити чланови скупштине. Исто тако, два дојупана Вуковарско-сремске и Осјечко-барањске жупаније су аутоматски потпредседници ЗВО – истакао је председник ЗВО Дејан Дракулић.

У оквиру ЗВО постоји пет одбора: одбор за привреду, за људска права, за медије и вјеру у склопу којег постоје лист *Извор*, Портал *Срби.хр* и тв продукција, затим одбор за образовање, као и одбор за културу и спорт. Све што се тиче права српске заједнице је у фокусу интересовања ЗВО. Такође, представници ове организације усаглашавају интересе и координирају са општинама које чине суштину ЗВО. Представници ЗВО раде на очувању заједнице и српског народа у Републици Хрватској и у томе имају подршку и помоћ матичне државе.

– Република Србија је помогла да се очувају наше институције и та се помоћ наставила и сада, сада имамо пројекат уређења обнове Српског дома, који је једна од најстаријих грађевина у Вуковару. Такође, гради се крст за српске жртве рата с обзиром да припадници српске заједнице немају мјесто гдје могу да се присјете страдалих у рату – истакао је председник ЗВО Дејан Дракулић.

Заједничко вијеће општина Вуковар сарађује са Српском православном црквом. Влада Републике Хрватске из буџета издваја средства за српску заједницу захваљујући заступницима Самосталне демократске српске странке.

» Милован Клисарић, Миленко Ђукић, Јово Ћато, Зоран Ракита, Душан Блажић и Недељко Керлец

Завичајно удружење Јањана

Јањани су и на овом Сајму завичаја презентовали богатство свог завичаја, трпезу богату традиционалним јелима, предметима и алатима који су били неизоставни дио живота у завичају. Јањани су поносни на саборе које организују од којих је по посјећености

и обичајима који се том приликом чувају од заборава најпознатији Јањски вишебој. Свој завичај је детаљно и свеобухватно приказао професор – емеритус Момчило Сакан, у својој књизи *Мој завичај*. Момчило Сакан је рођен у селу Ђукићи у општини Шипово.

УДРУЖЕЊЕ ХЕРЦЕГОВАЦА И ПРИЈАТЕЉА ХЕРЦЕГОВИНЕ НОВИ САД

Највеће херцеговачко удружење у Србији промовисало је сир и производе од љековитог биља, али свакако су најпоноснији на своју омладину која се истакла у хуманитарним акцијама у давању крви.

ФК СОКОНОВА ГАЈДОБРА

Није чудо што смо баш испред штанда Херцеговаца затекли и најмлађе посјетиоце на сајму завичаја, а ријеч је о младим фудбалерима *Сокола* из Нове Гајдобре.

ОТВАРАЊЕ ПОГОНА ФАБРИКЕ ЈУМКО И КОНЗУЛАТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ УЛИЛИ НАДУ СРПСКИМ ПОВРАТНИЦИМА У БОЉУ БУДУЋНОСТ

Душица Рунић: За нас је отварање фабрике у Дрвару најзначајнији догађај у 21. вијеку

Општина Дрвар је редован учесник сајма завичаја, а и ове године на њиховом штанду који је био украшен раскошним уначким ношњама, највише су се тражили надалеко познати производи од дрењина.

ВЕЛИКА НЕЗАПОСЛЕНОСТ

Представљајући стање у Дрвару начелница општине Душица Рунић је нагласила да је и даље незапосленост највећи проблем.

– Према попису у Дрвару живи 7.000 становника. У реалности је тај број око 4.500 људи од којих је 1.000 незапослених. Зато је отварање погона Јумко у коме је посао нашло сто жена из Дрвара, најзначајнија ствар која се десила у 21. вијеку. Захваљујући ангажовању председника Вучића, Дрвар је добио на значају, посебно отварањем конзулата Републике Србије 2019. године. Међутим и даље велики број српских повратника нема посла и у потрази за egzистенцијом многи одлазе у друге средине. Поред 90% српског становништва, у

Дрвару живе и припадници хрватског народа који су се током рата доселили из средње Босне и захваљујући кантоналним властима запошљавају се у јавним предузећима – каже Рунићева и истиче да је апсурдно да је Дрвар у старој Југославији имао шест индустријски развијених фирми, а данас нема индустријску зону.

– Постојећа зона је давно приватизована, па иако је више пута тражена ревизија, до сада то није остварено. Зато смо принуђени да се прилагођавамо новонасталој ситуацији и мијењамо урбанистичке планове не би ли створили услове за запошљавање суграђана – прича Рунићева и истиче да Дрвар није интересант вишим нивоима власти.

БУЏЕТ СТАБИЛИЗОВАН

– Први процес повратка у БиХ је започео управо у Дрвару, али није било значајних инфраструктурних пројеката. Што се тиче односа са кантоном добијамо оно што нам по закону припада. У посљедње дви-

је године смо стабилизовали буџет општине и измирили сва претходна дуговања. То нам даје могућност да учествујемо у јавним позивима које министарства и кантонална и федерална расписују за различите области, за различите инфраструк-

турне пројекте – каже Рунићева и додаје да је неопходно да се уради реконструкција водоводне мреже за шта је потребно више од 2 милиона марака.

– Кантонално Министарство водопривреде и пољопривреде из средстава водне накнаде претходних година ништа нису улагали у Дрвар, иако је законска обавеза да средства која порески обвезници плаћају по основу водне накнаде врате у општине. Међутим, та средства нисмо могли повлачити зато што нисмо имали измирена пореска дуговања. Илустрације ради, процијенена вриједност прве фазе пројекта обнове водоводне мреже износи 250.000 марака, а од кантона смо добили 42.000 КМ, што је мање од петине – објашњава начелница Дрвара.

ВЕЛИКИ ТУРИСТИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛИ

Она додаје да је Дрвар и данас магнет због свог историјског и антифашистичког значаја.

– Традиционално обиљежава-

мо 25. мај дан десанта на Дрвар када нас посјете многобројни чланови антифашистичких удружења са подручја бивше Југославије. Свечано смо обиљежили и Дан општине 27. јула када се навршило 80. година од подизања устанка у Дрвару – каже Рунићева и као једну од значајнијих манифестација међународног карактера наводи моторијаду која се одржава средином јула.

– Већ десетак година одржава се такмичење у стритболу. Октобар је резервисан за дане дрварске дрењине, у августу су традиционалне фолклорне манифестације, а у истом мјесецу у сарадњи са општинском Гламоч и Босански Петровац организујемо друго првенство у параглајдингу. Љубитељи овог авантуристичког спорта Дрвар су оцијенили као једну од најбољих свјетских дестинација и штета је да то не искористимо – каже Рунићева и истиче да је Дрвар посебно поносан на своје кошаркаше и џудисте и џудисткиње који су прави колекционари медаља.

У ГОТОВО ПУСТОЈ ПОВРАТНИЧКОЈ ОПШТИНИ МАЛОБРОЈНИ СРБИ ТЕШКО ЖИВЕ

Урош Ђуран: Мјештани Босанског Грахова скупно плаћају цијену српске подијељености и неслоге

Босанско Грахово се представило са бројним ђаконијама: од сира до медуваче. Начелник општине Урош Ђуран нам је испричао да се јако тешко живи у овој средини што свједочи јако слаба насељеност. Наиме, на 780 километара квадратних килома мање од 1.500 српских повратника.

ТЕШКИ УСЛОВИ ЗА ЖИВОТ

– Основну школу у Грахову похађа 76 ученика. За разлику од Гламоча и Б. Петровца, они могу да уче српски језик. Имамо двадесетак средњошколаца који наставу похађају у Дрвару. Након завршене средње школе многи одлазе или у Бањалуку или у Србију са амбицијом да у тим срединама и остану. Наше становништво углавном чине људи старије животне доби. Ја сам рођен 1963. године у Грахову које је тада имало породилиште, најчешће, сада имамо само амбуланту. Била је пракса да у њу дође доктор из Дрвара једном седмично на два сата и прегледа оне које се јаве. Сада га није било мјесец дана. Ако је неком потребна анализа крви резултати стижу тек за неколико дана. У пракси, ако неког нешто заболји у Грахову мора отићи у Дом здравља Дрвар, па ако се испостави да је ствар озбиљна слиједи пут до болнице у Ливну, до које треба прећи и више од 100 километара. То много кошта наше људе – описује сурову реалност Ђуран.

Објашњава потом и ситуацију око музеја Гаврила Принципа.

УКИДА СЕ СОЦИЈАЛНА ПОМОЋ?

Ђуран каже да Граховљани добро знају колика је мука српска неслога.

– На нивоу кантона имамо министра здравља и социјалне помоћи из редова српског народа који је донио одлуку да се од 1. марта укине социјална помоћ за кориснике из Босанског Грахова. Ја заиста желим да се поштује Закон, али постављени су услови које Босанско Грахово не може да испуни. Према одлуци кантоналног министра Момчила Бајића требало је да урадим ревизију, оснујемо Центар за социјални рад и запослимо два високообразована стручњака, социјалног радника и правника. Ми за то немамо капацитета и то наш министар добро зна. Све то преко леђа народа који и са том помоћи тешко живи, а ова ситуација ће се одразити на 40 корисника социјалне помоћи из Грахова, 150 из Гламоча и 200 из Дрвара – каже Ђуран и додаје да од три министра који сједе у кантоналној влади, повратници немају корист.

– Те министре бира кантонална скупштина која увијек нађе неке послушнике у редовима српског народа – прича Ђуран.

– Кућа Гаврила Принципа била је порушена, запаљена, да би 2014. године уз помоћ Владе АП Војводина и Града Новог Сада, као и помоћи наше дијаспоре била обновљена. Од тада је општина власник куће Гаврила Принципа. Не знам шта се све тамо дешавало до 2021. године, али када сам обишао кућу видео сам да у њој нема струје. Да будем искрен није ми се допао не-транспарентан начин руковођења Миле Принципа, који је до тада водио кућу. Ставили смо све под кључ и при-

кључили струју. Потребно је доста новца да се дом изнутра среди. План је да у оквиру општине направимо Туристичку заједницу која би између осталог управљала и кућом Гаврила Принципа – каже Ђуран који је потом бираним ријечима причао о земљацима из Србије.

ПОМОЋ ИЗ СРБИЈЕ

– Удружење Граховљана у Србији се труди да нам изађе у сусрет кад год нешто затражимо. Сваке године нашој дјечи обезбиједе новогоди-

шње пакетиће. Било би lijepo кад би се неки од привредника осмјелило да уложи у завичај, а наш крај који је некад надалеко био познат по дрвној индустрији има добре услове за пољопривреду, сточарство, туризам, шумарство и узгој љековитог биља. Општина ће помоћи да дођу до локације и добију све потребне дозволе за рад у најкраћем могућем року. Иронија је да у општини српских повратника, захваљујући кантоналним властима, најзапосленији су Хрвати који на посао долазе из Книна. На то не можемо много утицати, али морамо промијенити климу и задобити повјерење наших пословних људи – каже Ђуран и додаје да се српски повратници једино уздају у помоћ Србије.

– Захваљујући председнику Вучићу обновљена је основна школа у Грахову и завршена прва фаза обнове Спомен дома Гаврила Принцип. Међутим, горући проблем је водовод који је изграђен прије више од пола вијека и који је у фази распада – каже Ђуран који је за крај овог разговора позвао све расељене земљаке да прате процес регистрације некретнина.

– У овој години очекује се да ће бити расписан јавни позив за неке од катастарских општина (Црни Луг) са територије општине Босанско Грахово. Поред тога било би добро да тамо гдје то није учињено се спроведу оставински поступци како би се наши људи приликом регистрације некретнина суочили са што мање проблема – поручио је Ђуран.

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР ГАВРИЛО ПРИНЦИП – НОВИ БАНОВЦИ

Тужно је што Музеј Гаврила Принципа не ради

Тик поред штанда Босанског Грахова био је смјештен и штанд Културно-историјског центра Гаврило Принцип – Нови Бановци који предводи Гаврило Миле Принцип, који је неодавно водио кућу Гаврила Принципа у Обљају.

– Сајам завичаја није мјесто на коме би требали да се међусобно оптужујемо, али чињеница је да од када ја не водим музеј Гаврила Принципа да је он закључан и више не служи ничему – каже Миле

док пажљиво распакује најдрагоцијену породичну реликвију и донедавно музејски експонат – филан са српском тробојком који је, према његовим ријечима, српски слободар Гаврило поконио мајци Нани, а она га чувала као реликвију и сјећање на сина јунака.

На штанду се, поред мајица и сувенира са ликом Гаврила Принципа, могла видјети и најновија збирка поезије *Кожун и грује тијесе* аутора Гаврила Миле Принципа.

КОРДУНАШИ - ЧУВАРИ БОРАЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ

На штанду Завичајног клуба Кордунаша посјетиоци су могли да купе монографију *Кордун у рату 1990–1995.* коју су потписивали приређивачи Ђуро Шкаљац и Душко Дејановић.

НАЈЈУЖНИЈИ ГРАД СРПСКЕ УВИЈЕК У ЖИЖИ

СВИ ПУТЕВИ ВОДЕ У ТРЕБИЊЕ

Град Требиње је на 3. Сајму завичаја представио туристичку понуду града и бренд који је настао 2017. године под називом *Херцеговачка кућа*, која окупља локалне пољопривредне произвођаче који производе аутохтоне, традиционалне производе.

– Ми смо кроз тај новоформиран бренд окупили 130 произвођача који снабдијевају продајне објекте у Требињу, Бањалуци и Источном Сарајеву, а у плану је да се овог лjeta отвори први продајни објекат у Београду. Презадовољни смо како тај концепт послује и на свим манифестацијама производа су изузетно тражени и радо се препоручују – истакао је заменик градоначелника Требиња Дражен Бошковић.

Град Требиње је познат као град сунца, платана, Јована Дучића, по чистом ваздуху, као и ријеци Требишњици која је веома чиста.

– Требиње нуди све што један туриста тражи да види и осјети. На манифестацијама које посјећујемо промовишемо вриједности које нас издвајају у односу на друге дестинације. Требиње је све више атрактивно као туристичка понуда и имамо преко 100.000 регистрованих ноћења у току године. Такође, у Требињу се много ради на новој инфраструк-

» Тамара Кржић, Дражен Бошковић и Нада Стијковић

тури која је битна за развој туристичких садржаја. Имамо парк природе Орјен са бројним садржајима активног одмора за дјецу и одрасле: бициклизам, пјешачење, авантура парк и зип лајн. Уже језгро града је све уређењеније, а тренутно радимо поплочавање Старог града. То је инвестиција коју је подржала Влада Републике Србије. Хоћемо Стари град да брендирамо тако да туристи могу да осјете дух историје и модернизма – нагласио је Бошковић.

Круна лjeta је градска слава – Преображење Господње, у вријеме када је Требиње најљеше, када има највише људи и те свечане литије

које пролазе улицама Требиња за Преображење су нешто несвакидашње. Требиње може да се похвали Музејем Херцеговине, који чува експонате које је Дучић оставио Требињу.

Понос Града Требиња су Херцеговачка Грачаница, Манастир Тврдош, Манастир Завала, Манастир Светих апостола Петра и Павла и Храм Светог Преображења Господњег.

Представници Требиња су веома поносни на сарадњу између влада Републике Српске и Републике Србије која је на изузетном нивоу. Један од најзначајнијих пројеката те сарадње је изградња аеродрома у Требињу.

НЕУМОРНИ ПРЕГАЛАЦ НИКОЛА ВЕЗМАР

У сусрет јубиларном 20. фестивалу Крајишки бисери у Пландишту

Ове године се одржава јубиларни 20. Фестивал изворних крајишких пјесама *Крајишки бисери* у Пландишту, организатори фестивала су се представили на Сајму завичаја.

– Сваке године се пријави више група, него што фестивал може да прими. Ипак, водимо рачуна о квалитету Фестивала и примамо до 25 група. Трудимо се да унаприједимо оно што је добро, а поправимо оно што је лоше. Тако да смо стално у контакту са пјевачким групама, и од њих тражимо повратне информације – рекао је Никола Везмар и додао да је данас тешко организовати било коју културну манифестацију, а поготово манифестације које се баве традицијом.

» Никола Везмар, син Гојко и унук Никола

СИТАН ВЕЗ ИЗ РУМЕНКЕ

Момир Мишковић предсједник КУД-а *Слобода* из Руменке власник је и радионице за израду и реконструкцију српских народних ношњи *Ситан вез* која постоји већ четири године.

– Већ дуго година сам у фолклору, и хтио сам да спојим посао и задовољство. Нисам очекивао да ће се све оволико развити и да ћемо успјети да дођемо до овог нивоа. Данас водити КУД је ентузијазам, иако нешто волимо ипак се мора од нечега живјети – рекао је Мишковић.

У *Ситном везу* се могу наћи капе, шубаре, ткани дијелови, бјелина, јелеци, артерије, плетене чарапе, као и чизме и опанци.

» Мартина и Момир Мишковић

ПОНОСНИ ЛИЧАНИ

Задовољство својим учешћем није крио ни Милош Борјан из Удружења *Личана Лика* Суботица који је заједно са неуморном Миром Мандић и њеним КУД-ом из Бачког Грачача Марко Орешковић промовисао Лиду.

– Удружење је успјешно промовисало своје активности као што је манифестација *Дани Николе Тесле* у Суботици и презентовали смо разне рукотворине. На нашем штанду се могу дегустирати личка баса и уштипци.

» Милош Борјан, Татјана Мандић Вукша и Миодраг Линта

ВЕСЕЛИ СЛАВОНЦИ

Весела атмосфера и богата међу члановима Завичајног удружења Славонија у срцу, који у априлу организују Славонско вече у Београду.

20 ГОДИНА ГРУПЕ КРАЈИШНИЦИ ФРУШКЕ ГОРЕ

Радослав Шпирић предсједник Удружења *Крајишника Фрушке горе* са поносом најављује да ће ускоро изаћи монографија о раду ове пјевачке групе која обиљежава 20 година постојања. – У том периоду кроз групу је прошло доста чланова. Данас групу поред мене чине Чедо Јефтић и Раденко Бркић. Снимили смо више албума изворне крајишке музике, а посебно смо поносни на новоснимљени албум за који су текстове писали Лазо Пајчин и Ранка Срдић – поручује Шпирић и оставља свој број телефона 062 302 226 за оне који желе да наруче ЦД издања ове пјевачке групе.

ЗУ САВА МРКАЉ

Предсједница ЗУ *Сава Мркаљ* Зорица Влајиновић каже да су учешћем на 3. Сајму завичаја представили резултате рада удружења и успоставили нове контакте и надају се, нове мостове.

» Ивана Пешић, Горан Николаш и Лела Сокановић

КРАЈИНА ВРБАС

Ово удружење је прославило деценију свог постојања, а тамо гдје је завичајни дух, ту је и предсједник овог Удружења Горан Николаш.

БАНИЈЦИ ПОНОСНИ НА СВОЈЕ ПИСЦЕ

На штанду Банијаца из Суботице, Новог Сада, Шапца и Београда било је весело као и сваке године. Трпеза је била пуна, тако да су се Банијци показали као прави домаћини, ни пјесма и игра нису изостали. Такође су представили и своја издања, односно ауторе, чувеног српског писца Милоша Кордића, Милоша Бајића, *Банија сабрана дјела* (Милан Миљевић, Жељко Тинтор, Ђорђе Личина)...

ИЗЛОЖБА ЗНАМЕНИТИ СРБИ ДАЛМАЦИЈЕ

Сајам је увеличало из ЗУ *Далмација* Суботица и обогатило својом изложбом *Знаменити Срби Далмације* аутора мр Милорада С. Кураице.

НАЧЕЛНИЦА ОПШТИНЕ СНЕЖАНА РУЖИЧИЋ ВЈЕРУЈЕ У БОЉУ БУДУЋНОСТ

ЈЕЗЕРО – НАЈМАЊА И НАЈЉЕПША ОПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Представници и становници општине Језеро у Републици Српској су веома поносни на свој крај.

То је општина која обилује природним љепотама и ресурсима природе која је на овом простору била издашна и показала своје потенцијале. Кроз општину Језеро пролази ријека Плива која је једна од најчистијих ријека у Европи и најпиткијих извора ријека. До рата Језеро је била мјесна заједница општине Јајце, а Дејтонским мировним споразумом је основана као општина.

ВЕЛИКА ПОДРШКА СРБИЈЕ

Начелница општине Језеро Снежана Ружичић, када је 2016. године дошла на мјесто најодговорнијег лица те општине затекла је веома тешко стање, али је постојала велика жеља и рад да направи помак у овој малој заједници. Једна од ријетких жена на мјесту начелнице општине у Републици Српској, Снежана Ружичић се са сталног посла из Бањалуке пословно вратила у своје мјесто.

– Жељела сам да дам допринос свом мјесту и да све контакте које сам стекла у владиној и невладиној сектору у којима сам радила упакujem и донесем у Језеро. Дошло је до реализације многих пројеката у Републици Српској. На моју радост је у општини Језеро изграђена школска спортска сала коју

» Лепа Сокановић, Анамарија Лекин, Дејан Панић и Снежана Ружичић

смо назвали *Србија* јер је то био једини начин да се захвалимо Србији која је изградила нашу салу. Такође, сад смо од Србије добили помоћ за изградњу вртића. Много инфраструктурних пројеката о којима се у последњих 50 година само причало сада су реализовани. Од градње моста на ријеци Пливи, до изградње асфалтних путева. Потрудили смо се да омогућимо дјечи, омладини и свим становницима да осјете и доживе више културних догађаја. Преко спонзора смо обезбиједили услове да се гледају представе београдског позоришта. Трудимо се да све оживимо и да се укључимо у многе пројектне сфере културе и традиције – истакла је Снежана Ружичић.

Општина Језеро је мулти-

етничка општина са 30 посто Бошњака и они живе живот заједно. Уважавају се, поштују и у политици су заједно. Начелницу посебно радује то што се одлуке скупштине за све што је за добробит општине и становника, без обзира на учешће партија које партиципирају у власти, једногласно доносе.

– Наше разлике треба да буду наше богатство, јер културе свих народа и народности који живе на том простору треба да буду нешто што треба да се његује – нагласила је Ружичић.

ЈЕЗЕРО НА МАРСУ

Оно што општину Језеро истиче у односу на остале општине у Републици Српској је податак да је кратер на Марсу добио назив по општини Језеро и занимљиво је то што је од 80 тачака на Марсу тачка Језеро изабрана за слање ровера на Марс од стране НАСА. Такође, општина Језеро је прва општина у свијету која у рјешењу симбола општине има рјешење Марса.

Политичке идеје се спроводе политички кроз одређене пројекте, али народ мора да живи те идеје, односно ми као људи који носимо неку причу треба да живимо не само колико траје мандат, него цио живот и да то преносимо на своју дјецу, истакла је Ружичић.

ЉУБОМИР АЛЕКСОВ, ПОСЛАНИК СРПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У МАЂАРСКОЈ

Срби из Мађарске добар положај треба да потврде и на изборима

На штанду Савеза Срба из Мађарске среди смо посланика Љубомира Алексова који представља српску мањину у тамошњем парламенту. Он је истакао да је положај Срба у Мађарској веома добар и да постоји тренд све већег доласка наших сународника у ову земљу.

– Ово је изборна година у Мађарској и веома је важно да се Срби у Мађарској одазову на изборе и пруже подршку својој националној заједници – поручио је Алексов који ће и овога пута бити кандидат за посланика.

Међу пријатељима, Србима из Мађарске, био је и познати српски глумца Александар Дунић.

– Кад год ми се укаже прилика са великим задовољством гостујем код наших сународника у Мађарској. Тамо сам већ играо у представи Милош

Велики, а за читаоце *Српског кола* могу да најавим да би ускоро требало да у Мађарској играм и у представи Патријарх Павле – рекао је Дунић.

СВЕ БРОЈНИЈА СРПСКА ЗАЈЕДНИЦА У СЛОВЕНИЈИ

Све више студената долази у Копар, питање је дана када ће Србима бити признат статус националне мањине

Процењује се да у Словенији живи више од 80.000 Срба, али још увијек наши сународници у овој земљи нису добили статус националне мањине. Домаћин на штанду Савеза Срба из Словеније био је Далибор Самац, иначе потпредседник АКУД Коло из Копра. Од њега смо сазнали да ово фолклорно друштво данас има 120 чланова, а основано је прије 15 година. На репертоару имају игре из Србије, Крајине, Славоније...

– У оквиру друштва већ 13 година његујемо српски језик и књижевност, традицију и културу кроз посебно осмишљен програм *Ђириландија* за дјецу и омладину – прича Самац.

Он истиче да се поправљају услови за рад српских друштава, а велико охрабрење је што је од прошле године српској дјечи омогућено да у словеначким школама имају и часове српског језика.

– Општина Копар нам је на најбољи могући начин честитала Божићне празнике, јер нам је тада додјелила простор у коме можемо да вршимо фолклорне пробе. Ту је и учионица у којој наша дјеца у оквиру друштва имају прилику да уче српски језик. Наш рад помажу прија-

» Далибор Самац (други с лијева) предводи делегацију из Словеније

тељи друштва, али се све више ослањамо на пројекте и подршку разних културних институција, од којих треба посебно нагласити подршку од Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Министарства културе Републике Србије и од ове године почетак сарадње са Фондом за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону АП Војводине – прича Самац.

Он је показао бројне публикације од којих су најупечатљивије оне из школице *Ђириландија* која најмла-

ђе учи писму и бесједништву. Истакао је да је све више омладине која повећава српски национални корпус у Копру.

– У нашем граду живи више од 800 студената из Србије и Републике Српске. Сваке године је све веће интересовање студената да након завршених студија уписују мастер студије у Копру – прича Самац увјерен да је питање дана када ће српска заједница добити и званично статус националне мањине чиме ће значајно бити олакшан рад српских друштава.

БРАТСКЕ ВЕЗЕ И ЗАВИЧАЈНЕ КУЋЕ

Општина Језеро се 2019. године братимила са општином Звечан са Косова и Метохије, са циљем очувања традиције, православља и утопљавања односа становника Републике Српске и Косова и Метохије. Такође, општина Језеро се недавно братимила и са Новом Црњом у Републици Србији и план је утопљавање односа становника Језера и Нове Црње заједничким пројектом који је већ у макети куће. Наиме, градиће се „Ваша кућа код нас и наша код вас“, односно у плану је изградња једне банатске куће у Језеру и једне крајишке куће у Новој Црњи са смјештајним капацитетом. У тим кућама ће моћи бесплатно да бораве сви који буду жељели. Идеју је иницирала чињеница према којој у Новој Црњи живи велики проценат становника из Мркоњић Града, Медне, неких села у окружењу Шипова, Језера и Мркоњића.

ВАСКРСАВА ЖИВОТ У ОТИШИЋУ

ДАЛМАТИНЦИ ШИРОМ СВИЈЕТА СЕ САБРАЛИ ДА ОБНОВЕ СВЕТИЊУ

Отишић је мало мјесто у саставу града Врлике у Сплитско-далматинској жупанији у Хрватској. Тренутно ту живи око 25 становника српске националности, а постоје и они који желе да врате живот у свој завичај. Покренута је иницијатива о обнови Храма Светог архангела Михаила који је подигнут 1889. године. Земљаци расути по цијелом свијету све чешће посјећују завичај и позивају све људе добре воље да се прикључе акцији обнове ове православне светиње у Далмацији. Покретач акције је Јелена Дешић. За обнову храма добили су благослов од епископа далматинског Никодима који је подржао иницијативу.

» Мирко Ињац, Милан Јовчић, Бранислав Драгић, Славенко Крунић, Драгана Арамбасић и Јелена Дешић

ЗВУЦИ СА КАМЕНА ПРОМОВИСАЛИ ГАЈДОБРУ

Међу учесницима програма била је и пјевачка група *Звуци са камена* која је препознатљива по емотивном извођењу родољубивих пјесама. На свом штанду међу насловима ауторке Анђе Сушић највећу пажњу је привукла монографија Гајдобре, мјеста из ког потичу поједини чланови ове групе.

МЈЕШТАНИ ОД ДРЖАВЕ НЕ ТРАЖЕ ОБНОВУ КУЋА, ВЕЋ ИНФРАСТРУКТУРУ ДОСТОЈНУ 21. ВИЈЕКА

ЉУБАВ САЧУВАЛА БИОВИЧИНО СЕЛО

Осамдесетих и почетком деведесетих година прошлог вијека у Биовичином Селу било је више ђака него што их данас има у читавој книнској општини. Људи су одлазили за школом и послом, али се увијек враћали свом крају. Био је то крај познат по домаћој радиности, торбама и ћилимима. Историјска превирања оставила су значајне трагове још из доба Римљана, а код Храма Св. апостола Петра и Павла, који ће ускоро обиљежити 500 година постојања, започела је 1704. године чувена Курицина буна.

Све су то разлози због којих смо се упутили у Биовичино Село смјештено 12 километара сјеверно од Кистања, чијој општини административно и припада.

Испред локалне кафана у центру села допиру и први гласови. Са шесторицом уживалаца јутарње ћакле, како би се то народски за разговор овдје рекло, чији дан по навизи почиње најчешће на том мјесту, тек онако необавезно прозборисмо коју.

— Грануло сунце па су људи углавном кренули са послом, ријетко ко сада сједи у кући. Треба ли сте доћи празником, тада нас је више овдје, бацити на карте или балоте — каже нам један од њих.

Неколико метара од кафана налази се импозантан објекат за једну сеоску школу. Девастиран, необновљен, али још увијек вјерни свједок некадашњег времена. Ту су и зграда некадашњег Дома културе, сеоске трговине, обје дјелимично срушене, и табла на којој је остао дио натписа: „У братској огради формирана је 28. VI 1944. далматинска ударна бригада“, са народом села у потпису исте. Спортско двориште као и пијачни банкови нису учествовали у примарној функцији, а огласна табла препуна је излијежених смртница.

— Помрло је доста народа у последњих година или двије дана, и то не само они старији. Све нас је мање. Чим се дјеца не чују кроз село, нема ту живота. Шта да се ради, тако нас запало — сам констатира наш други кафански саговорник.

ЋУК: КУКЊАВА НИЧЕМУ НЕ ВОДИ

У потрази за мало садржајнијом, опширнијом причом настављамо ка једном од заселака. Иза табле Ћукови слике живота сасвим су другачије. Ћук није само птица из породице сова честа у овим крајевима Далмације, већ једно од препознатљивијих презимена у Биовичином Селу. Да се ради о вриједним и посвећеним људима, оданим свом крају, није тешко закључити, али оно што их додатно краси јесте и оптимизам који на почетку истичу.

— Немојте само неке негативне и тешке теме, доста је тога. Ко хоће, тај у свему може видјети нешто добро и оптимистично, тога се држати и тиме водити, а кукњава и пренемагање ничему не воде — са осмијехом каже Радомир Ћук који нас домаћински дочекује у свом уређеном дворишту.

— Када бих вам причао како је у овом селу било некада, у вријеме мог дјетињства, онда не могу да не кажем како је било јако тешко и како се живјело врло сиромашно. Ипак и у таквим условима домаћинства су била многобројна и рађају се много дјеце. Моји родитељи су изродили нас десеторо у најоскуднијим условима. Тек седамдесетих година кренуо је напредак, нестало је бијеле, нико више није био гладан ни бос, а моја генерација је

» Кафана у центру села

одлазила на школовање по градовима, другим државама. Осамдесетих година почеле су се отворати творнице у окружењу. У Кистањама је отворен погон творнице вијака, из Книна, и тада је у Кистањама било око 400–500 радника. Сви ми који смо се школовали негде даље почели смо се враћати, ту пронашли посао, женило се, удавало и стварали смо породице. Живот у селима је бујао и читав крај је имао перспективу. У нашој сеоској школи, тада, било је ђака више него у читавој книнској општини данас, сваки разред по два одјељења. Зидали смо куће, обрађивали имања, а становника је у то вријеме било негде око хиљаду и двије стотине — присјећа се Радомир.

НАКОН БУРНИХ ГОДИНА ОВДЈЕ ПРОНАШЛИ СВОЈ МИР

Када је и због чега живот и овдје стао, сувишно је спомињати. Радомира, његову породицу, баш као и остале Биовчане пут је одвео на све стране.

— Ратна дешавања нису нам дозволила да сами одређујемо гдје ћемо и шта ћемо, већ су нас одвели у потрагу за собом и неким другим животом. Мене је пут одвео у Холандију, али није било ноћи у којој нисам сањао бар дјелић свега овога. Мојој генерацији, гдје год да су отишли, било је јако тешко. Имали су обавезу збринути и прехранити породице, школовати дјецу, и није било ни времена ни новца да се посветимо овоме што смо морали оставити. Вријеме, године, болести и проблеми учинили су своје, и многи више нису имали ни снаге ни могућности да се врате, иако мислим да нема онога коме се та жеља за повратком икада угасила. Код мене су се околности поклопиле, ћерке су стале и имају своје животе, а супруга и ја смо свој мир и испуњење пронашли овдје. Имао сам и срећу што је супруга дијелила моје ставове, да је њу све ово вукло као и мене, и што исту енергију дијелимо да оживимо ово што је наше — прича нам шездесетогодишњи Радомир, не скривајући сузу и уздах када се покрене тема повратка, носталгије, повезаности за родну грудну.

Темпераментан, активан, пун животне енергије и заноса на којима би му много млађе генерације могле позавидјети, још у Холандији је, каже, размишљао чиме би се у Биовичином Селу могао бавити. Спојио је хоби и љубав, потковао се, додаје, теоретским знањем о пчеларству, а по повратку нашао људе сличних занимања који су га упутили и помогли му.

Данас, уз своје ловачке псе и дане које проводи у лову и дружењу, највећу пажњу посвећује својим пчелама, врту, кући и окућници и то сматра својим рајем у којем живи последњих осам година. Непосредно прије нашег доласка завршио је посао око топљења воска,

обишао кошнице и увјерио се како су његове љубимице поднијеле зиму на измаку. Ни данас, баш као ни раније, не оставља много простора празном ходу. Када је вријеме ружно, у радионици склапа кошнице, док љепши дани служе за уређење воћњака, баште, чишћење ливада и зидање сухозида, а то је уједно рецепт за здравији и испуњенији живот.

Благодати природе и родног краја једнако користи и супруга Нада, па полице подрума обилују не само медом већ и џемом од смокава, шљива, соком од дрвенина, и ликерима готово од свега онога што се у природи да убрати. За њих је, кажу обоје, живот овдје нешто што нема цијену и што се ни са чим не може поредити, а да би могло боље — могло би, само да је више воље и код оних који одлучују.

— Живот у оваквим условима, генерално, овдје је опет тежак и заиста треба бити оптимиста да видиш, пронађеш сам ону љепшу страну. Старосна доб нам не иде у прилог, дјеце је толико да их можеш набројати на прсте једне руке. Не желим да се уплићем у политику, нити ме то занима, али ми је жао што Хрватска држава ово не гледа као своју територију, као своје село, јер онда не би било у рушевинама већ би се у њега улагало као и у нека друга мјеста. Не требају ми обнављати кућу, али нека уложи у инфраструктуру, обнове оне објекте у центру села да не изгледају као ругло, да се баш не види толика разлика између села у којем живе Срби и оног у којем живе Хрвати. То је оно што човек не може урадити сам, јер то није приватна имовина, не можеш ријешити папире без институција, а када ти дођу странци у обилазак осјећаш неку личну срамоту због таквог односа — искрено ће Радомир о стварима које га ипак тиште.

ЖИВОТА МОЖЕ БИТИ АКО ЉУДИ ИМАЈУ ВОЉЕ И ХРАБОСТИ

Биовичино Село се од осталих издвајало и по домаћој радиности, стварима од плетеног сукна, торбама и ћилимима које су овдашњи мјештани сами израђивали и продавали широм јадранске обале. Они који више нису били способни за државне послове у фирмама, обрађивали су земљу, бавили се ви-

» Радомир Ћук

» Невенка, Јелена и Зоран Опачић

ноградарством и сточарством и мало ко је био, народски речено, докон или беспослен.

Да странци чешће препознају предности и љепоту ових крајева, свједочи нам примјер и једног Холанђанина, зета Радомира Ћука који је своју супругу запросио управо на мјесту гдје су се њени преци рађали прије више од два вијека. Љепота је, што кажу, у оку посматрача, па је његово око видјело љепоту онога што ни у Холандији није.

— Читава варош се те летње вечери окупила у овој малој авлији. Наш зет Јуријан је своју Јелену запросио управо овдје, испред ове камене јаре, настамбе, старе преко двије стотине година. Сухозид украшен свијећама, њихове фотографије на жици између бадема и мурви, шарени лампиони по попчанској авлији у којој овце ладују, и ткани ћилим на улазу у ову кућицу, за њега су били дио аутентичности, несвакидашњи примјер изворности и љепоте, а ми смо имали прилику уживати у најромантичнијем тренутку који се догодио на овако старом мјесту. То је само један од примјера како сви различито перципирамо исте ствари — описује нам Мира Ћук, једна од малобројних која се, стицајем животних околности, определилила на живот у селу.

Мира је учитељица по струци. Након рата живјела је у Београду, са мноштвом потенцијала и талената, израженом амбицијом да се бави струком или неком другом врстом интелектуалног рада. Но, живот је за њу имао другачије планове. Прије десет година дошла је у село са једним кофером и намјером да једно одређено вријеме посвети мајци, не размишљајући да ће тај боравак постати трајан.

— Моја мајка је тада већ била у зрелим годинама. Остала је удовица, вратила се у село и преузела на себе огромно бреме посла и обавеза. Радила је виноград, башту, купила краве, касније и овце, а све са намјером да помогне нама, мом брату и сестри који су у Србији још увијек били несрећени. Из потребе да њој помогнем, одустала сам од својих амбиција, ухватила се у коштац са животом и учила радити ствари које раније нисам морала, везано за сточарство и пољопривреду. Увијек кажем да, од тог момента, ни једног тренутка нисам била финансијски угрожена иако сам више имала статус незапослене него запослене особе. Да је мој отац жив ја вјероватно не бих била овдје, али ипак могу рећи да сам ту пронашла свој унутрашњи мир, уживам у малим стварима и никада овдашњи живот нисам гледала као сумрак. Ако гледате мало објективније, просперитет села и положај српске заједнице нису на завидном нивоу. Становништво је махом старије животне доби, млади људи се најлакше предају безнађу, многи од њих очекују да се институције брину о њихо-

вим родитељима умјесто да сами направе неки корак — износи нам Мира свој примјер.

Као неко ко је активан у оквирима своје заједнице, Мира истиче да није све тако црно као што многи представљају, а све је ствар приоритета које себи наметнемо. Изоловане средине су последњих година више на цијени, а извор сигурних прихода може бити добро организовано привредно gospodarство уз потицајна средства која се кроз исто могу остварити.

— Туризам је такође нешто што овдје има свој потенцијал. За све је потребно пуно воље, рада и улагања, али држава даје добре потицаје за свакога ко је одлучан у намјери да нешто направи. Млађим генерацијама је све доступно, лако се могу информисати, едуковати, имају толико могућности да своју креативност и снажљивост паметно искористе, да њима буде боље. Процес повратка је стао, све се свело на неке спорадичне случајеве, а са сигурношћу знам да многи наши људи и данас, далеко одавде, живе на рубу егзистенције. Овдје бар имају своја огњишта, куће, дједовину и имања која тамо можда никада неће стећи. Нама овдје фали једино та нека динамика живота, квалитетна комуникација, млађе породице и дјеца па да заиста могу рећи да је ово за мене центар свијета — искрено ће Мира.

ТРИ СЕОСКЕ СНАЈКЕ ИЗ ТРИ РАЗЛИЧИТА ГРАДА

Колико год да их је мало, Мира нам каже како у селу има и таквих, свијетлих примјера. Поносни су, истиче, што су три сеоске снајке млађе генерације дошле из три различита града а никаквих додирних тачака нису имале са овим крајем.

— Једна је Истријанка, друга Србијанка, трећа Босанка. Њих је љубав довела овдје, ту су остале и зашновале своје породице, а захваљујући њима и дјеца су обогатила наше село — упућује нас Мира, још једном потврђујући да је љубав највећи мотив, покретач и снага ка бољитку.

Један од тих примјера је и Невенка Опачић. Рођена у близини Санског Моста, избјегла у Нови Сад, а због супруга Зорана, прије пет година, дошла живјети у Биовичино Село. Једино што је о овом крају тада знала било је оно што јој је Зоран искрено рекао, „да је вук у селу домаћа животиња, а лисица пошту носи“. У међувремену родила је дјевојчицу Јелену, најмлађе дијете које данас живи у селу.

— Све зависи шта су чији приоритети и шта очекујете од живота. Ја сам одувјек више вољела село него град, а породица ми је била важнија од других ствари. Доласком овдје сам добила све то, имам своје дијете, супруга, дом, имање, нађемо увијек времена за дружење и то је све оно што ми од живота треба — задовољно и поносно прича Невенка.

И све су ово људи који својим примјером свједоче оно о чему говорим, да је живот увијек и свуда могућ када је срце пуно. У Биовичином Селу још је много простора за такве, јер празни домови и пуне улице на њих чекају. Јер, како наши саговорници кажу, љубав према родном крају, неком другачијем начину живота од оног урбаног и ужурбаног, не показује се носталгијом, празним причама на градским улицама, већ чврстом вољом и одлуком да се са животом храбро ухвати у коштац.

ВАСКА РАДУЛОВИЋ/СРБИ.ХР

КОЛОНИСТИЧКА НАСЕЉА (1920-1941)

» Пише: др Милан Мицић

У сјеверним крајевима (Банат, Бачка, Срем, Барања, Славонија) у колонијационом процесу 1920-1941. године формирана је 201 колонија у којима је уочи Другог свјетског рата живјело око 100.000 људи. Основну колонијачку масу чинили су српски ратни ветерани – добровољци из динарских крајева Краљевине Југославије, српски општанци из Мађарске и дјелимично Срби из Баната – безземљаци. Колоније су настајале као сасвим нова насеља, обично око мајора бивших велепосједа или на ободима старосједлачких на-

сеља. Колоније су могле бити изразито велике попут Александрова и Банатског Карађорђевога које су уочи Другог свјетског рата имале 4.500–5.000 становника, или сасвим мале попут колоније Мали Жам код Вршца која се састојала од осам кућа.

33.

ПУТНИКОВО

Група од 19 породица са 61 чланом из села Бате, код Будимпеште 26. децембра 1923. године бродом Краљевић Марко кренула је у општану. Њих нико није дочекао у Бездану од стране власти а цио дан су чекали на отвореном пољу под снијегом превоз саоницама до жељезничке станице. Ту ноћ преноћили су на жељезничкој станици, а сутрадан када су возом стигли у Српску Црњу на велепосјед Андрије Чеконића, гдје их такође нико није дочекао, и гдје им је речено да је њима предвиђена земља надијељена другим колонистима. Жупанијски аграрни уред из Великог Бечкереча упутио их је у општину Уздин гдје су 4. јануара 1924. године стигли.

МОЛБА У ИМЕ ОПТАНАТА ИЗ МАЂАРСКЕ

Друга група оптаната из Бате дошла је 13. априла 1924. године у Уздин. Досељени општанци живјели су у помоћним зградама румунских становника Уздина за које су плаћали закуп, али пошто их је домаће становништво дочекало непријатељски они су тежили да што prije формирају своје насеље.

Билежник општине Уздин, Миловановић, 14. јула 1924. године упутио је у име оптаната из Мађарске молбу Аграрној дирекцији Министарства за аграрну реформу и Жупанијском аграрном уреду у Великог Бечкереча у којем се тражи експроприација површина за градњу кућа.

Жупанијски аграрни уред у Великог Бечкереча заказао је расправу у општинској згради у Уздину за 26. јул 1924. године о додјели земљишта за градњу кућа уз присуство грађанства и чланова општинске власти.

Приликом расправе одређено је да се колонија изгради са источне стране насеља у продужетку Уздина и поред пруге, али власници земљишта то су одбили и делегације општине Уздин одлазиле су да се жале Министарству аграрне реформе тражећи да се општанци преселе на друго мјесто.

Послије два мјесеца Жупанијски аграрни уред из Великог Бечкереча пронашао је компромисно рјешење и 22. септембра 1924. године локација за градњу новог насеља одређена је 4 км. далеко од Уздина на сеоском пашњаку званом Бунари, на простору гдје су честе биле подземне воде.

Геометар и билежник Жупанијског аграрног уреда у Великог Бечкереча 28. новембра 1924. године извршили су експроприацију земљишта и надијељивање кућним

плацевима за 41 општанца из Мађарске чиме је отпочео процес градње новог насеља.

„Парцеле су нам додјелене још јесенас. Многи су узнемирени, јер до данас грађу још нисмо примили”, 10. априла 1925. године написао је у извјештају М. Чупић председник аграрне заједнице из колоније.

Почетком маја 1925. (7. маја) М. Чупић је констатовао да је надијељен поткућницама 41 колониста, а 11 колониста није и да „нико није изишао кућу.”

Маја 1925. године Министарство аграрне реформе упутило је допис аграрној заједници у Путникову да „када октобра мјесеца оберу род сви досељеници напусте Уздин и преселе се у колонију Вишњићево, на Вида пуста гдје ће им бити додјелена земља.”

Међутим, општанци који су били на пријему код министра за аграрну реформу Хинка Кризмана изјавили су министру да „ми нисмо чиновници па да узмемо свој кофер и да се селимо из мјеста у мјесто. Ако мора да нам се издају пасоши па ћемо се сви вратити одакле смо дошли.”

М. Чупић је 29. јуна 1925. године Савезу аграрних заједница послао драматичан извјештај о стању у колонији која још није почела да се гради: „У градњу колоније сметају нам мјештани општине Уздин, на чија дјела власти не обраћају никакву пажњу. Стога молим надлежне да нам обезбиједу додјелено земљиште да би једном могли кренути у подизање кућа и склоништа како за нас тако и за нашу стоку.”

ГРАДЊА КУЋА ЗАПОЧЕЛА 1925. ГОДИНЕ

„Ове године подигли смо свега 12 кућа”, извјестио је М. Чупић председник аграрне заједнице у Уздину Савез аграрних заједница за Банат 13. октобра 1925. године. То значи да почетак градње кућа у колонији Путниково датира у лето 1925. године.

Градња кућа у колонији Путниково настављена је 1926. године. Аграрна заједница из новог насеља 1. марта 1926. године од Савеза аграрних заједница за Банат тражила је 7.000 комада црепова и два вагона цигле под условима да четвртину плате 30 дана по пријему робе, а остало послје жетве на дан 1. септембра 1926. године. Маја мјесеца 1926. године преузета је грађа за градњу 41 куће, а септембра 1926. године тражена је позајмица од 20.000 динара за довршење кућа.

Међутим, у току градње колоније 1926. године добијено је 5 грађа за кућу вишка око којих је избио спор изме-

ђу Савеза аграрних заједница за Банат и аграрне заједнице у Путникову. Током 1931. године грађено је у колонији Путниково још 11 кућа јер је у новембру–децембру 1930. године у насеље стигла грађа и неопходан цријеп за покривање кућа.

Са 12. фебруаром 1935. године у колонији је изграђена 51 кућа које су услјед мочварног земљишта на којем су грађене биле склоне паду. „Ми смо нашу кућу изградиле три пута не једаред”, наводила је П. Остојић.

У колонији Путниково 1924. године, двадесет општанских породица ни 2. јула 1926. године није било надијељено земљом. Послије подјеле земљишта општанцима остатак земљишта који није надијељен општанцима у Путникову уступљен је у привремену закуп уздинским безземљацима све до 1929. године. Досељени општанци тражили су да им се то земљиште додјели или уступи на коришћење. Општинске власти из Уздина тражили су од Министарства за аграрну реформу ревизију аграрних субјеката и да се вишак од прописаног земљишта прода на лицитацији становницима Уздина.

ПУБУНА У СЕЛУ

Досељени општанци непрекидно су, међутим тражили, да се изједначи са добровољачком земљишном компетенцијом (8 к.ј. и 1.100 кв.хв.). Министарство аграрне реформе дозволило је општинским властима да прода 50 к.ј. нерасподијелене земље што су они учинили у прољеће 1929. године.

Услјед жалбе оптаната три дана послје надобере земљиштем Министарство за аграрну реформу је поништило ову одлуку што је довело до побуне становника Уздина.

Министарство за аграрну реформу 26. марта 1929. године донијело је рјешење којим се досељеним општанцима допуњује земљишни посјед до добровољачке компетенције, а 29. марта 1929. године општанци су уведени у посјед.

Током априла 1929. године испарцелисана је и под-

» Мјештани на откривању споменика војводи Путнику

јељена земља досељеницима и уступљен пашњак у површини од 124 к.ј. Општантским породицама у колонији Путниково 1. новембра 1928. године раздјељена је земља 19 општантских породица које су премјештене у колонију Горња Мужља с тим да величина општантског посједа није смјела прелазити 8 к.ј. и 1.100 кв.хв, дакле величину добровољачке земљишне компетенције. Ђ. Кончул, из катастарске управе у Великог Бечкереча 22. јуна 1931. године извршио је премјеравање кућних плацева по упутству геометра 3. Графенауера и утврдио које се пашњачке површине могу употријебити у аграрне сврхе. Комисија за ликвидацију аграрне реформе из Великог Бечкереча 5. јануара 1935. године донијела је експроприациону одлуку у корист аграрних субјеката у Путникову који су том одлуком добили 444 к.ј. и 401 кв. хв. земљишта на посједу политичке општине Уздин.

СТРАХ ОД ОДУЗИМАЊА ЗЕМЉЕ

Сва добијена земља је у земљишним књигама прешла у власништво аграрних субјеката, није и грунтовно прештена до коначне исплате земљишта и исплате свих позајмица које су имали колонисти.

Тако су општанци у Путникову стално имали бојазан да им се земља може одузети што се 1931. године догодило и седморици чланова аграрне заједнице у колонији, да би послје уложених жалби тројици оптаната земља била враћена.

» Једна од најстаријих кућа

КОНФЛИКТИ СА ОПШТИНОМ

Колонија Путниково коју су формирали српски општанци из Бате код Будимпеште на подручју румунске општине Уздин била је у стању хроничног конфликта и сталне напетости са својом матичном општином и становницима општине Уздин. Социјални и економски конфликт који се дешавао на микро-простору уздинске општине, преводио се појавно у национални сукоб јер су колонисти – општанци били Срби, а старосједиоци Румуни. Румунска заједница у Краљевини СХС (Југославији) као и друге словенске националне мањине била је изузета из процеса аграрне реформе.

Уздин је имао 170 безземљашких породица а за потребе оптаната у Путникову од 4.929 к.ј. општинског земљишта издвојено је 1.759 к.ј. или 35,6% земљишта. Формирање колоније у оквиру општине Уздин од земљишта општине није дотицало само најсиромашнији слој румунског становништва у општини, већ и богати сеоски слој који је углавном био главни закупцац општинског земљишта.

Питање земљишта било је основно питање око кога су се сукобљавали дођоши општанци и старосједиоци из Уздина. Између броја становника општине Уздин (1931. године – 5.340 становника) и колоније Путниково (1932. године – 150, 1939. године – 284 становника) постојао је несразмјер у бројности и материјалној снази, а удаљеност и неповезаност колонијама стварали су осјећање усамљености, па и напуштености, становника колоније.

„У подизању кућа нам сметају грађани општине Уздин, на чија дјела власти не обраћају никакву пажњу”, 29. јуна 1925. године аграрна заједница из Путникова обавијестила је Савез аграрних заједница за Банат, јер су мјештани Уздина на засијано земљиште и баште колониста пуштали стоку. „Посјед општине Уздин узет је у сврху аграрне реформе ради колонизације оптаната из села Бате у Мађарској, 220 јутара

распоређено је, а остатак до 480 јутара води се у резерви за насељенике... Поједини грађани општине Уздин, који су румунске народности, ову резервну површину без знања Уреда су узурпирани”, обавијестио је В. Стојановић из Путникова 7. априла 1925. године Савез аграрних заједница за Банат.

РЕВИЗОР БРАНИО ОПТАНТЕ

„Грађанство је нерасположено према општанцима, злостављају их, а које и власти потајно помажу. Треба по могућству населити добровољце, бар 30 породица да би били бројчано снажнији”, 4. јула 1925. године написао је државни ревизор А. Новаковић. „О Видовдану су опет пустили стоку на додјелено земљиште насељеничко, стално пријете људима и злостављају те предлажем да се најенергичније покрене акција против вођства општине и самих грађана”, додао је ревизор А. Новаковић свом извјештају.

Општинске власти користиле су сва могућа средства да одврате општанце од насељавања па су поново тражиле да колонисти плате порез за 1924/25. годину, али је Савез аграрних заједница за Банат интервенисао и општинске власти нагласиле су да је у питању грешка.

„Пошто се насеље граничило са три стране ораницама, а са четврте стране великим путем који води у Падину, гдје се са друге стране истог пута простире пашњак и сенокос представници уздинске општине подијели су молбу Министарству аграрне реформе у Београду да им се од преосталог максимума нерасподијелене земље дозволи да продају 50 к.ј”, написао је у летопису Путникова М. Радовановић. У прољеће 1929. године општинска управа на лицитацији продала је пашњак, а не ораницу, што је затворило насеље и донијело неприлике колонистима. На жалбу колониста Министарство аграрне реформе поништило је општинску одлуку што је изазвало побуну мјештана Уздина. Жупанијски аграрни уред у Вршцу инсистирао је код начелника ковачичког среза

„да у случају потребе пружи оптантима жандармеријску асистенцију.“

„Међусобни односи насељеника и уздинских мјештана нису добри. Они нас јако мрзе и све би нас да могу утопили у кашику воде. Ова колонија има само један бунар и цијела колонија са њега носи воду. Када се поквари онда општинско поглаварство не да ни динар за поправку.“ 19. јула 1930. године мјештани колоније писали су Савезу аграрних заједница за Банат. „Прије извесног времена јавила се жеља код наших насељеника да даду име колонији из разлога што Уздин ужива јако хрђав глас у околини и крстисмо колонију Војвода Путниково, а општинско поглаварство неће да одобри да се наша колонија зове Путниково. Не можемо да се одвојимо од општине јер нас је мало и морамо да се боримо са њима, а који нас мрзу...“

„Као оптант из Мађарске доселили смо се 1924. године на подручје једне чисто шовинистичке румунске општине“, 21. децембра 1933. године С. Радовановић писао је Савезу аграрних заједница за Банат сагледавајући односе из угла колониста између становника Уздина и колоније Путниково.

НЕРАДО ВИЂЕНИ ГОСТИ

Колонисти из Путникова да би одржали колонију 3. маја 1935. године тражили су да им се додјели пашњак у близини колоније од 23 к.ј, али њихов захтјев Министарство пољопривреде је одбило тако да колонија није имала пашњак, а пашњак општине Уздин од 3.000 к.ј. био је удаљен од колоније, тако да колонија није могла да га користи.

Међутим, без обзира на нетрпељивост контакти између два насеља у непосредној близини морали су постојати. Тако су дјеца из колоније Путниково пјешачила 1925. године 4,5 км. до школе у Уздину „љетним утабаним путевима сјеверном и јужном страном од села и једним попречним путем по средини, до Уздина“, и уздинска школа као таква била је простор контаката досељеника и старосједилаца.

Становници Путникова најлазили су на хладан пријем и у сусједним српским насељима. Свештеник из Томашевца био је надлежан за колонију Путниково, а оптант из колоније одлазили су недељом у Томашевац у цркву. „Првих дана по досељавању старији су ишли у уздинску цркву“, описао је оптант М. Радовановић у свом Летопису Путникова однос старосједилаца и досељених оптаната. „Али они тамо нису били радо виђени, па су о већим празницима почели одлазити у цркву у српско село Томашевац... У Томашевац су одлазили колима, која су остављали пред биртијом, јер их нико од наших Срба из Томашевца није позивао у свој дом, сем Живе Владисављевића, гдје су наши слободно улазили у његово двориште и уводили коње у његово шталу.“

Упркос оспоравању насе-

љавања које је долазило од становника и општине Уздин становници Путникова градили су своје насеље и успјели да изграде школу и православни храм у колонији. У колонији Путниково Српска православна црквена општина основана је 8. децембра 1932. године. Дрвена звонара са звоном ливнице Браћа Новотни из Темишвара постављена је 1932. године, а освештана од свештеника из Томашевца М. Вујића на Спасовдан 1932. године. Од 1932. године почеле су у колонији припреме за градњу цркве, а 4. марта 1935. године црквени одбор из новог насеља упутио је писмо престолонаследнику Петру Другом Карађорђевићу у којем су тражили додјелу новчаних средстава за градњу храма истичући своју националну ваљаност чињеницом свог пресељења из Мађарске.

„Прије једанаест година доселили смо се из Мађарске из села Сасхаломбате из непосредне близине Будима и населили се у близини чисто румунског села Уздина. Првих дана послје нашег доласка са тешком муком смо морали да савладамо бол своје душе што немамо храм Божји да се Богу помолимо и школу куда дјецу да шаљемо... Удаљени смо од чисто румунског села Уздина 3,5 км, ми живимо овдје без цркве, усамљени, осјећамо из дана у дан велику празнину у вјерском животу, тако да нас вјерска осјећања гоне да посјећујемо румунску цркву и слушамо ријеч Божју на румунском језику... Једнаест година од када смо се доселили ми нисмо у могућности да славимо наше највеће вјерске празнике, ради тога што нам недостаје храм Божји“, написано је у Летопису Српске православне црквене општине Путниково.

Предрачун за градњу цркве износио је 130.000 динара, а до 31. децембра 1936. године црквени одбор успио је да обезбједи само 35.000 динара. Градња цркве у Путникову почела је 19. августа 1938. године, а освећење Храма Пресвете Богородице обављено је 1. јануара 1939. године.

Градња школе у колонији почела је априла 1931. године јер удаљеност школе у Уздину отежавала је уредно похађање школе оптантске дјеце из Путникова. Грађевинске радове су извели мајстори из Орловага, М. Војнов и Ж. и Н. Петровић. Школска зграда је покривена до краја 1931. године, али радови су још двије године слабо напредовали због беспарице што је изазвало протесте мјештана Путникова. Градња школе стајала 130.000 динара, а градњу су финансирани Бановински школски одбор, Министарство просвјете и мјештани добровољним прилозима и радом. Школа је почела наставу од 25. фебруара 1935. године и имала је статус: девето одјељење Државне основне школе у Уздину. Први учитељ у колонији Путниково, Б. Гичков из Долова који је стигао 1935. године из Бистрице код Велеса. Освећење школске зграде извршено је 7. новембра 1935. године.

У НОВОМ САДУ ПРОМОВИСАНА НОВА КЊИГА ИСТОРИЧАРА ДР МИЛАНА МИЦИЋА

Кућа и хлеб – симбол колонијистичког живота

У Културном центру Новог Сада 14. 2. 2022. године у склопу пројекта *Колонизација Војводине* који је дио званичног програма Европске престонице културе – Нови Сад 2022. године, а у оквиру програмског циклуса *Сеобе* промовисана је књига генералног секретара Матице српске Милана Мицића *Кућа и хлеб* – колонијистичка породица у Банату, Бачкој и Срему.

Прије 100 година, након распада Аустроугарске у Првом свјетском рату, Бачка, Банат, Барања и Срем присајединили су се Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

У склопу аграрне реформе и колонизације на њеној територији, земљиште некада велепосједничких имања, раздијелено је српским ратним добровољцима, колонијистима неборцима, мјесним аграрним интересима, аутоколонијистима оптантима и беземљашима.

ДОБРОВОЉЦИ СТИГЛИ ИЗ СВИХ СРПСКИХ КРАЈЕВА

Највећи број добровољаца дошао је из динарских предјела јужнословенских земаља Босне, Херцеговине, Лике, Баније, Кордуна, Далмације и Црне Горе. Међу ратним добровољцима били су и Срби старосједиоци Баната, Бачке, Барање, Славоније и Срема. Оптантско становништво из пограничних и других мјеста, такође је било укључено у колонизацију. Током прољећа 1921. године највећи дио становништва динарских крајева насељен је на велепосједничке мајуре, гдје су услови живота у колективним смјештајима били тешки. Разлике у клими, води, начину живота, производњи хране, навикама, због чега су први сусрети динараца и старосједилаца били изазовни, тешки и напорни. Прилагођавање новим условима живота ишло је споро и тек тридесетих година 20. вијека колонијистичка популација се дјелимично адаптирала на нове услове живота, након

што је почела изградња кућа и подизање насеља.

Окупација и разбијање Краљевине Југославије у Другом свјетском рату, довела су до подјеле српских добровољаца између Хортијеве Мађарске у Бачкој и Барањи, Независне Државе Хрватске у Срему и Њемачког Рајха у Банату. Изложени ликвидацији, протјеривању и депортацији у логоре, колонијисти су се нашли пред новим изазовима, а у куће ликвидираних и у логоре отјераних колонијиста, насељавано је мађарско становништво из Буковине, које је већ 1945. године напустило простор Војводине.

ЗАБРАЊЕНИ И ЗАБОРАВЉЕНИ

Живот колонијиста није био лак ни једноставан, а начине на који су обезбјеђивали основне потребе, односно кућу и хлеб, описао је Милан Мицић у истоименој књизи. – Књига је настала као резултат мог истраживања колонијистичких насеља и једног процеса који траје дуго и остао је недовршен, као и приче о колонијистима, добровољцима српске војске, теме која није била превише позната у нашој јавности, теми о којој се није превише писало која је била заборављена, као што је био заборављен тај

народ који се населио између два свјетска рата. Тај свијет је био прво забрањен, а потом заборављен – истакао је Милан Мицић.

Књига *Кућа и хлеб* захваљујући богатим историјским изворима и идеји Мицића као историчара је књига о колонијистичкој породици, о томе како су те породице долазиле на простор Баната, Бачке, Срема, Барање и Славоније и како су рјешавале питања градње кућа и питања исхране.

ПОРОДИЧНЕ ДРАМЕ

Како истиче аутор, студија *Кућа и хлеб* је персонализована историја јер за предмет свог истраживања има људе и људске судбине изазване вољом и активностима историје.

– Историја колонизације је у ствари историја колонијиста као појединца, колонијистичке породице или мале колонијистичке заједнице, њихових људских хтијења и упитности, њихове интимне драме у мучном процесу сеобе из једног културно-историјског простора у други, често различитог од онога у којем је појединац, који се сели вољом и организацијом државе живио – истиче Мицић.

Интимну драму колонијисте, аутор је најдубље изра-

зио у двозначном поимању завичаја у којем се стари и нови завичај међусобно мјешају и преплићу, у којем се од новог завичаја реално и материјално живи, а сјећање на стари завичај остаје у сфери емотивног. Управо основна животна питања попут смјештаја колонијиста, градње кућа, што је предзнак одлуке да се остане на мјесту колонизације, као питања колонијационог процеса су основа ауторове студије. У књизи, хлеб је симбол рјешавања питања исхране колонијиста који је, према аутору, предуслов којим почиње процес колонизације.

– Кућа и хлеб су моћни симболи колонијационог процеса. Ток акulturације, односно прилагођавања колонијационе јединке или мале колонијистичке заједнице у колонијационом простору, нису могући без обезбјеђења исхране, крова над главом и здравља колонијистичке популације – наводи Мицић.

БОРБА ЗА ОПСТАНАК

У књизи симболичног наслова *Кућа и хлеб* садржане су животне борбе појединца, породица и малих заједница за кућу и хлеб, борбе које су колонијисти водили за основна егзистенцијална питања.

Колонијисти и њихове животне борбе уткани су у историјски процес колонизације. Аутор је, кроз реконструкцију свакодневног живота људи који преживљавају и живе колонизацију, сликовито приказао добијање посједа, њихов изглед, градњу кућа, околности у којима су куће зидане, снабдијевање грађевинским материјалом, добијање кредита и зајмова, затим сиромаштво и страх од глади.

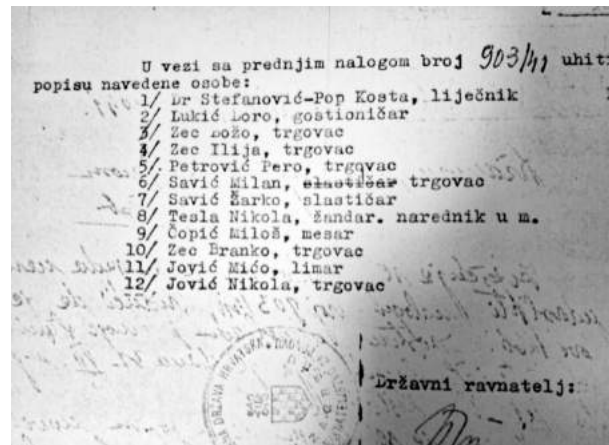
Аутор је поступно објаснио све проблеме са којима су се суочавали колонијисти који су били дио великих кретања становништва, преплитања културе, обичаја и традиције које су са собом доносили у нова животна подручја. **ДРАГАНА ШИПОВАЦ**

ЕВРОПА НЕ МАРИ ЗА СИМБОЛИКУ МОНЕТА

ЗАГРЕБ НЕ МОЖЕ БЕЗ УСТАШКЕ БАШТИНЕ

Борис Радаковић историчар Меморијалног музеја на Мраковици истакао је да је хрватска куна дио баштине усташке геноцидне творевине НДХ. Он је коментаришући за *Вечерње новости* истакао да је куна уведена у оптицај 1941. године, када су на подручју скоро читаве НДХ изведени први масовни злочини над српским становништвом, познати као *Илиндански покољи*.

– На тај начин НДХ је настојала да се што више удаљи од југословенских традиција, које су сматране српским хегемонизмом. Република Хрватска деvedесетих година прошлога вијека, опет је узела куну за своју новчану јединицу. Није пазила на осјећања српског народа којег су реално криве прошлости, ме-

» ПОД РЕДНИМ БРОЈЕМ ОСАМ: Име Николе Тесле на усташком списку

ђу које спада и куна, подсјетили на геноцид који су они или њихови преци доживјели у НДХ – каже Радаковић.

Он се посебно осврнуо на чињеницу да ће се на ковани-

цама евра налазити лик највећег српског проналазача.

– То је срамна одлука, јер су власти НДХ убиле другог Николу Теслу 1941. године – рекао је Радаковић. Он је

објаснио да је, према попису Меморијалног музеја на Мраковици, Никола Тесла из Костајнице био жандарски наредник, којег су власти НДХ 1941. године послале у логор из којег се никада није вратио.

– Добро је што је бар европска монетарна политика довела до укидања једног дијела усташке баштине, па сада долази до укидања куна. Ипак, на хрватском евра налазиће се и приказ куна, али и лик српског проналазача Николе Тесле. Једног другог Николу Теслу, власти НДХ су 1941. године, послале у логор без повратка. Овај Тесла био је из страдалничке Босанске Костајнице. Ни Тесле из Лике нису имале лакшу судбину у НДХ – рекао је Радаковић.

НИЧИЈИ ВОЈНИЦИ – НАЈВЕЋИ ДОКУМЕНТ О СЛУЧАЈУ ДОБРОВОЉАЧКА

Књига *Ничији војници – у Сарајевском паклу 1992. године*, која свједочи о убиствима војника у Добровољачкој улици и ратних заробљеника палих у руке муслиманским формацијама, јесте највећи документ до сада написан о случају *Добровољачка* и допринос истини, рекао је Српни аутор Жељко Пантелић током промоције у Хан Пијеску. Пантелић, учесник дешавања у Добровољачкој улици, гдје је рањен 2. маја 1992. године, а заробљен 3. маја, тешко малтретиран, вођен на стријељање, рекао је да је ова књига његов допринос истини која је, како је навео, до сада више пута извртана, обијана, „силвана“ од муслиманских медија, писаца, режисера, који су војнике из заштитног пука представљали као неке митске специјалце, агресоре и окупаторе.

Он је навео да је књига писана седам година јер је тражио преживјеле из тих догађаја, а документацију из Центра за истраживање ратних злочина добио тек 2018. Пантелић је подсетио да је Здравко Томовић из Хан Пијеске био његов војник – возач, а Обрад Гвозденовић из Хан Пијеске његов колега из јединице 65. заштитни моторизовани пук, истакавши да су промоцији књиге присуствовале Здравкова мајка – Богданка и Обрадова сестра – Гордана.

Директорка Народне библиотеке *Бранко Чучак* у Хан Пијеску Озренка Ђурић Радуловић рекла је Српни да су међу *ничијим војницима* била и ханпјесачка дјеца, војник Здравко Томовић и поручник Обрад Гвозденовић, те да су за становнике Хан Пијеске сјећања на Добровољачку улицу и те прве дане маја 1992. године болна. – Ми још памтимо стаситог, вриједног деветнаестогодишњег младића Здравка Томовића, кога смо испратили на одслужење војног рока, и Обрада Гвозденовића, часног и поштеног официра ЈНА. Сјећамо се вијести о ужасним догађајима у Добровољачкој и на Скендерији, трагичној погибији наших војника – навела је Радуловићева. Она је нагласила да становници Хан Пијеске памте и да за овај злочин нико није одговарао.

МРКОЊИЋ ГРАД: ПОМЕН ЗА 181 УБИЈЕНОГ ЦИВИЛА И ВОЈНИКА

Служењем парастоса у капели Светог Марка и полагањем вијенаца на спомен-обилежје масовне гробнице за 181 убијеног цивила и војника, у Мркоњић Граду је обиљежен Дан општине 26. годишњица повратка становништва на огњишта након петомјесечног избјеглиштва 1996. године и напада хрватске војске. Хрватске снаге починиле су злочин над 364 цивила и заробљеника српске војске од којих је 210 са подручја мркоњићке општине.

Дан општине установљен је у знак сјећања на 4. фебруар 1996. године, када су се Мркоњићани последије петомјесечног избјеглиштва вратили на своја огњишта. Они су у јесен 1995. године током ратних дешавања морали у бијег пред хрватском војском. Град је био разорен и опљачкан.

СЛАВА БОГОСЛОВИЈЕ СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА, ВИЕКОВНОГ РАСАДНИКА ПРАВОСЛАВЉА

Богословија Света три Јерарха при манастиру Крка обиљежила је своју крсну славу, велике светилнике Цркве Христове – Св. Василија Великог, Св. Јована Златоустог и Св. Григорија Богослова, заштитнике бројних генерација крчких богослова.

Литургију је предводио епископ бихаћко-петровачки Сергије уз епископе нишког Арсенија, осјечкопољског и барањског Херувима и далматинског Никодима. Након свете литургије уприличена је свечана академија коју су својим трудом припремили ученици богословије заједно са својим професорима. Прије саме академије свима присутнима обратио се и домаћин прославе, епископ далматински Никодим који је овом приликом захвалио и свом претходнику на трону епископа далматинских владика Фотију који је својим залагањем вратио богословље у Далмацију прије двије деценије. Преосвештени владика захвалио се и епископима три епархије на доласку, сјећању и бризи за ово училиште из којег су, неки од њих, и сами потекли.

Прошле године навршило се двадесет година од поновног обнављања Богословије Света Три Јерарха у Далмацији, али због пандемије и епидемиолошке ситуације услјед које је било немогуће организовати прославу тог јубилеја, владика Никодим најавио је обиљежавање истог на празник Преображења Господњег, када се одржава традиционално сабрање у Светоархангелском манастиру Крка.

ШТО ЈЕ ОСТРОГ ЗА ХЕРЦЕГОВИНУ, ТО ЈЕ ДЕВИЧ ЗА КОСМЕТ

» Манастир Девич

» Манастир Дечани

Прича о Гаврилу и Милошу

ПИШЕ: ГОРАН ЛУЧИЋ

Има ли у Херцеговини нељудског? Јашта брате него има и то колико ти треба! Колико можеш понијети! Ту ћеш наћи сваку нечист и тешко зло у човјеку; их, ту нож у људским рукама заплеше најљепши демонски плес! Но, не заборави, тога отпалог од људског има и наћи ћеш свуда.

Само знај, мала Херцеговина изненади величином у врлини, а њен народ узвишен у трпљењу, увијек роди понеко зрно слатко и пуно, за причест Богу. Имало је то зрно много крепког добра, части, јунаштва, ма оног правог мушког срца да тај нерод мршине са свјетла, истјера га са гумна и из порте! У име чистог и племенитог подигне се и опере. Умије се пред Богом и људима покаже како треба. Куда једино вриједи. Јер велико зло прати велику светињу, друкчије не бива. Јок!

Велики аутобус на спрат, пун Срба са свих страна бијелог свијета, преко Косовог поља иде ка Метохији. Прелазимо преко Дренице, те намучене споне наша два жртвена поља, виноградног у Метохији и класножитног у Косову. Тишина, ко да нико не дише, само молитвено појање шири се преко звучника. На сваком прозору озарене очи гледају на земљу која им срце грије. Лијепо је када не знаш да ли је твоје срце у грудима или ван њих; да ли куца из прсију или бије из поља подно снијезних врхова. И још нешто, лијепо је бити Србин из Херцеговине, а ходити Косовом и Метохијом. О Господе, колико имена за земљу, а један је човјек!

А Дреница је посебна и велика прича. То је област двије старе жупе, од времена цара и деспота, на прелазу из Косовог поља у Метохију, која по ријечи Дреница и доби име. Под тим именом, са својим селима, помиње се као дар, метох, који поклања српска владарска породица Бранковић својој задужбини на Светој гори, Манастиру Светог Павла. Највећа светиња овога краја, али и шире је манастир Девич.

ЗАДУЖБИНА БУРЂА БРАНКОВИЋА

Подигнут је испод врхова истоимене планине, милошћу деспота Ђурђа Бранковића, на ријечи Власи која се улива у ријеку Клину, а она тамо у Метохији у Бели Дрим. Управо ту, на гробу Св.

» Монах Гаврило Ковачина

Јоаникија Девичког, деспотова кћер је оздрвила. Дјевојка се ту поново обрадова животу и деспот сазида манастир да се прича и приповиједа о Божјој помоћи.

Пар путника у аутобусу, иначе рођених у Косову и Метохији, да би нам објаснили вриједност девичког манастира, направити поредбу: „Што је Острог за Херцеговину и Црну Гору, то је Девич за Косово и Метохију.“ Амин, нека је слава Богу рекосмо сви који то чусмо!

Послије турског харања овај манастир је био уништен и запустио. Срби који су живјели у његовој околини у немоћи су примали ислам и арнаутили се, многи да би сачували коријен избјегли су у брда Црне Горе. Све је препуштено пропасти пред законом силе. Како је записао Свети владика Николај Арнаути су затварали козе у конак и у манастирску цркву.

И још наставља владика, у то вријеме неки Милош из Херцеговине спремао се да иде у Јерусалим, на хаџилук. И баш кад је мислио кренути, у сну му се јави Свети Јоаникије Девички и посавјетова младића да му је боље од одласка у Јерусалим да дође у манастир Девич, да га почисти и приведе служби Божјој. Милош га послуша! Дође у манастир и поче градити запустјели олтар. Ту се замонашио и остао уз свечев гроб до краја свог земног живота. Како је записано у манастирском

златне медаље на винским салонима у Паризу и Бриселу. Касније ће на њиховом отетом раду настати пољопривредни комбинат *Хејок*. Но најљепши грозд из винограда породице Ковачина стигао је у манастир Високи Дечани.

Гаврило је прије монашења студирао италијански језик да би као монах са тим знањем учинио много за спас манастира – био је глас између манастирског братства и италијанских војника који су тада били окупирали Метохију. Манастир је сачуван од пустошења. Послије рата комунисти су ушли у манастир и почели са прогоном монаха. Без мјере у хули, у храму су основали политичку школу *Јосип Броз Тито*, а зидове са фрескама и олтар прекрили су црним засторицама. Све монахе су похапсили осим пар њих које су оставили да им спремају храну и служе за трпезом. Ту је остао и млади монах Гаврило. Када су му комунисти затражили да им донесе чувеног дечанског вина, Гаврило је смјело одговорио: „Вино служимо само за причест!“

То је била његова пресуда. Тукли су га без милости и са поломљеним ребрима утамничили у затвору у Пећи. Осуђен је на 10 година робије и послат у казниону у Сремској Митровици. Тада је Сремска Митровица имала 4.000 становника, а у затвору је било 16.200 затвореника, неподобних комунистима. Тамо је настављено његово мучеништво са осталим свештеницима и монасима који нису пристајали да се одрекну Христа.

У затворском кругу сваки дан је био упрегнут са осталим „мантијашима“ да вуче ваљак и „равна“ круг. Преживјели очевидац његовог страдања и сапатник у Сремској Митровици, г. Антоније Ђурић, када сам га позвао телефоном и питао о монаху Гаврилу Ковачину, рекао ми је гласом дивљења: „Био је лијеп и узвишен као Господ Бог!“ Умро је на бетону затворске самице са сликом манастира Високи Дечани на грудима. Сахрањен је на затворском гробљу.

Ходити светињама Косова и Метохије као Србин из Херцеговине, достојанство је узвишености и непостида. То нам као најскупљи дар оставише монаси Милош и Гаврило, два зрна која нас причестише Господом. Зато је Херцеговина света и Богу мила. И образ јој сија међу нашим крајинама. Нека тако буде довијека!

ВИНО СЛУЖИМО САМО ЗА ПРИЧЕСТ!

Пред сам Други свјетски рат у манастиру Високи Дечани замонашио се младић Гаврило Ковачина. Био је син богате српске породице из Мостара. Ковачине су производиле позната херцеговачка вина од сорти живавке и бладине. У пословној заједници са тада најбогатијим трговцем у Босни и Херцеговини, а и шире, Михом Пешком, производили су вина која су освајала

БОРБА ПИЈЕТЛА СА САМИМ СОБОМ (ГЕНЕАЛОГИЈА ЈЕДНОГ МИТА)

ЦРНОГОРСКО „НАДСРПСТВО“

ПИШЕ: РАДЕ ЦРНОГОРАЦ

У „дугом кретању између клања и орања“, распет између царстава и цивилизација, као самосвјесна, засебна и конкретна цјелина, српски народ је пролазио кроз искушења различитих врста.

Како су српски колективи стољећима живјели у дугој и тамној сјенци туђинске власти тако су доспијевали и у различите граничне ситуације властите егзистенције, премда судбински повезани, трагедијом и крвљу, у различитим крајевима наших географија — различито: рецимо, током Другог свјетског рата, у Хрватској, Босни и Херцеговини, Срби су поглавито били изложени усташком терору, у Србији њемачком, мађарском, бугарском и албанском, а у Црној Гори — италијанском, албанском, муслиманском и, само дијелом, усташком.

НЕРАСКИДИВЕ ВЕЗЕ СА ОТАЦИНОМ

Како су искуства страдања Срба у различитим крајевима била различита, тако су биле различите и њихове зебње у погледу националног опстанка. Међутим, њихове наде, њихове основне националне тежње, које су носили скупа са теретом мучне свакодневице, биле су истовјетне. У свим српским крајевима, Срби су штитили своје колективно име, одржавали мит о прошлости, чували заједничко историјско сјећање, учествовали у одбрани и развоју, такође заједничке, српске културе, имали осјећај солидарности према другим Србима и напоскон, настојали, ма гдје били, да одрже везу са својом Отацбином.

Тако су црногорски Срби, посебице у романтичарском 19. стољећу, одржавајући свијест о Косову као моралној географији српског народа и духовном средишту своје отацбине, претрајавали на предању да је Црна Гора косовски збјег („Што на вјеру праву не похули, то се збјежа у ове планине...“), а значај црногорских ратова (од Круса и Мартинића, до Вучјег дола), у значајној мјери, ширили су и Срби изван Црне Горе, афирмишући, неријетко, Црногорце као српског Давида који се сам и голорук подизао против отоманског Голијата.

Тако је Граховоц, у српској штампи, упоређен са Маратоном, а Црногорци названи „младим Шпартанцима“ (Војин, 1865. године) означени су још и као „остатак српске царевине, та арнер-гарда косовска“ која „никад неће подписати смртно писмо српског царства“ (Засијава, број 12, 20. март, 1866. године). Неријетко претјерана глорификација црногорског српства јављала се и као насупротна ратна мотивација Кнежевине Србији у покретању ослободилачких ратова, што видимо и овдје: „Камо да је и у Србији црногорскога духа. Браћу у Босни и Херцеговини дивља Туркадија притиснула, а Србија?“ (Засијава, 30. јули, 1866. године).

НОСИОЦИ ИНТЕГРАЛИСТИЧКЕ СВИЈЕСТИ

Овакве снажне епифаније и признања црногорском српству срећемо и у видовданској бесједи Мише Димитријевића 1867. у којој опомиње на вријеме када су „удови тела српског обамрли били, и само му је још једино срце живо било, које од Косова па до данашњег дана још није престало куцати, а то српско срце то је јуначко гњездо соколово — Црна Гора!“ гдје, потом, додаје „и ако је Србин свугде Србин, опет сви признати морамо, да је свест српска у Црној Гори најбоље сачувана.“ Затим Димитријевић, чувени новосадски Србин, новинар и политичар, означивши Црногорце као узорни примјер српског слободарства, закључује: „Време би једанпут било, да и ми прихватимо ону мисао, за коју се Црногорци боре, а то је мисао слободе и јединства народа српског.“ (Засијава, 30. јун, 1867. године); Оновремени Црногорци јесу, дакле, на неки начин, доживљавани као носиоци српске интегралистичке свијести и примјер борбе за национално ослобођење и уједињење српскога народа.

Наравно, осим новина и часописа, мит о нарочитом црногорском српству афирмисала је епска поезија, а ликови из Горској вијен-

» Борба петлова, Паја Јовановић, 1920-1926

ца (попут Вука Мандушића) или из народне пјесме (попут Никца од Ровина) напросто су срастали са јуначким насљеђем Марка Краљевића, Милоша Обилића, Стојана Јанковића и Старине Новака као њихови природни наследници. Када се све то узме у обзир, лако је закључити да је романтизам 19. вијека заступан за митотворење политичке конструкције тзв. црногорског примата у српству, што је, нарочито посвећено и политички мудро, посебно у доцнијим династичким сукобима, користио црногорски књаз Никола I Петровић Његош, јасно увиђајући чињеницу да његово Цетиње није у стању и не може да игра било какву надмоћну политичку, а још мање културну, утакмицу са Београдом. Касније, у стихима Великог рата, кад је Црна Гора падала под аустроугарску власт, појавио се последњи велики блесак црногорског српства, оличен у Мојковачкој бици, након које су услједили капитулација, окупација, распуштање војске, шпањолска грозница, заробљеништво и глад.

Ослобођењем Црне Горе и њеним уједињењем са Србијом у заједничку југословенску државу, остварена је централна функција њеног постојања и означен почетак доба у коме су Црна Гора и српски народ у њој, излазећи из једног столетног ванредног стања, обиљеженог ратовима и припремама за нове ратове, коначно могли да ступе у редовне токове јединственог српског духовног, културног, просвјетног и, напоскон, националног живота.

ПАРТИЈСКО ЈЕДИНСТВО ИЗНАД СВЕГА

Почетком Другог свјетског рата, значајно сиромашни и окупирани црногорски Срби, вјечито загледи у стару српску заштитницу Русију, са надом која замагљује хоризонте разликовања између царизма и стаљинизма, поново затечени у земљи коју је напустио краљ, а окупирао непријатељ, и подијелени у два покрета, ушли су у крвави грађански рат. Међутим, ригидно историјско искуство црногорских Срба јесте револуција која тече коритом тоталитарног конструктисања новог национала, на који начин се одвијала специфична узурпација црногорства.

Црногорац више не бива само Србин који је сам себе, у црногоричним шумама, ослободио од турске власти, него и припадник једног новог, револуционарног народа, који се ослободио од „великосрпске хегемоније.“ Његово колективно име више није српско него црногорско, односе између елемената његове српске културе утврђује АГИТПРОП, партијска догматика сузбија права на жељена и „регресивна“ историјска сјећања, док пропаганда настоји да наметне искуство револуције као највеће и најпрогресивније заједничко историјско искуство српског народа у Југославији.

Идеју српског националног јединства замјенује идеја партијског јединства. Принцип

једнакости народа у Југославији омогућава да једно лице, национално одређено као Црногорац, у односу на једног Србина, има шеснаестоструко веће могућности да постане, рецимо, генерал или амбасадор, односно да напредује у југословенској служби. Услед такве, и сличних гарантованих привилегија, многи Црногорци су осјећали да су, под тоталитарним режимом, стекли признање као „најбољи Срби“ али ипак „нешто другачији“ од осталих непривилегованих Срба.

Nomen est omen.

Крах социјалистичке Југославије и пројекат „коначне еманципације“ црногорства од српства током деведесетих — који траје до дана данашњег — довели су значајан дио црногорских Срба у процес високог самоосвјешћивања. Ипак, изражена регионална свијест, као и одређени рецидивни племенског поноса који је изван племенског друштва губио функцију, значај и смисао, били су и остали симптоми културне недовољности многог црногорског човјека, те једне, у многим случајевима, (само)наметнуте изолованости и умишљене самодовољности. Откуд се јављају исијавања комплекса више вриједности црногорског „надсрбина“ и његова фанатична, а неријетко инфантилна, *grandomania montenegrina*, више иритантна него симпатична, више самољубива него родољубива и више умишљена него утемељена на историјским чињеницама и реалном социокултурном па и политичком стању.

КОМПЛЕКС ВИШЕ ВРИЈЕДНОСТИ

Није неоправдано тврдити да црногорско „надсрпство“ носи дјечје лице инфантилног фанатизма који може имати фаталан исход у личној и колективној трагедији. Црногорски „надсрбин“, у највећој мјери, настаје из потребе да се по хитном поступку поново ступи у контакт са прецима и надокнади тешко надокнадиви губитак осјећаја јединства са Србима „свима и свуда“, узрокован развојем различитих антисрпских процеса у Црној Гори.

Пошто „јунаци нашег доба“ немају прилику — а можда ни вољу — да понове дјела својих предака чином личног херојства, фанатични изливи њиховог надсрпства манифестују се у неумјереној глорификацији предака и црногорског српства, која нема краја ни почетка, нити нарочито утемељења у компаративним приликама са осталим српским крајевима. Она сама по себи не би била лоша, нарочито у секуларизованом друштву, да није израз једне гордости, једне неодговорности пред националним задатком и да, неријетко, величање својих, црногорских, предака није само увод за ниподаштавање туђих, нецрногорских, који су такође „своји“, јер су српски.

Такође, „надсрпство“ неких црногорских Срба дјелује као одбрамбени механизам: њиме се настоји прекрити неславни дио црно-

горске историје, нарочито потоњих тридесет година и успоставити национални симулакрум у коме су црногорски Срби поново најбољи Срби.

Дакле, црногорски „надсрбин“ очекује нешто што би, поред свих недаћа у којима се налази, морао држати на крају памети: свесрпско признање његовог ексклузивног, надсрпског статуса. Такав став показује личну незрелост, националну неодговорност и културну недовољност, раскрива трибалстичку гордост, замагљује насупрот националне хоризонте, узурпира разумијевање националних приоритета, угрожава основне претпоставке за разуман дијалог и напослетку води у друштвену изопштеност. Међутим, будући да су црногорске установе и институције, као и различити политичко-идеолошки центри моћи, толико година систематски разарале српски језик, културу и традицију у Црној Гори, црногорски „надсрбин“ заслужује извештање разумијевања: сва врата ове државе за њега су била затворена и закатанчена, изузев полицијских, судских и затворских, која су га, кроз године срамне дискриминације и непрестаног друштвеног апартхејда, једино чекала одшкринута.

ЗНАМО ЛИ КО СМО?

Јасно уочљиви недостатак довољно развијене свијести о српском културном јединству може се назвати једним од централних проблема нашег народа.

Заједничка, јединствена култура нам омогућава да разумијемо „ко смо ми“, пред другима и пред сопственим одразом; напajaње српском културом открива „аутентично лично ја“, а нашу егзистенцију чини аутентичном. То се, наравно, не остварује егалитарним позивањем на славу старих црногорских јунака. Старо и јуначко умирање за слободу било је императив историјског тренутка, у коме се витешким фатализмом страдало за узвишени идеал. У савремености, нама је испостављен налог да живимо за слободу, ако већ не морамо, попут наших предака, за њу и да гинемо. Да бисмо живјели за слободу, неопходно је да опстајемо у својој националној култури, јер развој свијести о националном јединству није могућ без развоја свијести о културном јединству нашег народа. Стога је неопходно ослободити црногорско српство разних штетних стереотипа о нецрногорским Србима, да би се остатак српства могао ослободити зебње да ћи било ко у Црној Гори, уколико не добије верификацију инфантилног каприца моралне, јуначке и духовне изузетности, попут оног Црногорца који је три пута бјежао к Турцима зато што није добио повлашћенији статус, слиједити адолесцентски принцип: „Ако ми не признају да сам најбољи, уопште нећу бити Србин.“ При чему онтолошки не разумије да, уколико на тај начин доживљава националну мисију — и не треба да буде.

Да бисмо уклонили неоправдано неповјерење које гуши национални напредак, неопходно је да одбацимо садржаје насилно уметнуте у нашу свијест који нијесу у духу црногорског српства. Сваки пут кад црногорски Србин, на помен Срба из одређених српских крајева, гордо изусти неку непристојну увреду треба да помисли шта би му рекли његови преци који су сузних очију посматрали страдање своје браће у неослобођеној земљи. Тек тада, са тако развијеном свијешћу, носећи вишоку националну одговорност, заиста ћемо моћи да поштујемо и његајемо српску културу као цјелину, држећи на уму ријечи Стојана Новаковића из његовог текста „Уједињујмо се културом!“ објављеног у дубровачком *Срђу* 1908. године: „Шта може и шта смета граница међу седам државних власти, које данас управљају народом нашим, духовном уједињењу народа нашега у образованости, у укусу, у књизи, у родољубљу и у народним идеалима? Културно Српство може постати кад ми хоћемо. Оно треба да изађе из духа и из воље наше. До нас стоји да га из висине будућности спустимо на земљу наше опште домовине. За њ нема никакве забране! Уједињујмо, ујединимо срца наша!“

МИЛАН ЖДРАЛЕ НОВИНАР И ПУБЛИЦИСТА НАПИСАО 50 КЊИГА И 100 ФЕЉТОНА, ИЗВЈЕШТАВАО

СА ЧЕТИРИ КОНТИНЕНТА

Херцеговина нестаје пред нашим очима

Милан Ждрале, прича из филма или прича за филм, романсирана аутобиографија која је ових дана објављена у издању *Света књије* из Београда. Није могуће у неколико реченица или на неколико страница представити овог необичног човјека, ствараоца који је ујединио фудбал и науку, Пелеа и Ајнштајна, Фишера и Теслу.

Као новинар и публициста са подједнако успјеха пише о Алберту Ајнштајну и Дијегу Марадони, Николи Тесли и Драгану Цајићу, Лују Пастеру и Мишелу Платинију, олимпијским спортистима и атомским открићима, звијездама свјетских првенстава и звијездама науке, великим лекарима и великим тенисерима...

Ко је, у ствари Милан Ждрале?

У свим његовим књигама у биљешци о аутору се каже: на три студије положио 100 испита. Завршио студије физике и журналистике, студирао и политикологију; када је положио 20 испита примицао се рат у Сарајеву и ту је стао да би сачувао породицу. Објавио 41 књигу, написао још 12 научно-популарних књига и те рукописе жели да поклати Србији, БиХ, Хрватској, Црној Гори, Словенији и Македонији да их штампају и дају ученицима, студентима, наставницима и професорима...

ПРИЧА ПРВА: ОД ПАКЛА ДО РАЈА

– Не знам тачно када сам и како пошао у школу. По свој прилици када сам имао пет година, мајка ме је, на наговор брата Драга, уписала код учитеља Боже који је био чудан човјек и кога су се ученици плашили и ја сам желио да побјегнем из школе. На крају године нисам имао ниједну пролазну оцјену. Нисам желио да идем у школу код учитеља Боже. Тек после много непреспавани ноћи мајка Јованка је успјела да ме наговори да идем у школу, али сада код учитељице Олге Петровић, продохвљене дјевојке која је код ученика ширила љубав према школи и животу. Тада сам постао одличан ученик и до краја школовања увијек био међу најбољима.

Како је изгледало школовање?

– Било ми је јако тешко, отац је умро, ја сам био најстарије дијете од мајке Јованке, тек четврти основне. Нисмо имали готово ништа, у прва четири разреда нико ми није купио ниједну књигу, а за свеске сам се тако сналазио што бих од сваког ученика добио по неколико листова и онда би их спојио и направио свеску – писанку и рачунску. Тек у петом разреду добио сам прве књиге од Бранка Стојановића који је ишао годину испред мене и онда

» *Стара Херцеговина има генетику која рађа борце, пјеснике, новинаре, привреднике, љекаре, професоре, инжењере... Мој родни Калиновик некада је имао 2.300 ученика, а данас једва четири у првом разреду, па се питам коме треба аеродром у Требињу кад у догледно вријеме неће бити путника ни за један аутобус. Херцеговини и цијелој Републици Српској требају фабрике, производња, перспектива...*

» *ДВИЈЕ ДЕЦЕНИЈЕ УЗ ФУДБАЛСКУ РЕПРЕЗЕНТАЦИЈУ ЈУГОСЛАВИЈЕ: Новинар Милан Ждрале са селекторима Рајком Митићем, Миљаном Миљанићем, Антом Младинићем и Тодором Веселиновићем (слика у кругу)*

ми је до завршетка осмог разреда увијек давао своје књиге.

Како сте наставили?

– Мајка је жељела да учим за попа, али ја то нисам волио јер се тамо не уче природне науке. Њена друга жеља била је да постанем официр, али ме тамо нису примили. Примљени су они који су имали добру везу. Ја сам се обрадовао када ме нису примили у војну школу јер нисам волио оружје, војску и рат. У жељи да што прије дођем до запослења кренуо сам у Учитељску школу у Сарајеву. У тој школи се учило више него данас на Учитељском факултету. Биле су то тешке године, више гладан него сит, сваког дана 6–7 часова, у школу се ишло и суботом. У прва три разреда имао сам неку биједну стипендију, у четвртој су ме обавијестили да је општина сиромашна и да више нећу имати ту помоћ. Срећом, већ у трећем разреду сам постао члан *Фито клуба* на Ченгић вили, научио технику снимања и израду фотографија које сам продавао по

један динар и тако сам наставио да се школујем. Данас када гледам једну своју фотографију из тог времена чини ми се да видим измученог робџаша из Лепоглаве.

Како је изгледала свакодневица?

– Од куће гдје сам становао, у 7 ујутро бих кренуо пјешке до трамвајске станице на Долац малти. У трамвају је било као у конзерви сардина, гужва да ни игла не би имала гдје да падне. Излазио сам на Скендерији и затим неколико минута пјешачења до школе која је почињала у 8 сати. Из школе сам се враћао у 15 сати јако уморан и гладан. Услови за учење лоши, у једној мањој просторији било нас је неколико и ту сам морао да учим. Снагом воље успијевао сам, био међу најбољим ђацима и завршио Учитељску школу.

ПРИЧА ДРУГА: ШКОЛА И НАУКА

Чега се сјећате из те школе?

– Имали смо одличне професоре, добре људе, који су према нама били брижни као родитељи. Та њихова доброта ме носила, из дана у дан, из године у годину. Завршио сам школу и одмах добио запослење, нисам радио као учитељ већ као наставник јер сам уписао студије физике коју сам завршио 1972. године. Моје школовање је трајало годинама, деценијама, од 1. разреда основне школе, до Учитељске школе, првог, па другог и трећег студија. Ја сам одмах после средње школе почео да радим, од посла никада нисам изгубио ни један дан. Дакле, радио сам и студирао!

Откуд занимање за физику?

– Волио сам природне науке, физику, хемију, математику, био-

логију... Када бих као основац нашао неку физику од старијих који су били средњошколци ја би је страствено проучавао.

Сигурно постоји и нека анегдота из тог времена.

– Има их много, ја ћу се радо сјећати првог часа у Учитељској школи код професорке Секе Дрљевић која ми је била разредни старјешина. Приликом упознавања упитала нас је да ли би неко од ученика желио нешто да пита. Ја сам се јавио и поставио питање: „Да ли бих могао одмах да положим физику за све четири године?“ Професорка је била изненађена тим питањем и обавијестила ме да морам, као и остали ученици, четири године похађати школу. Другови су ме замолили да кад професорка излаже ново градиво да се на крају излагања јавим и одговарам до краја часа, а то би значило да нико од њих неће одговарати за оцјену.

Какве сте оцјене добијали?

– Из физике и хемије увијек максималне! Из математике и биологије био сам одличан, али не као из физике и хемије.

А други предмети?

– Из географије сам увијек био

» Милан Ждрале 40 година стваралаштва, новинарства и публицистике

одличан. Волио сам филозофију, психологију, педагогију... Чини ми се да сам највише дара имао за ликовну умјетност, волио сам акварел технику и туш. Сјећам се да бих тушем сатима и данима цртао рибе. Блок са тим радовима ми је остао у Сарајеву и никада га нисам прежалио. Од цијелог школовања најјаче утиске понио сам из Учитељске школе. Какви професори, педагози, људи?! Зато није чудо што се после толико година сјећам имена свих тих професора. Они су поштовали нас, и покретали на рад, учење. Са стеченим знањем лако смо одлазили на студије и сви моји другови су завршили факултете. Када сам завршио физику добио сам запослење у Сарајеву и већ тада сам видео себе као новинара, на великим догађајима.

ПРИЧА ТРЕЋА: НОВИНАРСТВО И ПУБЛИЦИСТИКА

– У јесен 1972. уписао сам студије журналистике на Факултету политичких наука у Сарајеву. Положио сам 35 испита и 5 колоквијума. Истовремено сам радио у школи! Идуће године сам на тестирању за младе новинаре између 350 студената Сарајевског универзитета имао најбољи резултат. Примљена су тројица и постали волонтери у *Ослобођењу*. Тако сам од септембра 1973. до септембра 1975. имао паралелно три посла!

Како су изгледали Ваши први новинарски корази?

– Фудбал је био најпопуларнији спорт и сви су жељели да пишу о њему. Обично млади новинари прате најмање лиге и постепено иду ка вишим ранговима такмичења. Код мене је било све другачије. Још као волонтер добио сам прилику да пратим врхунски фудбал – репрезентацију Југославије и Прву лигу!

Чега се сјећате из тих првих година?

– Посљедњег дана јануара 1974. послали су ме у Сплит да пратим репрезентацију Југославије која се припремала за историјски сусрет са Шпанијом у Франкфурту. Југославија је 12 година чекала да оде на Свјетско првенство. Тада сам имао само четири мјесеца волонтерске праксе. Како сам обавио тај први велики задатак најбоље илуструју наредни догађаји. У новембру исте године послали су ме у Сплит на утакмицу *Хајдук–Црвена звезда*. За једног новинара није било тежег задатка. Након тога ме шаљу у иностранство да извјештавам са утакмица репрезентације Југославије. У прољеће 1978. на Свјетском пр-

НЕПРАВЕДАН ОДНОС ПРЕМА ПРЕКОДРИНСКИМ СРБИМА

– Када видим Миодрага Линту српског интелектуалца који се као лав бори за избјегли српски народ из Хрватске и Босне и Херцеговине прва асоцијација која ме подстакне на размисање је: „Уби нас прејака тишина“! Када Линта у Скупштини Србије постави неко питање или затражи да се држава више ангажује и помогне том дијелу свог народа – нема подршке. Прекодрински Срби који су у Србији нашли „мјесто под сунцем“ су заборављени и маргинализовани. А и они су држављани Србије?! Ако домаћи пензионери имају право на новчану или неку другу помоћ, зашто то право немају избјегли пензионери који су у Србију дошли прије више од 20 година? Србија јако мало чини да се Хрватској и БиХ постави питање повратка имовине коју су Срби током распада Југославије изгубили. С друге стране, Хрвати који су избјегли из Србије остварили су сва стечена права. Велики број тих несрећних Срба који су из БиХ и Хрватске овдје пронашли „мјесто под сунцем“ немају кров над главом. Остали су без имовине... И без наде!

СРПСКА БЕЗ ХРАНЕ

Република Српска која нема ни милион становника дошла је у ситуацију да данас нема потребну пшеницу, шећер, уље и мора да тражи помоћ од Србије. Српска има Семберију, Посавину, Лијевче поље, али деценијама нема никакву стратегију за развој пољопривреде. Да има могла би хранити пет милиона људи!

венству у Аргентини био сам најмлађи међу 10 хиљада новинара из цијелог свијета. У међувремену сам одслужио војску постао професионални новинар и са само двије године праксе стигао на крај свијета.

● Како је тада била медијска слика у Сарајеву?

– Биле су двије велике информативне куће – *Ослобођење* (имало је 11 листова) и Радио-телевизија Сарајево. У тим кућама су поникли, стасавали и афирмисали се велики новинари. Многа велика пера су се у почетку бавила спортским новинарством, јер је то била одлична прилика да се развија машта, слобода изражавања, креативност.

● Дакле, далеко од политике?

– И у спорту је било политике, али је постојало здраво ривалство. Није било туча на стадионима, пектарди, димних завјеса, насиља... Сјећам се да сам (прије него сам постао новинар) ишао на дербије у Београд. Заједно би ишли Звездаши и Партизановци, од Трга републике до Маракане, или Стадиона ЈНА. Били су то прави спектакли којима смо се радовали. Дружили су се и навijaчи и тренери и фудбалери оба тима...

● Како сте се сналазили без интернета?

– У то вријеме није било чак ни факсова, већ телекси и обични фиксни телефони. Извјештаје су примали стенографи директно у машини. Ми смо читали, редиговали Прву и Другу лигу, а оне мање лиге би уносили директно у штампарију гдје су их слагали графичари и успут исправљали грешке. Они су добро познавали фудбал, па су нам помагали недељом када је највећа динамика због утакмица. Ми смо успијевали да већ у првом издању, око осам сати, имамо све извјештаје. Било је тешко, али носила нас је љубав, ентузијазам, младалачка енергија.

● Какав је био живот изван посла?

– Када би у недељу завршили посао отишли бисмо у неки ресторан и ту се дружили до дубоко у ноћ. У то вријеме у Сарајеву су били популарни кафићи. Најпопуларнији је био *Стиари саи* чији је власник Сеад Алихоџић био првак Југославије у аутомобилизму. Ту су увече долазили сви млади популарни спортисти, пјевачи, глумци, књижевници, новинари... Преко дана популарно састајалиште младих била је *Парк кафана* у центру Сарајева, двадесетак корака од *Ослобођења*. С прољећа, када отопли, ишли смо на позната излетишта – Илићу, Врело Босне, Стојчевач, Требевић... Зими на Јахорину, Игман и Бјелашницу.

● Због чега је Сарајево било толико специфично?

– У то вријеме у Сарајеву су у пуном капацитету живјели Муслимани, Срби и Хрвати. Било је много дјецe, ученика, студената и из те масовности се рађао квалитет. На сваком кораку се осјећао ентузијазам, водило се рачуна о моралу и породици. Готово да се не сјећам неког развода брака из тог времена. Родитељи су живјели за своју дјецу, борили се за њих, дјеца су узвраћала радом, учењем, ли-

» ПОВРАТАК СА СП У ШПАНИЈИ: Славко Трошељ, Зоран Поповски, Здравко Реић, Милан Ждрале, новинар из редакције Мајар Со, Рајко Митић и Милорад Вучинић

јепим понашањем. Нажалост, у рату је свега тога нестало. У Сарајеву данас живи врло мало Срба и Хрвата и тај град више није оно што је био. То се види у свим областима. Гдје је сада сарајевски фудбал, сарајевска кошарка? У оно вријеме у Сарајеву су играли *Сантос* (са Пелеом), *Манчестер* (са Бестом), *Ин-и-тер* (са Факетијем), *Црвена звезда* (са Џајићем), репрезентација Со-вјетског Савеза (са Лавом Јашином)... Сарајево је имало и велике тренере, велике фудбалске раднике, председнике Фудбалског савеза БиХ и Југославије. Ко данас води Фудбалски савез Босне и Херцеговине? Мислим да 90 посто људи у БиХ то не зна. А врте се у фудбалу велике паре (појединци од тога богоски живе), а квалитет? Пресипа се из шупљег у празно!

● Када сте се почели бавити публицистиком?

– Прву књигу под насловом *Први кораци* написао сам 1975. године, али она никада није објављена. Када сам у љето те године завршио књигу, припремио илустрације, добио сам позив за одлазак у војску. Припремљену књигу сам оставио код генералног секретара ФК *Железничар* (Зденка Јелића), али је у прољеће идуће године пожар уништио просторију у којој је чувана клупска документација. У том пожару је изгорјела и моја књига!

● Како се то одразило на Ваше писање, на публицистику?

– Као новинар сам послвије војске у новембру 1976. наставио да интензивно пишем за *Ослобођење* и сарајевске листове, а од 1978. почео сам да пишем и за новине у Београду, Загребу, Сплиту, Титовграду, Новом Саду, Осјејку, Приштини и Скопљу. Сарађивао сам са десетак сарајевских новина, а у својству дописника радио за још двадесетак редакција од Љубљане до Скопља. Дакле, моје име се налазило у тридесетак југословенских листова! Не знам тачно колико сам написао извјештаја, осврта, коментара, репортажа, анкета... Знам да сам написао 100 фељтона и серијала и више од 50 књига! Тада сам извјесно вријеме престао да размисљао о публицистици. Међутим, крајем 1977. Сафет Сушић, млади фудбалер Сарајева, кога сам двије године раније „открио“ је заблистао и то је био знак да поново размисљао о публицистици.

● Написали сте његову биографију?

– Тако је. Сушић је постао млад звјезда, и већ је имао неколико бриљантних репрезентативних ига-

» ДРУЖЕЊЕ НОВИНАРА НА КИПРУ: Милан Ждрале (први здесна) са југословенским дописницима из Никозије 1979. године

ЧУВАЈМО СЕБЕ – НИ НА ИСТОК НИ НА ЗАПАД...

– Наша држава се не сврстава ни на једну страну, води политику војне неутралности и жели да сарађује са свима. То је најбоље рјешење. Слушам неке наше искусне политичаре да би најбоље било одређелити се за једну страну и да та нека сила буде гарант наше безбједности. Свака мала држава која дозволи постављање ракета на својој територији, у случају неког већег сукоба би за десетак минута била збрисана са лица земље. Велике силе неће жртвовати свој опстанак због малих. Да нестану! Жртвовање ако буде „стани пани“ оне мале које су на нишану великих. Данас Русија или Америка имају нуклеарке такве снаге да само једна од њих може „спржити“ земљу величине Француске! Само једна термонуклеарна бомба! Још 1999. написао сам књигу *На вратима пакла* (100 година атомских открића) у којој сам све детаљно објаснио. Сви ми овдје на Земљи имамо само једну планету за живот, за срећу. Нико нема резервну планету. Зашто онда апокалиптична размишљања и понашања која воде путем без повратка? Зашто?!

ра, у Будимпешти на дебију је постигао два гола, затим против Румуније (3), Италије (3), Аргентине (3). Те 1979. проглашен је за фудбалера године у Југославији. То ми је дало крила и ево у октобру 1979. моје прве књиге *Велемајстор с Кошева*. Сушић је најмлађи фудбалер у Југославији о коме је написана књига.

● Затим су се ређале нове књиге?

– Написао сам мени нарочито драге књиге *Звјездани штреници босанскохерцеговачког сјорџа*, *ФК Железничар 1921–1981*, *Европа 84*, *Како да постанем фудбалер*, *Од Уругваја до Италије*, *ФК Јединство 1919–1989*, *Педесет година смучања на Палама*... Укупно 12 предатних књига. У међувремену сам завршио и други студиј, па уписао и трећи...

ЗЛАТНЕ ГОДИНЕ И НОВИ ПОЧЕТАК

● У Сарајеву Вас је затекао и рат.

– Тај сулуди рат за који су најкривљи они који су водили Босну и Херцеговину, баџили су ову земљу 100 и више година уназад. Босна више никада неће бити као што је била, мислим на спорт, културу, умјетност, музику, привреду... У вријеме мога новинарског одрастања Сарајево је било културни и сваки други центар Југославије. Ја ћу подсетити само на неколико детаља: *Сарајево* и *Железничар* прваци Југославије у фудбалу, кошаркаши Босне донијели у Сарајево титулу првака Европе (први клуб из Југославије коме је то успјело). Стријелци *Сарајева* најбољи у Југославији, рукометаши, дизачи тегова прваци државе, атлетичари Сарајева у самом врху, шахисти такође. Сарајево домаћин Свјетског првенства у стоном тенису, Балканске атлетске игре у Сарајеву (олимпијада у малом) и на крају она права Олимпијада 1984. године.

● То је био и расадник великих умјетника.

– Да, Душко Трифуновић, Рајко Петров Ного, Абдулах Сидран... књижевници. Здравко Чолић, Кемал Монтео, Владимир Савчић Чоби, Горан Бреговић, Дворин Поповић, Неда Украден, Исмета Деровоз, Сафет Исовић, Халид Бешлић (велики пјевачи). Емир Кустурица добитник двије *Златне палме*, Јосип Пејаковић, Зијад Соколовић, Сека Авдић, Мустафа Надаревић...

глумци... Мирза Делибашић, Сафет Сушић, Раšo Радовановић, Жарко Варајић, Светислава Пешић, Богдан Тањевић, Сеад Алихоџић, Предраг Николић, Ајдин Пешовић, Предраг Пашић, Мехмед Баждаревић, Радмило Михајловић, Здравко Милутиновић... спортисти. Кемо Курспахић, Мехмед Халиловић, Бранко Томић, Димитрије Ђелица, Мики Ђурашевић... велики новинари.

● Био је то и привредни центар.

– *Енергоинвести*, *Унионинвести*, *Фамос*, *Шћидар*, *ЈГП*, *Хидропрања*... међу највећим у Југославији. Хиљаде људи је радило у тим предузећима. Не треба заборавити и Сарајевски универзитет са бројним факултетима, угледним професорима, научним радницима...

● Многи су ипак морали да оду из града на Миљацки.

– Сарајево су напустили Емир Кустурица, Здравко Чолић, Жарко Варајић, Раšo Радовановић, Радмило Михајловић, Олга Ђоковић, Неле Караџић, Светислав Пешић... Отишли су и велики новинари. Мислим да су Сарајево напустили из истог разлога о чему би свако од њих могао испричати исту причу. Ја сам у априлу 1992. отишао јер сам схватио да ми ту више није мјесто, да сам непожељан. Мој брат Драго је био у болници Кошево, а онда су га једног дана извели до капије и ту убили. Ја и браћа Бранко и Томо смо изашли на вријеме и избјегли ту судбину. У Сарајево ми је оста-

СТАЛНО ЧИТАТИ РАЈСА

– Велики човјек, интелектуалац, хуманиста, пријатељ и поштовалац српског народа др Арчибал Рајс прошао је албанску голготу и Солунски фронт. У књизи *Чујте Срби* која је по обиму мала, али по садржају велика дао је драгоцјене савјете српском народу, са нагласком на нашу неслогу и указао на могуће рјешење. Нажалост од Рајса нисмо ништа научили. Све оно што се од 1918. до 1941. догађало у српским земљама, догађа се и данас, 100 година касније – у Србији и Републици Српској. Сви наши политичари би требало да се врате Рајсу и прочитају ту малу књигу. Можда ће нешто од тога разумјети.

ло све што сам 20 година стварао: библиотека, документација, новац у банци, нов стан, нове ствари... Остала је и редакција, пријатељи, познаници...

● Како сте све то поднијели?

– Било је јако тешко, на селу ми је остала мајка сама, супруга је остала у Сарајеву, зет је био заробљен, сестрић Саша тек што је завршио војну школу, у рату, сестричина Драгана прекинула школу у Сарајеву и сама отишла у Београд да се школује. Син Миљан је био први основне. Кренули смо преко Херцеговине, Црне Горе, Србије и стигли у једно село код Новог Сада. Осјећао сам се потпуно изгубљено, годину дана нисам могао ништа да радим. Затим су ми понудили да радим као професор у школи, али то је било у вријеме незапамћене инфлације када се од плате није могло ништа купити. Радио сам четирим годинама на улици, продавао воће и поврће. У то вријеме, почео сам да проучавам атомска открића и та тешка наука ми је скренула мисли, успио сам да напишем моју најбољу књигу – *На вратима пакла* (100 година атомских открића). Била је то нова прекретница у мом животу. Од тада, од те 1996. односно 1998. написао сам 40 књига!

● Зар и Ваш примјер не потврђује снагу нашег народа?

– Свакако, Стара Херцеговина, има генетику која рађа борце, пјеснике, новинаре, привреднике, љекаре, професоре, инжењере... Таква је наш народ све до Карловца и Ријеке. Нажалост, тај народ и та генетика нестају! Калиновић у коме сам рођен имао је некад 2.300 ученика, данас је на цијелој општини, у дужини од 75 километара, у први разред уписано само четворо ученика! Када је 1995. завршен рат Калиновић је имао 220 ученика. У том периоду општина је упропаштена горе него у вријеме Турске и Аустроугарске! Херцеговина не стаје пред нашим очима. У сличној ситуацији су и Невесиње, Љубиње, Билећа, Чајничке...

● Има ли излаза из те ситуације?

– Врло тешко, а да бисмо се духовно опоравили потребно се вратити нашим коријенима и моралу који нас је уз Цркву одржао. Нажалост, одавно је завладала грабеж, трка за бесмислом, отимачином...

● Шта би поручили читаоцима?

– Да нам се никада не догоди да све што добијемо у рату изгубимо у миру. Да никада више не ратујемо већ да се надмећемо знањем, радом и добротом. Када су наши из Хрватске (1995) протјерани из својих кућа, овдје су их скретали према Косову, мало ко им је пружио руку, а то је народ од кога потичу Тесла, Миланковић, Бошковић, Патријарх Павле. То је иста та генетика! Поред 12 написаних књига, извјештавањем са пет свјетских првенстава... чекао сам на држављанство Србије девет година! Да сам са тим референцама затражио држављанство неке друге државе сигурно бих га одмах добио. Зар и овај примјер не говори о непоштовању наших вриједности?!

ШАПИЋ ЈЕ НАЈВЕЋИ ПРОФЕСИОНАЛАЦ

– Као новинар упамтио сам највеће свјетске спортисте, са другима сам разговарао, писао у новинама и књигама. Највећи професионалац је Александар Шапић, један од највећих свјетских ватерполиста и ненадмашан голгетер. Ватерполо је тежак спорт, тренинзи трају сатима и сатима. Када би екипа, или репрезентација, имала тренинг 5 сати, Шапић би дошао сат раније и тренирао, а када би се тренинг завршио он би опет сам наставио да тренира још један сат. Дакле седам сати у води! Касније када је завршио каријеру и посветио се политици остао је исти. Имао сам прилику да га поближе упознам када сам припремао књигу – Шапићеву спортску биографију – говори Милан Ждрале.

ВЕЧЕРЊИ ЗАПИС

Онда кад су нам ратови били давно и далеко

ПИШЕ: МИЛОШ КОРДИЋ

Ратује се. Нема га, мајци, да се не ратује. И јуче се ратовало, и данас се ратује и сутра ће се ратовати.

Умало први, стварни рат који је могао да се деси, а о коме бих могао бар нешто да памтим, био би рат за „Трст је наш!“ Само да се десио. Не „Трст је наш“ да се десио, него рат. Јер „Трст је наш“ није постао наш. Па рата због њега није ни било. А и да га је било, све би то мени било далеко.

(Много година касније, кад сам први пут посјетио Трст, долазило ми је у главу и оно вријеме кад се дешавало све оно око њега и с њим. И у једном моменту ухватио сам се како жалим што заиста није постао наш. А да је постао, данас би можда био у Словенији. Ето, поново не би био наш... А чији наш? питам се, питам се.)

Рат у Кореји није ме нешто посебно интересовао – јесте да се причало и јесте да се читало о њему из оно новина што нам је до села стигло: *Српска ријеч*, редовно, или *Политика* и *Вјесник*, повремено. Кад ко купи и донесе. А и Кореја ми је, посматрајући је на глобусу, из Комоговине, била баш далеко.

Него да је овдје мало застанем па да о нечему другом... А на „Трст је наш“ и Кореју вратићу се касније.

Рат је, у ствари, а ријеч је о њему, у животу сваког нормалног, добродушного, разумног, хуманог људског бића веома опака и опасна појава. Веома ружна, трагична појава. Опасно крвава појава. Јер рат је у историји људског рода заиста оно што је било и што јесте најгоре што је могло да му, том људском роду падне у начин живљења од првог дана кад се тај људски род појавио на васионској кугли која се зове Земља.

Па је ратовање, уз проституцију и шпијунажу, и то раме уз раме с њима, такође најстарији људског соја занат. Јер та два, проституција и шпијунажа наимае, о којима је било ријечи у прошлом запису, не само понекад него су често у дубокој служби управо ратовања, рата, ратова.

О много чему је у историји људског рода – откад је глиничних таблица, знаковља по пећинама и којекаквим каменим громадама, откад је клинастог писма, језика и њихових писама, а посебно откад је Гутенбергове машине за штампање... о много чему је дакле писано и много шта је записано, али о рату, ратови-

ма и ратовањима вјероватно је свега највише. Да је човјек у могућности па да све то стави на какву огромну вагу... милијарде тона... И ђаво нека зна колико још.

Постоје многе теорије рата, ратова... а све оне своде ратове на освајачке и одбрамбене – наравно да их је било и других, за нешто друго. И нема цивилизације, и нема савремених народа ни њихових држава на споменутој нашој кугли, а да једне и једни нису освајали, нападали, а друге и други да се нису бранили. Па се и обрнуто догађало.

Путујући неких година по Европи, нагледао сам се на трговима бројних градова, а посебно главних градова, споменика с високим постаментима на којима су подигнути у каскајућим позама коњи и коњаници на њима, с мачевима и сабљама у рукама. Велики српски пјесник Бранко Милковић (1934–1961), има у једном од својих стихова и ову мисао о коњима и коњаницима, коју препричам: „Кад би народи знали шта је требало да се њихови јунаци попу на коње, срушили би њихове споменике.“

Теоретичари рата и аутори разних књига о рату, ратовима, не пропуштају прилику а да се не позову на у свијету познато дјело *У рату* (на српски је преводјено и с насловом *О рату*) Карла фон Клаузевича

» „ТРСТ ЈЕ НАШ“: Италијански град могао је да заврши и у Словенији

(1780–1831), пруског генерала и писца, који је служио и у вријеме Наполеонових ратова, и на једну од његових главних мисли, забиљежену у тој књизи, о томе како је „Рат наставак политике другим средствима.“

Да, другим средствима. И то гадним средствима. А ту не мислим само на наоружања и на број војника оних који нападају или оних који се бране – мислим на много тога што прати рат. Што га чини ратом. Што небројаним злима испуњава његову дубоку нутрину. С тим да се увијек има у виду и она страна људских вриједности онога ко се брани.

Иако рођен претпоследње године

Другог свјетског рата и до поласка у школу растао уз приче о страшним смртима, болестима, гладима... својих најближих, својих комшија и селяна, као и многог другог народа по ближим и даљим мјестима за која сам само чуо, све је то мени било давно. И као негдје далеко. Као да то није било недавно. Као да то није било у селу мог рођења и у селу мог најранијег одрастања. И као да се то није дешавало и мојим најрођенијима, мојим комшијама и другим селянима.

И тако је то било до првих све озбиљнијих причања и читања о страховима које су причали и о њима писали они који су то проживјели и преживјели. Тек тада су ми године рата почеле да се ближе. Па ми се понекад чинило као да ме, све кријући се, прате и у којекаким прикрајцима чекају.

Јер тешко је било дјечјој глави да схвати да је неко могао да убија туђу дјецу, да убија туђи народ. Тешко је било тој истој дјечјој глави да схвати причу о томе како су долазили неки из неког ближег или даљег села и клали народ који им ништа није учинио. Да су долазили неки и пљачкали и односили све што би налазили. Да су долазили неки и палили куће, штале...

И у тој истој дјечјој глави вртјели су се тада садржаји безбрижних игара, бројних сеоских послова која су обављала дјеца и још брижних школа и свега оно што се у њима тада учило. Па понешто и научило.

А онда је и мојим дјетињством почео да кружи страх од могућег рата. Мада га је, тог страха, много више било код наших старијих.

Али да се ја вратим почетку овог записа. На великој карти тадашње Ју-

гославије, окаченој на предњем зиду, иза стола наших учитеља, а близу велике фотографије друга Тита, као и заједничке слике чланова Политбироа Централног комитета Комунистичке партије Југославије, Трст је заиста био далеко. Осим тога, не може послје једног рата тако брзо да почне нови. Ваљда се зна, размишљао сам, размишљали смо, ми, дјеца, ђаци, и о томе ко је побиједио, а ко изгубио.

И Трст је био наш све док се та парола није сасвим загунила, угасила. Ту се негдје, тих година, између Трста који није био наш, провлачио и рат у Кореји. За који су говорили да га воде Рус, Кинез и Американац.

Руси и Кинеза нисмо тада спомињали, а Американац нам је слао, за ужину у школи, путар, сир, млијеко у праху... Моја маленкост је једном добила и фармерке, прилично очуване, које сам носио pune три године. Старије су од оних за које је књижевник Игор Мандић (1939–2022) писао да су биле прве у Хрватској. Иначе, недавно упокојени Игор написао је 1971. године, за мене, поводом моје збирке пјесама *Грумен*, а у тексту у коме је нанизао веома кратке осврте на још неколико пјесничких збирки других пјесника, да сам писмен. Што је тада било изузетно повољно, с обзиром како су код Игора други пролазили. Касније смо били у првом Савјету загребачких новина за културу *Око*, које је покренуо филмски режисер, академски сликар, књижевник... Фадил Хаџић (1922–2011).

Биле су то године, оне године кад сам био „писмен“, кад се већ добро и прилично јасно назирало (и припремао) рат, започет давно, давно...

Па је дошло вријеме кад сам почео да размишљам о томе како ратови, рат, ратовања, како то ништа није било ни давно ни далеко.

И доста година касније, читајући пјесму *Човек теча јосле раша* српског пјесника Душана Васиљева (1900–1924), пишући овај запис у београдском насељу Кумодраж 2, док се ратује по Украјини, читајући пјесму, из које наводим стихове једне строфе, стихове из којих ће ми се (и не само мени) много тога и само рећи:

**Ја сам до јуче покорно сагибо главу
И бесно сам љубио срам.**

**И до јуче нисам знао
судбину своју праву –
Али је данас знам!**

КАКО ДО КЊИГЕ БИЛО ЈЕДНОМ НА БАНИЈИ

У продаји је друго издање књиге *Било једном на Банији* Милоша Кордића, чији је издавач *Инфо Рас* д. о. о. Београд, 2019. У књизи су бројни прозни записи ауторових сјећања на дјетињство, младост, школовање и живот на Банији између Другог свјетског рата и грађанског рата у Хрватској, с повременим заласком у те ратове. Ту су бројне личности са Баније: селяни, грађани, народни хероји, научници, књижевници и други умјетници, професори, ауторови школски другови... Ту је запис о Титовом доласку на Банију, 1967. године. У књизи су обрађене банијске горе и њихови највиши врхови, ту су записи са видика, затим ријеке, рјечице, потоци, стара банијска јела, опис кољевина... Други дио књиге садржи имена и презимена банијских Срба, њихове бројне надимке, попис села и градова. Посебно поглавље посвећено је пословицама, клетвама, ојкачама, оригиналним посвама. И на крају књиге Кордић објављује више од четири хиљаде непознатих, мање познатих и заборављених старих ријечи и израза банијских, са објашњењима. Књига се може наручити поручком на телефон: 063 1958 354, и на мејл: miloskordic44@gmail.com

Код поруке потребно је навести име и презиме, тачну адресу (с поштанским бројем) и број мобилног телефона. Цијена књиге је 800,00 динара + поштарина (шаље се поузећем, пост експресом).

Музичка и бесједничка секција Света Крајина позива нове чланове

У Београду је покренута музичка и бесједничка секција *Свети Крајина*. Циљ ове секције је да окупи младе Крајишнике, да се међусобно упознају, уче о завичају својих родитеља, о свом језику и вјери, да се друже и забављају. Пробе се одржавају на Цераку.

Секције води Радмила Чубрило уз свесрдну помоћ наше познате цудисткиње и предсједнице Православног спортског друштва *Свети Србија* Винке Радовић, као и мати Злате Пантелић игуманије Манастира Пресвете Богородице Тројеручице.

Радмила Чубрило вођа секције рођена је у Госпињу, а током ратних година живјела је у Книну. Гледајући сва крајишка окупљања, манифестације и прославе каже да ју је растужила чињеница да нема секције која је везана баш за Крајину.

– Тако смо се ми окупали и пр-

ви наступ смо имали на Телевизији *Храм* за Светог Саву, а сада се припремамо за Васкрс. Ко има жељу нека се не устручава и пријави код нас, прије свега нам је циљ да се та дјеца окупе, упознају и друже.

Православно спортско друштво *Свети Србија* постоји већ 20 година у свом саставу има музичке саставе, бесједничку секцију, иконопи-

сачку радионицу, шију хаљине са етно мотивима, српске јелеке. Током године организују четири велика концерта.

Радовићева је врхунска рвачица и цудисткиња, освајачица бројних медаља, и својим примјером показује да спорт и духовност, спорт и умјетност могу да иду заједно.

– У чудоду сам 43 године, апсор-

вирала сам књижевност, али сам игром случаја завршила ДИФ, пјевала сам дуго у пјевници, сликала... Тужно ми је било да дјеца одрастају без поезије, без духовности.

Ветеран *Црвених беретки* Милорад Муникравић је логистичка подршка ове секције и каже да је крајње вријеме да Крајишници скину црнину.

– Нема више свакодневне туге и жалости. Наравно да ћемо меморијалима обиљежавати битке, и страдале, који су дали животе за Крајину. Али акценат стављамо на радост, и због тога смо усмјерили пажњу на дјецу која сама по себи буде позитивна осјећања која су нама Крајишницима неопходна.

Мати Злата је подијелила иконице дјечи ђакона Авакума којег су Турци набили на колац када је имао 20 година.

– Турци су рекли његовој мајци нећемо га убити само га наговори да каже да се одриче Христа и православља. Мајка га је покушала наговорити, на шта је Авакум рекао: „Срб је Христов, радује се смрти.“

Сви заинтересовани могу дјецу пријавити на број телефона 063 846 2442. С обзиром да је ова секција тек оформљена сваки вид помоћи им је добродошао. **ДРАГАНА БОКУН**

СПОМЕН ПЛОЧА ЈЕДИНИ ТРАГ КОЈИ ПОДСЈЕЋА ДА СУ У СЕЛУ КОД КЛАДЊА НЕКАД ЖИВЈЕЛИ СРБИ

Нема правде за монструозна убиства Срба у Јелачићу

Село Јелачићи код Кладња, у којем је некада било 158 српских кућа, данас је пусто, у протеклом рату ту је убијено 24 Срба на најмонструозније начине, а жени из породице Ерделић глава је одсјечена и још није пронађена, причају учесници поворке сјећања који су били на снимању кадрова за филм *Свједок*. О српском постојању у Јелачићима данас свједочи само спомен-плоча, коју су подигли пријератни мјештани Јелачића и Републичка организација породица заробљених и погинулих бораца и несталних цивила.

Једини знак подигнут 2011. године мјештанима Јелачића, убијеним на најмонструознији начин 1994. године, очигледно некемо смета јер је до сада три пута скрнављен, последњи пут у јуну прошле године уочи традиционалног окупања у недјељу по Тројчиндану.

Председник Завичајног удружења *Јелачићи* Драженко Ерделић рекао је новинарима да су у рано јутро 14. јануара 1994. године комшије – муслимани из околних села потпомогнути јединицама из Кладња и Живиница упали у село и извршили масакр. Он је истакао да су прије 28 година, поред бораца, настрадали нејач, старци који нису могли да оду, рањени над којима су се јединице, које су

себе називале Армијом БиХ, иживљавали на монструозан и нормалном човјеку непољивљив начин.

– Ратни злочин који је документован још 2007. године и тада је Центар јавне безбједности Бијељина послао тужилаштву на даље поступање, али још није подигнута ниједна конкретна оптужница. Све је у Тужилаштву БиХ – прича Ерделић.

За десетогодишњег Златка Милића из села Јелачићи тешко је да евоцира успомене, иако је прошло пуно година, али се као данас сјећа убиства брата, стрица, рођака, кума.

– Метак је метак, да су изгинули тако, па да човјек и разумије. Мој брат Коста, који је тада имао 39 година, је заклан. Другима су извадили очи, сјекли уши. Шта рећи за такве злочинце, посебно за оне који их нису казнили, а вријеме пролази, али ране остају – изјавио је Милић *Срни*.

Он је рекао да су на мон-

струозан начин убијене његове комшинице, Грозда Ерделић и жена Мила Ерделића, којој нису главу пронашли.

– Према Србима нема правде, о злочинима над нашим народом се ћути, да бар знамо ко је то урадио, па би другачије. Надам се да ће злочинце правда стићи – рекао је Милић.

Медицинска сестра у Дому здравља у Шковићима Љепоска Гаврић, која је у току рата имала 32 године и била на првој борбеној линији, каже да никада неће заборавити оно што је видјела током обдукције над жртвама из села Јелачићи.

Оно што је видјела током обдукције коју је радио патолог Зоран Станковић 1994. године у Шековићима над убијеним Јелачанима је нешто што се не може описати ријечима.

– Такав масакр, на тако свиреп начин, не могу урадити људи. Видјела сам само једну старију жену, више нисам

издржала. Не дај Боже никада и никоме. Не волим да причам о томе јер многих ствари се сјећам, трудим се да потиснем, не може се заборавити, не зна се на коме мјесту гдје су страдали Срби је било теже – испричала је Гаврићева.

Педесетогодишња Данојка Вуковић у рату је изгубила мајку и оца. Слика оца никада неће заборавити, и даље тражи починиоце, али узалуд.

– Све што су могли да покупе у селу, стоку, храну, попили су, а онда су сити убијали наше људе. Оца су ухватили живог, сад ми слике навиру, одсјечене уши, руке и ноге поломљене. Ко ме је то потребно, какве су то животиње? Кад тад стићи ће их казна, јер ничија сила није Богу мила, па неће ни њихова бити – рекла је Вуковићева.

Патолог Зоран Станковић радио је обдукцију 22. фебруара 1994. године, и тада је утврдио да су Јелачани убијени на свиреп начин, да је над њима извршено страшно, звјерско мучење, што је доктор и документовао.

На мјесту страдања мјештана Јелачића данас су снимани кадрови за филм *Свједок* режисера Дениса Бојића, посвећеног ратном путу патолога Зорана Станковића и његовом боравку током рата у Републици Српској и БиХ.

ДРАГАНА ПЕРИЋ / СРНА

НИКО СЕ НИЈЕ ПОЗАБАВИО УЧЕШЋЕМ БОШЊАЧКИХ ЦИВИЛА У ЗЛОЧИНУ НАД СРБИМА У ПОДРИЊУ

Директор Института за истраживање српских страдања у 20. вијеку Миливоје Иванишевић изјавио је *Срни* да је у својим књигама *Хроника најављене смрти*, *Хроника нашег гробља*, *Сребреница – јули 1995* и у *Трагању за истином* обрадио осјетљиву тему учешћа бошњачких цивила у злочину над Србима у Подрињу којим се до сада нико није озбиљно позабавио.

Према његовим ријечима, из Кравице и других српских села у Подрињу није изашао жив ниједан српски цивил који се тамо затекао, јер су их маљевима и другим хладним оружјем дотукли муслимански цивили који су ишли иза својих наоружаних ратника и „довршавали посао“. Он је у изјави *Срни* навео да су цивили попут Фадиле Мујић из Удружења *Мајке Сребренице*, која је о томе и јавно свједочила на једној сарајевској телевизији, били много суровији него њихови мужеве, очеви и синови који су прво улазили у српска села, те да их он никада није сматрао цивилима већ припадницима „треће колоне“ које треба процесуирати.

– Они и за вријеме акције, ја сам то доживљавао, са брда урлају и пуштају грамофоне да уплаше жене и дјецу у подножју, да премру од страха, од урлања њиховог са брда док борци силазе доље и решетају шта стигну... Ко год није побјегао, ко год се није извукао њега су дотукле жене и старци и ти који су дошли да пљачкају. Зато Тужилаштво треба да испита не само Мујићеву, јер није она сама... нека каже за све своје пријатељице. Она је из неких разлога сада проговорила – рекао је Иванишевић.

Он је истакао да, када Србе оптужују за нечовјечство, увијек упита – колико је српских цивила остало и преживјело у селима куда је прошла муслиманска офанзива? – Камо среће да је у српским селима било тога да је неко жив изашао. Ми смо све њихове сачували! Жива дјеца, живе жене, још да се не би мучили обезбиједили им и превоз, а из српских села нико жив није изашао, убијани су! Ако их нису убили војници, убили су их цивили, трећа колона – рекао је он. Иванишевић је навео да се и према Мујићеву, чије је јавно свједочење о злочину ових дана актуелизовано, нико није понашао како се она понашала према српским жртвама. СРНА

77 ГОДИНА ОД УСТАШКИХ ЗЛОЧИНА У ПОНИКВАМА КОД ОГУЛИНА

Навршило се 77 година од злочина у Пониквама, на територији некадашње општине Горње Дубраве код Огулина, када су усташе поклале и спалиле све житеља овог села које су затекле. Злочин се десио 31. 1. 1945. године, а према писаним изворима том приликом је страдало 36 особа, већином жена, дјеце и стараца.

– Да би задовољили своје звјерске нагоне, спалили су неколико кућа и са собом одагнали 120 комада крупне стоке и око 100 комада ситне стоке. Поједине усташке групе, које су извршиле тај покољ, стављале су на главу четничке шубаре и одлазиле пљачкати оближње село Јадрч – записано је у *Горанском вјеснику*.

О покољу у Пониквама у истом броју *Горанског вјесника* записано је и сљедеће:

„О овом злочину је на суђењу у Мркопљу свједочио усташки злочинац Фрањо Манца из Брод Моравица који је признао и детаљно описао почињене злочине изјавио да се себе сматра добрим усташом и да су исто радили и други.“ Усташког кољача војни суд у Мркопљу осудио је на смрт, а према наводима *Горанског вјесника* народ Мркопља није био задовољан таквом казном, саматрајући је преблаго „за тако окорјелу звијер“.

ТРЕБИЊЕ: АУДИО-ИЗЛОЖБА ЈАСЕНОВАЦ, ЛОГОР СМРТИ, ЗЕМЉА ЖИВИХ

Аудио-изложба *Јасеновац, логор смрти, земља живих*, која доноси осам звучних радиофонских прича о жртвама логора Јасеновац, приказана је у Музеју Херцеговине у Требињу.

Изложбу је отворио градоначелник Требиња Мирко Ђурић, који је рекао да је, према тврдњама историчара, машинерија логора у Јасеновцу била бруталнија него у Аушвицу. Један од аутора изложбе Дарко Николић изјавио је да ова изложба због аудио-садржаја даје много снажнији, интензивнији и дубљи доживљај него приликом гледања фотографија.

Богдан Шпањевевић, коаутор изложбе, навео је да је изложба концептирана тако да публика слуша осам прича о Јасеновцу које су осмишљене да људе повежу са жртвама тог логора, односно са аутентичним људима и њиховим причама.

Он је напоменуо да су приче које су пласиране на изложби истраживане три године, те додао да је ријеч о умјетничкој интерпретацији догађаја, а не историјској грађи. Умјетничка димензија овог пројекта нарочито је истакнута учешћем глумца Радивоја Буквића и Бојане Ковачевић Гајин, који су снимали приче и вођења. СРНА

ЕГЗОДУС СРБА У ДУБИЧКОЈ ОПШТИНИ

Може се закључити да је дубичка општина „очишћена“ од Срба и да су идеје Миле Будака и Фрање Туђмана реализоване. Дакле, у банијској општини Хрватска Дубица извршен је геноцид над српским народом.

Распадом друге Југославије (СФРЈ) појавило се на Балкану пет, а касније и шест нових држава чије су државне границе биле авнојевске административне границе. Новонастала хрватска држава имала је озбиљан проблем са Србима у српској Крајини (Славонија, Банија, Кордун, Лика, Книнска Крајина, Далматинска Загора, Горски Котар), јер они нису прихватили сецесију Хрватске од СФРЈ, плашећи се ревитализације нацифашистичке Независне Државе Хрватске (1941–1945. НДХ: Хрватска, БиХ, Срем до Земуна). Тада је на монструозан начин убијено око милион Срба.

Створена је Република Српска Крајина, с главним градом Книном. Заузимала је трећину површине авнојевске Хрватске. Покушај да се Република Српска Крајина преговорима припоји Хрватској био је безуспјешан. Хрватска је одлучила да војном силом освоји простор у којем се налазила Република Српска Крајина. Припреме за војну интервенцију трајале су до августа 1995. године, уз свесрдну помоћ неких западних великих сила (уједињена Немачка, САД...), мјесец дана прије војне агресије на РСК председник Хрватске Фрањо Туђман позвао је 30. јула 1995. на Брионе цивилне и војне доглавнике и, између осталог, саопштио им: „Треба да задамо такав ударац да Срби практично нестану.“

Ова изјава подсећа на ријечи Павелићевог доглавника Миле Будака из 1941. године, кад је изјавио да српско питање у Хрватској треба ријешити на сљедећи начин: „Трећина да се побије, трећина да се преведе у католичку вјеру и трећина да се протјера из Хрватске.“

Очито је да су и једна и друга изјава имале циљ да српска нација у Хрватској нестане, што је геноцид *sui generis*. Хрватска војска кренула је у напад на РСК под ратним кодом *Олуја*. Пошто је, уз подршку великих западних сила, била ријеч о далеко надмоћнијој војној сили у односу на војску РСК, која уза себе није имала никакову подршку, Срби из РСК одлучили су да напусте своја вијековна огњишта и крену преко Републике Српске коридором у Србију.

У малој банијској општини Дубица, која је смјештена у „банијском трокуту“, и у чијем саставу се налазе насеља

Дубица, Церовљани, Живаја, Слабиња и Баћин, национална структура становника је била мјешовита. Срби у овој општини такође су одлучили да напусте своја имања и преко Дубичког моста на ријеци Уни крену коридором у Србију. Попис становника дубичке општине из 1991. и 2001. године говори о промјени њене националне структуре. У СФРЈ, 1991. године, ту су живјели Срби – 2.120 (50 одсто), Хрвати – 1.732 (41 одсто), Југословени – 193 (четири одсто), остали – 232 (пет одсто), укупно 4.277 становника. А 2001, тада у Хрватској, било је 2.340 житеља: 140 Срба (шест одсто), 2.130 Хрвата (91 одсто), ниједан Југословен и 70 осталих (три одсто).

Рапидан пад броја Срба у дубичкој општини, док су остали они у трећој животној доби, искључује репродуктивну могућност српског народа. Интересантни су статистички подаци о кретању броја Срба у самој Дубици у 20. вијеку. На основу пописа становника, у Хрватској Дубици живјело је Срба, како слиједи: 1914. у Аустроугарској монархији – 1.556, 1991. у СФРЈ – 794, затим 2001. у Туђмановој Хрватској, послје *Олује* – 59 Срба у трећој животној доби.

За вријеме Павелићеве монструм државе (НДХ) у дубичкој општини убијено је 1.700 Срба свих узраста и оба пола. Ликвидирана је готово цијела дјечја популација.

Из свега наведеног може се закључити да је дубичка општина „очишћена“ од Срба и да су идеје Миле Будака и Фрање Туђмана реализоване. Дакле, у банијској општини Хрватска Дубица извршен је геноцид над српским народом.

ПРОФ. ДР СЛОБОДАН ЧИКАРИЋ

АПЕЛ НАЈСТАРИЈЕ НАРОДНЕ ПОСЛАНИЦЕ ДА СЕ УСВОЈИ РЕЗОЛУЦИЈА О УСТАШКОМ ГЕНОЦИДУ НАД СРБИМА, ЈЕВРЕЈИМА И РОМИМА У НДХ

ТИШМА: МОРАМО ГЛАСНО ДА КАЖЕМО КО ЈЕ ЖРТВА, А КО ЗЛОЧИНАЦ

Представници Организационог одбора митинга подршке *Смиљиној резолуцији о усташком геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ 1941–1945*, позвали су Владу Србије да прије распуштања Скупштине, 15. фебруара, затражи сједницу на којој би посланици изгласали ову резолуцију. Како су сугерисали, Влада то може да учини позивајући се на члан 48 Закона о Народној скупштини, који предвиђа заказивање ванредне сједнице на њен захтјев.

Смиља Тишма (92) је најстарији народни посланик, преживјело дијете логораш из Јасеновца. Тачније, како

је сама истакла, прошла је кроз пет логора у НДХ. Иницијатор је и први потписник групе од 10 посланика који су, 7. децембра 2021, поднели Приједлог резолуције о усташком геноциду.

– Народ који не памти своју историју, осуђен је да одумре или се утопи у друге народе – рекла је Тишма на конференцији за новинаре, на којој се од узбуђења и расплакала.

– Србија би требало да донесе ову Резолуцију. Не смијемо да ћутимо, већ морамо гласно да кажемо ко је жртва, а ко злочинац. Са наше стране као да постоји нека апатија и

повлачење, као да уважавамо све жртве осим својих. Донијели смо Резолуцију о злочинима у Сребреници, а администрација ћути на приједлог ове резолуције, коју жртве чекају пуних 80 година.

Приједлог тог документа два пута се прошле године нашао пред посланицима, али није достигао потребан број гласова за усвајање, иако су окупљени бурним аплаузом поздравили обраћање Смиље Тишме. На то је подсетио и Гојко Рончевић (89), такође преживјело дијете логораш из Јастребарског и иницијатор припреме Приједлога *Смиљине* резолуције.

– Ово је централно питање опстанка српског народа да се не би наставило са „геноцидацијом Срба“. Нажалост, у Скупштини су резолуцију подржала само 44 посланика, па је остало једино да се активира члан 48 Закона. Подржићемо посљедњи пробој логораша Јасеновца, да се не заборави.

Проф. др Миладин М. Шеварлић, предсједник Организационог одбора митинга подршке, изјавио је да је у НДХ убијено око милион Срба, од чега 74.000 дјеце, и нагласио је да ово није атак на Републику Хрватску, већ обавеза и Србије и Хрватске према невиним жртвама.

РИЈЕЧ О ПОСЛАНИЦИ СМИЉЕ ТИШМЕ ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАГЛУВЈЕЛИМ И ЗАНИЈЕМЈЕЛИМ У НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

АНЂЕЛКО АНУШИЋ:
ЗЛОДУХ ДУПЛИХ СТАНДАРДА

Дубоко ме је дирнуо и забринуо текст академика проф. др Василија Ђ. Крестића *Има ли Србија снаге и воље да заштити националне интересе*, објављен у *Печаћу* (698, од 21. јануара), а поводом опетоване лицитације бројем жртава усташког злочина геноцида у Јасеновцу, и неувршћивања у дневни ред Народне скупштине Резолуције о усташком геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ (1941–1945). Схватио сам га као протест, као посљедњи апел оглувијелој и занијемјелој, бешћутној Народној скупштини – несавјесној и несолидарној са страдањем свога народа током Другог свјетског рата. Или можда политички учињеној помирљивошћу и сарађњом у региону – не знам шта би друго могло бити последица?

Један од наших најбољих живих историчара који је, у низу својих књига и студија чињенично и неспориво расвијетлио, научно квантификовао српско-хрватске односе и одношаје – оне досад посве непознате, тамне, намјерно скрајнуте, прећутане, или фалсификоване странице и углове тих односа у потоњих неколико вијекова – морао је ево, јер је наша безмедна чаша жучи прелила свој руб, да своје сународнике, а српски парламент на првом мјесту, подсети на њихову националну и моралну обавезу, разборитост и одговорност, саборност, незаборав и саосјећање са светим жртвама српског (и других) народа. То Крестићево упозорење долази у вријеме безочног фалсификовања прошлости, уподобљавања опште и наше националне историје постисторијским стратегијама неоколонијалних, расистичких планера, свесамих Менгелеових сљедбеника.

Па, стојмо мирно, и кренимо редом.

ЗЛОДУХ НАД СРПСКОМ КУЋОМ

Како тумачити горку чињеницу да ни из четвртог покушаја није у дневни ред Народне скупштине наше земље увршћена Резолуција о усташком геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у Независној Држави Хрватској (1941–1945), и посебно, у контексту тога, френетичан аплауз који је својом потресном бесједом, у том истом парламенту, само пола часа раније, добила заочница усташког логора Смиља Тишма, једна од малобројних сведока масовног затирања људи у логору Јасеновац? Тај расцјеп савје-

сти, тај патолошки дешај у српском парламенту једино се може дефинисати злодухом дуплих аршина ватиканско-западне интернационале који виси над српском кућом још од деведесетих година до данас (да се само ограничимо на овај кратки период). Злодухом који је и овдје, изгледа, „нашао“ своју боцу!!!

Пророке у своје селу – свједочи о томе Библија – не воле, а како видимо, не воле ни свједоке геноцидних страдања, зар не!? А Смиља Тишма, коју је Господ оставио за сведока о целатима и успаванима у роду људском, подаривши јој дуговјечан живот – и она је, са катедре Народне скупштине, упутила пророчку посланицу – не само српском народу већ цијелом човјечанству, оном мајушном, будном дијелу што је од њега јоште остануло! Посланицу као опомену, и приговор савјести, да се, у катаклизмичним вртложењима у свијету – не би поновио (а могао би сваког тренутка!) негде још неки Јасеновац, Аушвиц, Бухенвалд, Маутхаузен, Оснабрик, Нојенгамс, Равенсбрик, Шарвар и други.

И како „поништити“, неутралирати таквог неутодног свједока и његово свједочење? Никако другачије него лицемјерном равнодушношћу, што се и десило у Народној скупштини Републике Србије! У новијој историји, управо злодухом дуплих стандарда, (посредством његовог окупљеног механизма), свјетски тирани(н) настоје да овладају свијетом још од 1941. године, кад је амерички предсједник Труман хладнокрвно изјавио *Њујорк џајмсу*: „Ако видимо да Њемачка побјеђује, ми морамо подржати Русе, ако видимо да побјеђују Руси, ми морамо помоћи Њемачкој, тако ћемо постићи да се све више поубијају.“ Не подсећа ли нас то на нешто познато што се управо дешава у ове дане на релацији САД–Украјина–Русија?!

Први усташки логор у НДХ за Србе и друге „непохудне елементе“, како су их хрватски расисти називали, основан је у *Даницу* код Копривнице, 29. 4. 1941. Потом су уследили у Керестинцу, Лепоглави, Госпићу, Крушчици, Цампрагу, Сиску, Јастребарском, Тењи крај Осијека, логор Слана, на Рабу, Пагу, у Ђакову, Јасеновцу, Старој Градишци, Јадовну, Доњој Градини, Јабланцу, Бистрици, Млаки – то су она страшишта која су досад позната, и дјелимично истражена.

А колико је тек непознатих?!

Нема стопе на подручју које је

» Први логор за дјецу на свијету основан је у НДХ у Горњој Ријеци код Крижеваца, потом у Јастребарском, Сиску, Градишци и Јасеновцу

запремала НДХ гдје није пала крв српских цивила, или да нису вршене депортација, силовање, мучење, пљачка српске имовине, покатоличчење. Нарочито је то било окрутно на простору Босанске Крајине, од Ливна, Купреса, Гламоча, Бањалуке, преко Гаравица надомак Бихаћа, Велике Кладуше, Бужима, Цазина, до српских села на Сувој међи, гдје су муслиманске усташе – које се данас више нигдје и не спомињу, као да нису ни постојале, а видимо ових дана да им се опет виђу црни барјаци у Цазину! – на зверски начин умориле најмање 100.000 Срба!

Простор српске мученичке Херцеговине да и не спомињемо. Мостар, Пребиловци, Коњиц, Шурманци, Невесиње, Гацко, Билећа, Требиње, Неретва, јама Јагодњаца, Бивоље Брдо... Први логор за дјецу на свијету основан је у НДХ у Горњој Ријеци код Крижеваца, потом у Јастребарском, Сиску, Градишци и Јасеновцу. То данас као да је заборављено, и забрињавајуће је што српска страна редовно не подсећа (опетугује у свакој прилици) Хрватску, и читав свијет, на ту свирепу реалност, кад из Загребистину различите реакције, пријетње, оптужбе, лажи, уцјењивања, крађе и прекрађе српске културне баштине, прекршење српског језика, посезање за ћирилицом, и тешко је набројати сва хрватска непочинства.

Тешко је то установила и германска прецизност за вријеме Другог свјетског рата! Јер хрватске усташе су превазиле сва садашња масовна убијања у свијету, клали су без реда и броја, да им се никад не уђе у рачун, једнодушна је оцена наших и многих свјетских историчара!

ТО ЈЕ БИЛА ЖАЛОСНА РАБОТА!

Како да здрав разум уопште поима скорашњу, све учесталију демонску пошаст смањивања броја жртава у логору Јасеновац – ко-

ја се јавља једнако и на хрватској и српској страни, нажалост, чак и у редовима СПЦ, на шта упозорава и академик Крестић? Можда тај опаки вео реалности треба покушати рашчитати у пристајању (!) врха СПЦ на учествовање у заједничкој комисији са Католичком црквом, а у вези с преиспитивањем живота и дјела, прањем биографије надбискупа геноцида Алојзија Степинаца – тако стоји у наслову књиге Италијана Марка Аурелија Ривелија, која је преведена и код нас.

Хрвати су вјероватно у тој чињеници, коју они сматрају, како се код њих о томе пише, својом дипломатском (или неком другом!) побједом! – нашли ослонац за ликовање, да би Срби и СПЦ, наводно, могли „да одустану од мита од 700.000 убијених људи у Јасеновцу“?

Не знам шта је српски црквени дио те комисије имао уопште да тражи на тим заједничким састанцима? То је била жалосна работа! Да разговара с онима који не признају да је и било геноцида у Јасеновцу и другим усташким логорима, и који до данас нису затражили од српског народа нити опроштај, нити извињење, нити су се покајали! Него напротив: обновили су усташку идеологију у европеизраној Хрватској!

Или се на састанке ишло да се некако утврди, ваљда, да ли је кардинал Степинац мањи или већи злочинац!! Избављари његово саучесништво у геноциду! Или, можда, колике су му и какве заслуге, шта још недостаје, да би га Ватикан вргао међу – свеце?!

Уз поменути Ривелијеву књигу, непоткупљива италијанска и њемачка свједочења која су и код нас објављена, томе истраживачких радова наших и иностраних историчара, мемоарске књиге преживјелих логораша усташких система логора Јасеновац (*Пуштивима нестијања*, сјећања заточеника Синише Михајловића, на

примјер), још неколико (познатих) факата баца оштро свјетло – како на Ватикан, његову улогу у стварању НДХ, на Католичку цркву у Хрватска, живот и (не)дјело надбискупа геноцида А. Степинаца, тако и на поријекло (народност) Павелићевих усташа, које нико никад неће моћи исписати из хрватског народа, јер је НДХ експлицитна творевина Хрвата!

Наводимо их:
1) Прекрштавање Срба одобрено је писмом од 17. јула 1941. које је из Ватикана упућено Алојзију Степинуцу, хрватском кардиналу.

2) На први дан Ускреса 1941. Степинац је одржао у катедрали проповјед, у којој је истакао „како Католичка црква прати с весељем хрватски народ у овим данима његовог подизања и обнављања државне независности“.

3) А. Степинац упућује, 28. априла 1941, посланицу свештенству НДХ „да се одазове спремно овом позиву на узвишени рад око чувања и унапређења НДХ“. И многи су се спремно одазвали: клали заједно са усташама!

4) Са бискупске конференције, одржане 17. новембра 1941, Степинац упућује поглавнику А. Павелићу извјештај о процесу прекрштавања „несједињених грчко-источњачке вјере“.

5) Специјални опуномоћник Трећег рајха за Југославију Херман Нојбахер у своје мемоару (преведеном и код нас) пише: „На основу извјештаја који су стигли до мене, процјењујем да број невиних, ненаоружаних, закланих Срба износи око 750.000.“

6) У јеку погрома над Србима др Младен Лорковић, министар вањских послова НДХ, изјавио је: „Неће моћи постојати ни снажна држава у нашем залеђу, дакле Србија. Подузети су кораци: у Рајху је договорено да послјиде коначне побједо Срби из Србије буду преселени у Сибирију.“

ИЗБОР: ПЕЧАТ

ИСТОРИЧАР ДР ДЕЈАН АНТИЋ О ЗНАЧАЈУ СРЕТЕЊА И ДАНА ДРЖАВНОСТИ

ДР ДЕЈАН АНТИЋ: Слобода и демократија су најузвишеније српске вриједности!

У разговору за Српско коло др Дејан Антић, доцент Филозофског факултета Универзитета у Нишу поводом православног празника Сретење Господње и Дана државности Републике Србије каже да је значај 15. фебруара за српски народ вишеструк.

– Као православно народ, Срби прослављају хришћански празник Сретење Господње – усмену на дан када је Пресвета Богородица први пут, четрдесет дана по Христовом рођењу, увела Богомладенца Христа у јерусалимски храм ради посвећења Богу. Поред вјерског, празник Сретење Господње за Србе има велики историјски значај, јер су 14. фебруара 1804. године на збору у Орашцу код Аранђеловца народни главари и старјешине из тадашње крагујевачке и београдске нахије одлучили да подигну устанак против хаџијске страховладе, а потом и против османске власти. Пламен борбе који су тог фебруара у Марићевца јарузи српски устаници предвођени Карађорђевићима упалили, послје успешних војничких победа на Иванковцу, Ми-

шару, Делиграду, преточен је у велику српску револуцију, како је ову појаву дефинисао њемачки историчар Леополд фон Ранке. На Сретење 1804. године започела је борба за национално ослобођење и уједињење Срба, коју најжалост, због бројних геополитичких препрека и изазова у XIX, али и пропуштених прилика и заблуда у XX вијеку, потомци Карађорђевићих и Милошевић устаника нису довршили. Ипак, ако вјерској и војно-историјској димензији значаја празника придружимо и чињеницу да је о Сретењу Господњем 1835. године Велика народна скупштина у Крагујевцу усвојила први Устав Кнежевине Србије – Сретењски устав, онда можемо говорити и о правно-политичком и културолошком значају овог празника, и смијемо с разлогом рећи да 15. фебруар представља један од најважнијих датума у модерној српској историји. Дан када као народ оближема постављање темеља државности и уставности модерне српске државе.

● **Због чега инсистирате на термину „модеран” и упоређујете квалитет државности са модерној српској историји или „модерна српска држава”?**

– Истицање овог термина је неопходно не би ли се сачувала историјска свијест о томе да српска државност почиње са српском револуцијом, Карађорђевићима или Милошевићима. Да будемо прецизнији, и Карађорђе и Милош жртвовали су све што су имали у освајању слободе. Карађорђе је на олтар отаџбине положио и своју главу. Милош је каткад савијом, а каткад политичким тактом и дипломатијом отимао од Стамбола један по један атрибут државности за

свој народ. Али за разлику од многих европских народа који су конституисали своје државе током XVIII и XIX стољећа, коријени српског самодржавља датирају још из времена раног средњег вијека. Средњовјековна српска држава свој највећи процват доживљава у доба династије Немањића, када владарска идеологија ове династије добија практичну државотворну форму. За немањићком државом у културолошком и духовном смислу није застајала ни држава српских деспота Лазаревића и Бранковића. Најезда Османлија зауставила је развој српских земаља, али није затрла идеју државности која преживљава захваљујући српској цркви и народној традицији све до XIX вијека, када васкрсава у Орашцу и Такову оружјем шумадијских устаника. Према томе, неспорна је чињеница да су Срби народ са многовековном државотворном традицијом.

● **Какав је био карактер Сртењског устава из 1835. године?**

– Доношењу Сртењског устава претходила је побуна једног броја угледних народних старјешина у Кнежевину Србији који су тражили сазивање народне скупштине и доношење акта којим би се спријечила самовоља и ограничила власт кнеза Милоша Обреновића. На челу буне у јануару 1835. године нашао се кнез Милета Радојковић по коме је ова „демонстрација народног незадовољства” добила име Милетина buna. Услијед притиска незадовољних народних главара кнез Милош је пристао да изда тражени документ и посао састављања истог повје-

рио је свом секретару Димитрију Давидовићу. Користећи као узор француска и белгијска највиша државна правна акта Давидовић је одговорио задатку и начинио тражени устав. Када је ријеч о правном карактеру, први устав Кнежевине Србије усвојен на Сртење Господње 1835. године предвиђао је подјелу власти на законодавну, извршну и судску. Према његовим уставним одредбама власт су у вазалној Кнежевини чинили кнез, државни совјет (данас би то била влада) и народна скупштина. Извршну власт су дијелили кнез и државни совјет. Сртењски устав је заправо представљао израз народне воље за укидање феудалних окова и институција, гушење аутократске владавине и националну еманципацију народа. Њиме је гарантовано постојање независног судства, право на неприкосновеност личности, на законито суђење, на слободу кретања, право на избор занимања, равноправност грађана итд. Због тога што су православној ове државне акте кнежевине Србије укинута ропство и феудализам, а бројне његове одредбе биле у складу чак и са данашњим грађанским вриједностима, доношење Сртењског устава је наишло на осуду великих апсолутистичких сила, прије свега Османског царства, Аустрије и Русије. Услијед спољнополитичког притиска кнез Милош је био приморан да, непуна два мјесеца послје његовог доношења, укине први српски устав. Без обзира на одлуку о укидању, не можемо и не смислито занемарити истину да су Срби међу првима народима у Европи, имали највиши правни акт који је по многим својим одредбама испуњавао савремене демократске стандарде.

● **Да ли је српски народ успио да очува тековине Карађорђевићих и Милошевићевих борби?**

– Иако је у оба свјетска рата био на исправној страни, поднијевши небројене жртве, велике западне силе, а ни историја нису миловали српски народ. Да ли разлог томе треба тражити у припадности источно-православној цивили-

лизији чији се вриједности систем коси са концептом неолибералног западног поретка показује вријеме. Како год, очување тековина Карађорђевићих и Милошевићевих борби је данас тежак и компликован посао јер је српски народ на Балкану суочен са бројним искушењима.

● **На шта све мислите?**

– Имате територију Косова и Метохије која се формално налази под контролом међународних снага, а у пракси клизи ка Великој Албанији. Србима у Црној Гори, иако су кључан етнички фактор у тој земљи, оспорава се право на партиципацију у политичком животу и власти, као да се ради о грађанима другог реда. Осим тога, многим од њих ускраћено је право на црногорско држављанство иако су рођени у Црној Гори или имају неспорно поријекло. У Републици Српској су Срби изложени бруталној политици дескрипције и унитаризације БиХ коју уз подршку евроатлантских земаља спроводи политичко Сарајево. Број Срба у Федерацији БиХ сведен је на минимум. Исти је случај са Србима у Сјеверној Македонији чија су вјерска права и слободе потпуно угушена, а њихова улога у тамошњем друштву и политици доведена до испод минимума. И у самој Србији појединци промишљају наратив о „геноцидности” српског народа, позивајући државне власти да се одрекну националног имена, Косова и Метохије, Републике Српске и својих сународника из региона. Све су то изазови и проблеми са којима се данас суочавају потомци шумадијских устаника. Али упркос недаћама које су их задесиле, и свим врстима притисака које и дан-дanas трпи српски национални корпус на Балкану, велики број грађана Србије, нарочито омладине, гнуша се издаје и аутодеструктивних тона ва појединачно, и чврсто стоји на становишту да се тековине Карађорђевићих и Милошевићевих борби морају поштовати. Ако ни због чега другог оно зато што је историјско искуство показало да су слобода и демократија најузвишеније српске вриједности.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

Још траје борба за ослобођење

● **На чему темељите мишљење да борба за ослобођење српског народа коју су започели Карађорђе и Милош није довршена?**

– На чињеници да се и два вијека послје Српске револуције (1804–1835) добар дио српског етничког бића налази под туђинском влашћу или окупацијом. Деветнаести вијек био је вијек борбе за слободу и уједињење српског народа. Прилика за стварање државе Србије у њеним природним етничким границама прокоцкана је 1918. године, када је проглашена Југославија – што је била велика заблуда српске политичке и интелектуалне елите тога времена. Концепт националног уједињења због којег се гинуло и умирало од 1804. године, олако је жртвован ради уласка у југословенску маглу. У тој тмини само су Срби били одани интегралном југословенству, док су Хрвати и Словенци љубоморно чували свој идентитет и национално име. Нажалост, ни искуство из Другог свјетског рата није помогло српском народу да се опамети. Након стравичних злочина које су над њим починили нацисти и „југословенска браћа”, српски народ постао је талац још једне накарадне идеологије: „братства и јединства”. Оно што Србима није отето и на штету урађено у рату, титоисти су учинили у миру.

Национализовали су њихову имовину, забранили повратак протјеранима са КиМ, посредством политичког инжињеринга креирали су вјештачке нације: црногорску и македонску. Етнички простор Срба намирно су разбили и парцелисали авнојевским границама. СР Србију су додатно раздробили стварањем АП Косово и Војводина. Због политичког опортунизма индиректно су подстицали албански ириденитизам у Старој Србији. Било је то доба када је велики број Срба – политичких неистомисленика ликвидиран или је завршио на Голем отоку. Вријеме када се стимулисало стварање политичких (неканонских) цркава на штету српске, када је српски језик проглашаван српско-хрватским, када су уставним амандманима из 1968, и Уставом из 1974. године „меке” федералне границе зацементирани тако да је српски народ раздробљен у више република изгубио могућност дјеловања као јединствена нација и силом постао мањина у дијеловима савезне државе. Након федерализација земаље и обесправљеност Срба у титовој Југославији била је темељ политичког раздора, који је кулминирао покушајем сецесионизма „југословенских народа и народности”, што је довело до крвавог грађанског рата (1991–1995) и Нато агресије 1999. године.

Споменик жртвама усташког терора у Загребу годину дана прекривен

У Загребу је довршен споменик жртвама нацистичког и усташког терора, смјештен у близини главне жељезничке станице, али је већ годину дана прекривен непрозирним материјалом и нико не зна када ће бити откривен, пише портал *Новости*.

Споменик жртвама усташког режима урађен је за вријеме мандата бившег градоначелника Милана Бандића. Око споменика постоји и проблем његовог имена. Јеврејска заједница тражи да то буде споменик жртвама из НДХ, а не споменик жртвама Холокауста, што је била

идеја оних који су га иницирали. Јеврејска заједница је више пута протестовала због тог „званичног” назива, тврдећи да споменик Холокаусту треба да буде у Берлину, а не Загребу. Није још договорено ни шта ће да пише на табли уз споменик.

Предсједник Јеврејске општине Огњен Краус упорно тражи да назив буде „споменик жртвама усташког терора или жртвама НДХ”, образлажући то чињеницом да је у НДХ режим системски убијао Јевреје, Србе, Роме, као и све друге непријатеље марионетске државе. „Јеврејска заједница не може да прихва-

ти споменик за шест милиона Јевреја убијених у свијету као да се то догађало негде другдје”, сматра Краус.

И многи историчари се слажу да нема никаквог смисла да загребачки споменик има уопштен назив, као да злочина није било баш ту, на загребачком колдвору, одакле су несрећни људи превожени у логоре, гдје су убијани. Споменик мора јасно указати, тврде историчари, да је усташки режим спроводио геноцид и масовне злочине. Представници српске заједнице у Хрватској, за сада, ћуте.

80 ГОДИНА ОД СТРАДАЊА СРБА У ДРАКУЛИЋУ, МОТИКАМА И ШАРГОВЦУ

У Цркви Светог великомученика Георгија служена литургија у оквиру обиљежавања годишњице покоља више од 2.300 Срба, које су убиле усташе у Дракулићу, Шарговцу, Мотикама и руднику Раковац.

Након литургије служен је помен за убијене Србе код спомен-костурнице у Дракулићу, коме је присуствовао српски члан Председништва БиХ Милорад Додик, као и потомци жртава усташког покоља, посланици у Народној скупштини Републике Српске и Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ, представници удружења проистеклих из протеклог одбрамбено-отаџбинског рата, те становници Дракулића и околних села. Додик је истакао да ће о овом страшном злочину над Србима без испалењеног метка бити снимљен филм.

Министар рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске Душко Милуновић изјавио је да се Срби морају сјећати усташких злочина почињених 1942. године у бањалучким насељима Дракулић, Мотике, Шарговац и руднику Раковац и да се то пренесе на генерације које долазе. Подсјетимо, усташе су у рано јутро 7. фебруара 1942. године извршиле покољ над Србима у бањалучким селима Дракулић, Мотике, Шарговац и у руднику Раковац, а међу убијенима било је и 551 дијете.

Под командом натпоручника Јосипа Мишлова и фра Вјекослава Филиповића из такозваног „Тјелесног здруга Анте Павелића”, усташе из Загреба и Бањалуке убијале су Србе без иједног испалењеног метка – сјекирама, ножевима и крмповима. **РТРС**

МАРКАЛЕ ЧЕКАЈУ ИСТИНУ О КРИВЦУ

Прије 26 година догодио се масакр на сарајевској пијаци Маркале, за шта су окривљени припадници Војске Републике Српске, иако је утврђено да не постоје докази да су пројектили испалење са српских положаја. Упркос томе медији у Федерацији БиХ и даље тврде да су тај напад учинили припадници ВРС током опсаде Сарајева, а поводом погибије цивила биће одржана комеморација на самој пијаци, којој ће, како преноси сарајевска Н1, присуствовати активисти Удружења за друштвена истраживања и комуникације.

У случају експлозије на Маркалама, ријеч је о два одвојена напада на ову сарајевску пијаци у којима је живот изгубило више од стотину цивила. Први напад догодио се 5. фебруара 1994. године када је од експлозије наводно само једне минобачке гранате погинуло 68, а рањена 144 грађана. Напад је поновљен годину и по дана касније, када је убијено 37, а повређено 90 цивила, а послужио је као покриће за масовне нападе авијације НАТО-а на Републику Српску. Српска страна је негирала кривицу, тврдећи да је трагедију исценирала Влада у Сарајеву под контролом лидера муслимана Алије Изетбеговића, подјећа РТРС.

Хашке пресуде за ове злочине окривиле су Војску Републике Српске, иако је неколико независних тимова истражиоца указивало да не постоје докази да су пројектили испалење са српских положаја. Заштићени свједок у Хашком трибуналу, који је био тјелохранитељ Алије Изетбеговића и за чије свједочење постоји транскрипт, рекао је да је чуо разговор између ратног лидера босанских муслимана и бившег исламског вјерског поглаварара Мустафе Церића да се спрема масакр на Маркалама. У току суђења ратном команданту Главног штаба Војске Републике Српске генералу Ратку Младићу у Хагу, свједок је рекао да су напад на Маркалама организовали Изетбеговић и Церић, а спровели генерали такозване Армије БиХ. Свједок под псеудонимом ГРМ-116 испричао је да је од 1992. до 1994. године био припадник специјалне јединице Бисери, у обезбјеђењу Председништва тадашње БиХ и да је био присутан када је Изетбеговић одобрио напад на Маркале.

Он је навео да је идеја потекла од Церића, који је имао најснажнији утицај на Изетбеговића, а спровели су је генерали Сефер Халиловић и Мустафа Хајрулаховић звани Талијан. И у извјештају Швајцарске федералне обавјештајне службе о деведесетим годинама прошлог вијека, који је прошле године досио на свјетло дана, наводи се да су Бошњаци режирали масакр над цивилима на пијаци Маркале. Адвокат Бранко Лукић, бранилац генерала Ратка Младића, потврдио је раније да су у Хашком трибуналу плански оштећени материјали који иду у прилог српским оптуженицима, а један од примјера је уништавање доказа како би Србе осудили за експлозију на сарајевској пијаци Маркале.

НА СТОТИНЕ СРБА ЈЕ УБИЈЕНО У СЕЛИМА ИВАЊСКА И ПИСКАВИЦА

Годишњица усташког покоља поткозарских Срба

ОДРЖАН ПОМЕН СРПСКИМ ЖРТВАМА

У Храму Покрова Пресвете Богородице у Поткозарју служена је литургија и парастос помен поводом 80 година од стравичног покоља над више стотина српских цивила, које су усташе починиле у поткозарским селима Ивањска (данашње Поткозарје) и Пискавица 1942. године.

– Многа огњишта тог 12. фебруара у овом крају су трајно угашена. Један примјер је у мојој породици гдје је од 10 укућана само отац преживио. Тог 12. фебруара 1942. године убијено је 9 чланова његове породице. Два рођена брата, двије снахе и петоро дјеце. Нажалост, сви су убијени без испалењеног метка. Најмлађе дијете Радмила имала је само 6 мјесеци – свједочи Зоран Милаковић из Удружења грађана Козара Бањалука.

Слике ужаса од 12. фебруара 1942. године још су живе у очима Данке Милаковић. Тада као осмогодишња дјевојчица ни сама не зна како је преживјела усташки покољ.

– Имала сам тада осам година. Мајка ми је погинула и дијете од седам мјесеци. Ту ми је и бака погинула и још њих 11. Газили смо по тој крви цијели дан. Остало нас је само троје живих – прича потресни животни пут Данка Милаковић.

КОЉАЧИ СТИЗАЛИ ВОЗОМ

Кољачи су долазили возом до помоћне жељезничке станице у Шушњарици, на 32. километру од Бањалуке, која је удаљена седам километара од станице у Ивањској и пет километара од станице у Пискавици, или пјешке преко брда.

Преживјели Срби кажу да су 5. фебруара чули долазак воза у Шушњарицу и шкрипу вагона у тој станици. Управо до те станице усташе су редовно контролисале и чувале жељезничку пругу између Бањалуке и Приједора. Дале одатле, према Приједору, партизани су скоро сваке ноћи рушили пругу и тако онемогућавали жељезнички саобраћај између та два града, која су држале усташе. Повремено су усташе и домобрани у већем броју обезбјеђивали ту пругу и поправке на њој.

Зато су Срби, који су 5. фебруара уочили долазак воза и усташа у Шушњарицу, мислили да они и тога јутра долазе да чувају, или поправе пругу. Није нико помишљао на масовна убиства, нити се

ко склањао пред усташама, јер до тада није било масовних убистава невиног, мирног сеоског становништва у том крају. Склањали су се само одрасли мушкарци.

Тако су Срби масовно страдали не очекујући одмазду. За вријеме кратких упада у село усташе су извршиле покоље у пискавичким засеоцима Ђућићи, Шугитловићи и Поповићи, који се налазе с десне стране пруге из правца Бањалуке, као и у Шушњарима, Милошевићима, и ивањском засеоку Милаковићима, који се налазе с лијеве стране. Сви засеоци су близу и пруге и међусобно. И сви су близу жељезничким станицама у Ивањској и Пискавици.

СТРАДАЛИ ОД КОМШИЈА

Главне, а често и једине силеције и кољачи Срба у Пискавици биле су усташе из Ивањске, у цивилним одијелима али и у војничким униформама. То су били селаци, католици, који су познавали сусједну Пискавицу. Познавали су све домаћине у Пискавици и сву њихову

чељад, њихове куће, помоћне просторије, котаре, путеве, увале, потоке и шумарке између кућа и око њих. Ту су одрасли заједно са својим комшијама Србима. Те усташе из Ивањске наводиле су Нијемце, домобране и усташе са стране на српске куће, као што пси трагачи наводе ловце на дивљач.

Према казивању свједока, те усташе су претежно били средовјечни људи који су са лакоћом клали двогодишњу дјецу. Након рата овај злочин требало је да буде што прије заборављен. Многа тијела жртава, након копљења снијега, разнијеле су животиње. Милена Касаловић, рођена Милошевић, тада седмогодишња дјевојчица, која је у рату изгубила мајку Ружицу и три сестре од једне до пет година и скоро сву родбину, никада није успјела сазнати гдје су гробови њене породице. Није имала гдје да запали свијећу.

Према свједочењу Даре Милошевић, која је изгубила троје дјеце у строју за стријељање а преживјела јер се у стрељачком строју онесвијестила, на непотпуни списак страдалих додала је по свом вјерном сјећању и памћењу још 11 имена која до тада није била записана.

И управо то је најтеже бреме потомака који нису успјели да запишу тачан број покраних предака и сачувају од заборава успомену на жртве, међу којима су већина дјеца. Завршни ударац који су усташе задале овим засеоцима 12. фебруара, на Света Три Јерарха, оставили су трага до данашњих дана, јер је већина ових села и данас слабо насељена и готово опустјела.

Остаје у обавези оних који носе презимена ових жртава да утврде да ли је у овом покољу страдао 221 мјештанин, 304 мјештанина или још више, како наводе разни несистематизовани извори. У својој књизи Лазар Лукајић наводи 500 имена, али се ради о страдалим до 1945. Ипак, најстрашнији је од свега заборава, изостали помен душама ових мученика и споменика, за чије је подизање прошле године покренута иницијатива код ресорног министарства. **Р.К./ПТС**

Радионица подршке породицама несталих

У Организацији Удружења Суза 22. фебруара 2022. године, одржан је први сусрет/радионица са породицама несталих, кроз дружење, информативни и психолошки рад по пројекту *Подршка породицама несталих – меморијализација*. Програм је подржан од стране Међународног комитета Црвеног крста – МКЦК-а, делегација Београд. Општина Стари град, Београд пружа подршку у виду уступања простора за реализацију овог пројекта. Програм има за циљ психо-социјалну подршку породицама, као и подизање свијести шире јавности о проблему

несталих лица који преуто траје. Пред чланова породица, пројектног тима, сусрету су присуствовали и гости Ивана Костић, представник МКЦК-а и Божидар Бата Поповић, члан Комисије за нестала лица Владе Републике Србије који су са присутнима подијелили корисне информације о процесу несталих лица.

Корисници су показали значајно интересовање за заједнички рад. Сви се надамо доброј сарадњи и успјешној реализацији планираних пројекатних активности.

УДРУЖЕЊЕ ПОРОДИЦА СУЗА

ФЕСТИВАЛ ХРАНЕ И ДРУЖЕЊА У БЛОКУ Б

ОДРЖАНА 3. ЧВАРКИЈАДА У СРЕМСКОЈ МИТРОВИЦИ

У Сремској Митровици 19. фебруара 2022. године одржана је трећа Чваркијада на којој је учествовало преко 20 екипа. Организатори су Мјесна заједница Блок Б, Град Сремска Митровица, Удружење Краљевина Србија и Завичајно удружење Мостови на Дрини. Манифестација је званично отворена у 9 часова на платоу испред Мјесне заједнице Блок Б.

Овогодишњи побједници су МК Срем, друго мјесто Ива ѕидар и треће Николић градња.

Поред специјалитета – чварака посјетиоци су могли да дегустирају многе домаће производе код излагача који су овом приликом презентовали укусне домаће колаче, сушено месо, сремске kobасице, ракије, сокове и домаће ликере.

Циљ ове манифестације је његовање традиционалног начина спремања хране, уживање у истој и наравно дружење.

Главни организатор, председник МЗ Блок Б Драган Божић, каже да је успјех ове манифестације плод добре организације, подршка спонзора и пријатеља, као и љубав према традиционалним вриједностима и свом народу.

Ова МЗ поред Чваркијаде организује и Пасуљијаду и Дјечји дан које су такође изузетно посјећене.

Чланови Завичајног удружења Мостови на Дрини поред тога што су учествовали у организацији ове манифестације надметали су се у топлењу чварака. Млађи дио екипе био је задужен за добро расположење и послужење, док су старији чланови мијешали маст. Ово удружење радо одлази на многе завичајне манифестације, посебно председник Удружења гуслар Витомир Вулин.

Чланови екипе Пољопривредно газдинство Николић воде поријекло из Бањалуке, Малешеваца (Угљевик), Мањаче...

– Немамо тајни рецепт на смјену мијешамо, знамо одређени моменат када сипамо први пут маст, на други пут. Знамо када и колико дуго треба да их упржимо и то је то – рекао је Драган Николић и додао да су први пут на Чваркијади као учесници

» Мики Ерак, Миа Ерак, Владимир Ерак, Недељко Митровић, Мирко Ерак, Милан Видовић, Давор Васић, Витомир Вулин и Перо Влајић

као и да је изузетно задовољан организацијом и атмосфером.

Душан Гуцунски из Чуруга је топио чварке за екипу Вozачи, такође је први пут на Чваркијади гдје је дошао да покаже да су и возачи вјешти у топлењу чварака.

Весело је било и код екипе Мото клуб Срем Сремска Митровица који су иначе познати као велики хуманитарци и учествују у многим акцијама када је у питању помоћ њиховим суграђанима.

– Ми смо најстарији мото клуб у Србији, континуитет смо одржали уз помоћ воље и љубави, јер то није само хоби, већ стил живота. Моја супруга, моја дјеца и ја живимо за ово – рекао нам је Миленко Колибар Кркела.

Никола Илића члана Удружења Мостови на Дрини затекли смо како топи чварке за Митрос конкурентску екипу из Сремске Митровице гдје је и запослен.

– Чваркијада постаје занимљивија за посетиоце јер

има све више излагача, а конкуренција је све јача и јача – рекао је Немања Кустудић, директор производње Митроса који је и генерални спонзор ове манифестације.

Дјеца из Прехрамбено-шумарско-хемијске школе из Сремске Митровице су израдила поклоне за побједнике. Професорке стручних предмета Биљана Вученовић, Милана Лукић, Марина Кустудић су овом приликом промовисале школу која је од 2019. године увела дуално образовање, гдје дјеца стекну вјештине током свог трогодишњег школовања и буду спремни за рад.

Једног од тих школараца Владана Митровића смо видјели на дјелу како топи чварке за екипу Митроса гдје се запослио после завршене средње школе, као и и још десетине ученика.

Војска је као и претходних година подржала Чваркијаду тако што су кували бесплатан пасуљ за посетиоце Чваркијаде. Испред казана је у сваком тренутку неко чекао своју порцију и могле су се чути похвале након првог залагаја.

– Тајна доброг војничког пасуља је у количини јер се увијек кува на велико, и у казанима. Мора да буде доста заступљено поврће које се додаје, суво месо, и додаци јелима. У војсци се увијек водила брига о калоријским вриједностима и квалитету јела – рекли су нам садашњи кувар Давор Тадић

његов шеф Звонко Рајевић и некадашњи шеф Ђоре Јовановски који је сада у пензији.

Своје производе је изложило и Удружење жена из Чалме Женски свјет које броји преко 20 чланица како нам је рекла председница Удружења Снежана Симеуновић.

– Наше чланице су веселе, вриједне, креативне, а прије свега упорне. Сем што мијесимо традиционална јела, бавимо се ручним радом, прањом и нове модне трендове да направимо неке модерне варијанте традиционалних комада који су приступачнији младим људима. У нашим просторијама организујемо предавања, трибине, промоције књига...

На штанду Пољопривредног газдинства Јовешковић из Гргуреваца смо пробали „ликер за заљубљеност“ од кајсије. Имају 21 врсту воћних ликера, 10 врста ракија, 9 воћних сирупа на разблаживање и 11 врста циемова и слаткога, цијеђену аронију... Нешто несвакидашње за ове просторе је слатко од љуте паприке по рецептури са Тајланда.

– Почели смо прије пет година правећи све ово у много мањој мјери за кућне потребе. Пријатељи који су пробали наше производе су нас понукали да производимо у већој количини. Имамо сталне муштерије, јер бринемо да увијек одржимо квалитет као када смо правили само за кућну употребу.

ДРАГАНА БОКУН

» Пољопривредно газдинство Јовешковић

9. ХЕРЦЕГОВАЧКО ВЕЧЕ У СУБОТИЦИ

У Суботици је одржано девето по реду Херцеговачко вече у организацији Завичајног удружења Херцеговина. Ова традиционална манифестација окупила је велики број учесника и гостију из Источне Херцеговине које је у име Града Суботице и градоначелника Стевана Бакића поздравио члан Градског вијећа задужен за област привреде Срђан Самарџић, истичући да ће завичајна удружења и овакви скупови организовани са циљем да се очува традиција и његује култура завичаја и будуће имати подршку суботичке локалне самоуправе. Градоначелник Требиња Мирко Ђурић је рекао да цијени то што се Херцеговци у Војводини већ годинама на овај начин окупљају у настојању да сачувају везу са својом постојбином, нашом традицијом и обичајима. У оквиру традиционалног окупљања Херцеговаца, потомак и пријатеља Херцеговине, приређен је и пригодан културно-забавни програм у коме су учествовали пјесник Благоје Баковић, гуслар Славко Јекнић, глумац Јован Јовановић, Пјевачка хорска група Мирносице, КУД Младост, вокална солисткиња Нина Станковић и Боле Бенд.

ПРЕДАВАЊЕ О СРПКИМА ДЕСПОТИМА ЈУЖНЕ УГАРСКЕ У БЕЛОМ МАНАСТИРУ

У организацији подбора СКД Просвјета из Белог Манастира 25. фебруара у Етнолошком центру барањске баштине одржано је предавање из историје на тему Српски деспоти Јужне Угарске. Говорећи о српским деспотима Јакшић се посебно осврнуо на породицу Бранковић која је играла важну улогу у историји Србије.

Послије пада Деспотовине 1459. године, Бранковићи су се повукли у Угарску, а за њима и српски народ. Познати као велики ратници и војсковође, угарски краљеви су им додијелили деспотско достојанство у Срему, како би са Србима бранили угарске границе од турских упада. На челу с владиком Максимом Бранковићем, подигнут је манастир Крушедол, а предање им приписује још неке манастире по Фрушкој гори, љупком узвишењу које доминира равном Војводином, и које поносно чува чак шеснаест манастира из касног средњег вијека. Манастир Крушедол су у 15. вијеку почели да граде деспот Ђорђе Бранковић и његова мајка Ангелина. Ђорђе, који је касније постао монах Максим, у Крушедол је пренио посмртне остатке свог оца Стефана и стрица Јована Бранковића, а предвиђа да је крипта у којој је касније био сахрањен. Због тога се сматра да је намјеравао да овај манастир представља породични мазулеј Бранковића. У манастиру Крушедол, познатом као вјечни дом српских великана, вјечни мир су пронашле и мошти патријарха Арсенија III Чарнојевића, патријарха Арсенија IV Шакабента, кнегиње Љубице Обреновић (жене Милоша Обреновића) и краља Милана Обреновића. Осим њих у манастиру су сахрањени војвода Стеван Шупљикац и митрополит Исaiја Ђаковић.

ПРЕДАВАЊЕ О ПЈЕСНИКИЊИ МИЛИЦИ СТОЈАДИНОВИЋ СРПКИЊИ У ВУКОВАРУ

У оквиру пројекта Жене са истока пјесниковиљу Милицу Стојадиновић Српкињу је чланицама Удружења жена Јелица из Вуковара у просторијама Српског културног центра представила професорка српског језика и књижевности Милица Шарчевић Туњић. Она је истакла везу пјесниковиљу и Његоша, који је према предању наведено рекао: „Ја поета, она поета, е да нисам владика, ето кнегиње Црној Гори“.

– То је само предање, али познато је да су се они дуго дописивали, упознали су се код Караџићевих у Бечу гдје јој је он покљонио и своје издање Горског вијенца – истакла је Милица Шарчевић Туњић јер своје предавање и представљање знамените пјесниковиље упоричила тако што је обукла ношњу и говорила о Милицу у првом лицу.

– Мислим да је то присније и да се боље памти. Исти програм приређен је и у Маркушици, а услиједиће и у Негославцима, Борову и Бановцима.

» СЛОЖНО: Фабрика Митрос и Прехрамбено-шумарско-хемијска школа

У БЕОГРАДУ ПРОМОВИСАНО ДРУГО ИЗДАЊЕ ЗБОРНИКА КОРДУН У РАТУ 1990-1995.

КОРДУН - ПОСЉЕДЊИ КРАЈИШКИ БЕДЕМ

У сали градске општине Нови Београд 20. новембра промовисано је друго допуњено издање зборника *Кордун у рату 1990-1995*. у организацији Удружења бораца Кордуна, Осме кордунашке НО ударне дивизије, ратова 1990-1999. и њихових потомака које је уједно и издавач уз подршку Министарства за рад, борацка и социјална питања.

Чланови Уређивачког одбора ове књиге су Ђуро Шкалац, Слободан Благојевић, Милорад Шкргић, Лазо Пекеч, Никола Радовић и Тошо Пајић.

На промоцији су говорили политички аналитичар Мишел Зубеница, председник *Веритас* Саво Штрбац, издавач и један од аутора Ђуро Шкалац и Тошо Пајић.

Ђуро Шкалац рекао је да је Удружење бораца Кордуна узело у обавезу да изда књигу *Кордун у рату 1990-1995*.

– Дуг имамо према борцима којих је сваки даном мање, као и према потомцима и будућим истраживачима који се буду бавили нашом прошлошћу. Одлазак Кордунаша са Кордуна је трагедија библијских размјера и завређује пажњу да остане у трајном сјећању.

Шкалац је навео чињеницу да је 700 Кордунаша погинуло у периоду 1990-1995. што је и наведено у књизи.

Члан преговарачког тима у Топуском Тошо Пајић је рекао да је прва књига резултат 24 аутора, док се другом издању придружују још два аутора.

– Ови текстови јесу производ сјећања, али њихова објективност се

» Ђуро Шкалац, Саво Штрбац, Мишел Зубеница, Тошо Пајић и Слободан Благојевић

не може довести у питање, посебно оних текстова гдје су сами аутори били доносиоци одлука и непосредни свјedoци догађаја о којима пишу.

Пајић наглашава да су у књизи Кордунаши приказани са свим врлинама и манама и приказане су све појаве које доноси ратно стање и мјере и радње којима су се рјешавали проблеми.

– Без обзира на исход рата који се догодио на нашу штету, желим да истакнем да се народ Крајине у свим регијама храбро борио, посебно Кордунаши који су остали задњи. Крајишници нису изгубили од Хрвата већ је Хрватска уз помоћ Америке и НАТО снага направила етничко чишћење.

По ријечима политичког аналитичара Мишела Зубеница Кордун је увијек био бедем одакле се бранила не само Војна крајина, већ је

Кордун био тачка у коме је народ први започео ослобађање за вријеме фашизма. Кордун је био први центар одакле су Срби рекли НЕ једној новој Независној Држави једном новом хрватском национализму почетком деведестих.

– Не треба да ове лекције из књиге оставимо само као догађаје из прошлости већ морамо да видимо шта треба да учинимо да нам се то више не понови. Драго ми је што се све више крајишка култура промовише, и сви са поносом истичу да су Крајишници, не само они који су дошли 1995. већ и сви они који вуку коријене из тих крајева.

Саво Штрбац председник Документационо-информативног центра *Веритас* сарађивао је на књизи односно објављен је списак страдалих Крајишника.

– Ако будете имали треће и че-

тврто издање ове књиге волио бих да имате више биографија страдалих и начина на који су страдали. Волио бих да се пише и о страдању Кордунаша код Сводне од хрватског авиона 8. августа 1995. године. Бомбардовали су их хрватски авиони Мигови 21, док су одмарали. *Веритас* је са пријатељима из Републике Српске подигао тамо једно обиљежје, гдје вршимо помене.

С обзиром да се у књизи могу наћи закључци аутора зашто је пала Република Српска Крајина, Штрбац је испричао садржај разговора са Питером Галбрајтом (амбасадором Америке у Републици Хрватској 1993-1998), прије нешто више од годину дана. Он је тада признао да су Американци дали Хрватима зелено свјетло да изведу Олују, а за ту одлуку су навели три разлога. Први, зато што су Крајишници

одбили план Z4, други разлог догађаји у Сребреници и трећи разлог процјена Америке да ће Срби из РСК и Републике Српске кренути на бихаћки џеп гдје би могло бити више жртава него у Сребреници.

Према тврдњама Саве Штрпца, Галбрајт је том приликом рекао да су очекивали да ће људи из Крајине побјећи, али да се није очекивало да ће Хрвати убијати старце који су остали и да ће бити толико разарања.

Штрбац је најавио да ће ускоро бити објављена књига у којој ће да буде наведено више од 3.600 имена Срба који су процесуирани пред хрватским судовима за ратне злочине.

– У овој књизи навешћемо све оптужнице и пресуде које су донесене, какве су биле, ко је био гдје ухапшен и суђен.

Жељко Бурсаћ из Удружења *Ђуро Личка Калдрма-Дрвар* је искористио прилику да подијели књигу којом је коаутор *Пушовање у црпоској српској народа*, Вељку Жигићу, Ђури Шкалацу, Николи Радићу, Петру Шаули и Драгомиру Лалићу.

На промоцији су још били присутни и народни посланик Миодраг Линта, председник Удружења избјеглих, расељених и досељених лица *Завичај* Ненад Абрамовић, председник Отаџбинског покрета Драгомир Лалић, борац Осме кордунашке дивизије Мирко Црвар, председник Удружења Крајишника Србије Миле Боснић и многи други.

На крају промоције присутни су добили по један примјерак књиге *Кордун у рату 1990-1995*.

Кроз промоцију присутне је водила Бојана Вучић. **ДРАГАНА БОКУН**

РЕДОВНА И СВЕЧАНА СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ УДРУЖЕЊА БОРАЦА, ПОТОМАКА И ПОШТОВАЛАЦА 6. ЛИЧКЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ НИКОЛА ТЕСЛА И 35. ЛИЧКЕ УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

У СУСРЕТ ЈУБИЛЕЈУ – 80 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА 6. ЛИЧКЕ ДИВИЗИЈЕ

Удружења бораца, потомака и поштвалаца 6. Личке пролетерске дивизије *Никола Тесла* и 35. Личке ударне дивизије одржало је радну и свечану сједницу на којој је председник Вељко Жигић поднио извјештај о активностима у протеклој години, као и план и програм рада за текућу годину.

Мирјана Лалић, чланица Надзорног одбора, образложила је финансијски извјештај који су чланови Скупштине једногласно усвојили.

Удружење је усвојило и приједлог Управног одбора да постане колективни члан СУБНОР-а Србије и изабрало чланове за Скупштину и Главни одбор СУБНОР-а Београда. На крају радне сједнице примљена су три нова члана Удружења, а МПГ ЗУГ *Ђуро* отпјевала је неколико завичајних и борбених пјесама. У свечаном дијелу Скупштине Вељко Жигић поднио је реферат о формирању 35. Личке НОУ дивизије.

Након интонирања државне химне минутом ћутања одата је почаст свим погинулим и умрлим борцима НОР-а, а посебно борцима 6. и 35. Личке дивизије, као погинулим и умрлим борцима ратова 1990/99. године.

Говорећи о резултатима постигнутим у претходној години Жигић је истакао да је реализовано 90 програмских активности, у којима је учествовало 980 корисника Удружења.

– Реализовали смо 13 посјета, од којих бих истакао посјету Орашцу, Шиду – Адашевцима, Тјентишту, Космају, Белој Цркви, Иришком венцу, Србу, Текеришу, Ваљеву, Липовици, Мељаку, Барајеву, Крагујевцу, Апатину и Лазаревцу.

Жигић је истакао да ове године треба посебно обиљежити 80 година од формирања Прве женске партизанске чете основане 25. августа 1942. године у Трнавцу у Лици, која је бројала 77 дјевојака и једну жену српске националности. Обиљежиће се и 80 година постојања 6. Личке дивизије, као и други важни датуми из НОР-а, али и ослободилачких

» Вељко Жигић и Марија Обрадовић са члановима групе ЗУГ „Ђуро“ Личка Калдрма – Дрвар

српских ратова, укључујући и НАТО бомбардовање 1999. године.

Народни посланик и председник Савеза Срба у региону Миодраг Линта, један од гостију, у свом обраћању члановима Скупштине изразио је најдубље поштовање и трајну захвалност борцима 35. Личке дивизије који су, са осталим јединицама, водили надчовјечанску борбу против усташког режима чији је циљ био потпуно уништење српског народа на подручју злогласне НДХ.

– У Хрватској је, од доласка проуштакор режима Фрање Туђмана на власт до данас, на дјелу радикална ревизија историје. То јасно потврђује да се хрватски народ није суочио са својом усташком и геноцидном прошлошћу. Србија има националну и моралну обавезу да започне правну, дипломатску и политичку борбу за признање геноцида у међународној заједници. Због тога сам у скупштинску процедуру предао приједлог Резолуције о геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ и приједлог о оснивању Мемори-

јалног центра геноцида над Србима у НДХ – нагласио је између осталог Линта.

Душанка Лукић Хавел, чланица председништва СУБНОР Србије, поздравила је скуп у име ове организације и пожељела му успешан рад. Она је осудила изјаве које на одређени начин „изопштавају из антифашистичке борбе они који нису српске националности, а то није у складу са државном политиком Србије”.

Весна Бојић Ровчанин, секретар ГО СУБНОР Београд инсистирала је да се мора више рачуна повести у даљем раду о томе да се подмлађује чланство, а такође када се праве одређене акције на њих се мора ићи у пуним, а не у полупразним аутобусима.

Јованка Чолак, сестричина Јованке Броз, која се прије десетак година вратила у Србију, односно Нови Сад, гдје између осталих функција руководи радом КП за Војвудину, подржала је Линтину иницијативу да се изгради Меморијални центар. Нагласила је да се не смије заборавити геноцид који се

десио над српским народом у НДХ, потврђујући то ријечима да је њена најближа фамилија поклана.

Скupu се у име ОО СУБНОР-а Савски венац, обратила његова председница Олга Трифуновић Стојиљковић поздрављајући рад Скупштине и активности које проводи Удружење са којим има одличну сарадњу.

Жељко Бурсаћ, испред ЗУГ *Ђуро* Личка Калдрма – Дрвар, је истакао да му је жао што ниједна улица у Београду не носи име Ђоке Јованића, као једног од команданата партизанских јединица које су ослободиле главни град 1944. године.

– Пошто је био командант 6. Личке дивизије, било би примјереније да се уместо слике Јосипа Броза на оваквим скуповима налази слика прославленог партизанског команданта Ђоке Јованића – рекао је Бурсаћ. Он је једну такву фотографију покљонио домаћинима.

На раније изложен приједлог за чланове овог Удружења изабрани Никола Радић, пензионисани војни ратни пилот, Банијац поријеклом, као и Милица Медић и Душан Опачић.

За Скупштину ГО Градског СУБНОР-а предложени су Милица Тодорић, Мирко Бошњак, а за члана Главног одбора Радован Обрадовић, Скупштина је једногласно усвојила приједлог да Удружење постане колективни члан СУБНОР-а Србије, а да Ненад Симић буде вођа пута у Дрвар 24-26. маја ове године.

У културно-умјетничком дијелу програма мушка пјевачка група ЗУГ *Ђуро* Личка Калдрма – Дрвар и овом приликом завичајним пјесмама Лике, разгалила је душе и срца свих присутних. Истовремено са три пјесме о Николи Тесли чије име са поносом од 1943. године носи 6. Личка пролетерска дивизија Мирјана Лалић прочитала је неколико пјесама о, како је рекла, овом не само личком, него свјетском великану, кога увијек с поносом морамо истицати. **ЖЕЉКО БЕКИЋ**

НАГРАЂЕНИ САРА НИКОЛИЋ, ЗДЕНКО ТОШИЋ И ПОСТХУМНО МИЛУТИН ДЕДИЋ

» Никола Церовац и Сара Николић

» Ана Тошић је примила признање умјесто оца Зденка Тошића

» Постхумно додијељени Сребрени прстен Милутину Дедићу, примили су његови синови Лука и Филип

ТРАДИЦИЈА ЗАПОЧЕТА У КНИНУ

Крајишки ликовни салон наставио је традицију Книнског ликовног салона, основаног почетком осамдесетих година прошлог вијека са намјером да из године у годину окупља све умјетнике са подручја Крајине, али и шире, и тако пружи увид у најновије идеје стваралаца и кретања на ликовној сцени, те даје подстицај умјетницима да раде и да се представе јавности.

ОДРЖАН 22. КРАЈИШКИ ЛИКОВНИ САЛОН

У *Галерији 73* на Бановом брду, у организацији СКД *Зора* Книн – Београд, Удружења Срба из Хрватске и Завичајног клуба *Книнска Крајина* Београд, одржан је традиционални 22. Крајишки ликовни салон на коме су представљени радови 72 умјетника.

НАГРАДЕ У ПРАВИМ РУКАМА

Награду за ликовно стваралаштво младих *Борис Маркош Минто*, установљену као знак сјећања на младог умјетника који је 1991. године погинуо бранећи Српску Крајину, добила је млада вајарка Сара Николић за дјело *Коњ* фигуре урађене од кованих лима.

Ова умјетница је рођена 1988. године у Мајданпеку, а 2012. године је дипломирала на Факултету примјењених умјетности у Београду, одсјек вајарство у класи проф. Драгољуба Димитријевића. Члан УЛУПУДУ-а је од 2012. године, а тренутно је у статусу слободног умјетника. Студент је докторских студија на Факултету примјењених умјетности у Београду.

Помник Зоре, Плакета умјетничког братства манастира Крка и Сребрни прстен Умјетничког братства који се додјељује појединцима и институцијама заслужним за чување и обогађивање духовне ризнице Српске Крајине, ове године отишли су у руке професора Зденка Тошића и

постхумно историчару умјетности, сликару и публицисти Милутину Дедићу, рођеном брату Арсена Дедића.

Плакета умјетничког братства манастира Крка ове године припала је професору Зденку Тошићу који због ранијих обавеза није могао присуствовати овом скупу. Умјесто њега Помник Зоре примила је његова кћерка Ана.

Зденко Тошић је ентузијаста и човек који је урадио многе ствари за Крајину, не само на умјетничком пољу, између осталог један је од оснивача *Зоре*, а рођен је у околини Кистана.

Сребрни прстен Умјетничког братства манастира Крка постхумно је додијељен Милутину Дедићу рођеном 1935. године у Шибенику. У Београду је 1962. године дипломирао историју умјетности на Филозофском факултету. Своје радове почео је да излаже 1959. године, а веома чести мотиви на његовим сликама били су воденице, манастири, крајпуташи Србије и његове родне Далмације. Више од 20 пута је посетио Хиландар, а инспирисан њиме урадио је око 500 цртежа и слика. Сребрени прстен примили су његови синови Лука и Филип.

МЛАДИ НОСИОЦИ ИЗЛОЖБЕ

Никола Церовац, председник Српског културног друштва *Зора* Книн – Београд, обрађујући се при-

» Никола Церовац се захвалио директорки Галерије 73 Мирели Пудар

сутнима, захвалио се свим умјетницима који су изложили своје радове на овогодишњем салону.

– Радује ме да се и овога пута велики број умјетника одазвао нашем позиву, прије свих Крајишника, показујући тиме да и даље живимо са чврстом вољом да кроз овакву манифестацију одржавамо нашу традицију и да не заборављамо наш завичај – рекао је Никола Церовац, истичући залагање Зорана Чалије академског сликара, поријеклом Херцеговца, али срцем човјека оданог свим српским просторима од Крајине до Косова и Метохије.

Церовац се захвалио и члановима Умјетничког савјета Салона Ђорђу Аралици, Тамари Пајковић, Ненаду Војичићу и Деспину Четник по чијем су се позиву умјетници одазвали и изложили своје радове.

Присутним љубитељима умјетности у *Галерији 73* обратила се Мирела Пудар, директорка ове културне институције. Истакла је да јој је драго што ће на овом простору 20 дана љубитељи умјетности имати прилику да разгледају ова вриједна умјетничка дјела, што је у крајњем случају и сврха културног објекта на чијем се челу налази.

Изложбу је отворио Зоран Чалија Чарли члан УЛУС-а, наглашавајући да живимо у времену гдје се обезвређује свака врста умјетности, а ово представља најбољу потврду да управо ова изложба негира сваки наговјештај таквог размишљања.

Чалија није заборавио да помене умјетнике који су недавно преминули због пандемије изазване корона вирусом, али је истакао допринос младих аутора који су, како је навео, доминирали овом поставком.

– Управо млади умјетници одражавају оптимизам да ликовна сцена у Србији и међу Србима никада неће бити угашена, већ идемо даље путем гдје ће умјетност побједити политику ружног, а ово данас је права српска реалност. По изложеним дјелима најбоље се види колико ови млади умјетници вриједе – сматра Чалија захваљујући се на крају говора прије свих Николи Церовцу, као и осталим ентузијастима без којих ни овогодишњи Салон не би био одржан.

Након пригодног говора и додјела признања и награда, велики број љубитеља умјетности са задовољством су могли да погледају дјела 72 умјетника међу којима су били радови и Милутина и Луке Дедића, Зорана Чалије, Ненада Крге, Здравка Мирчете, Милоша Шобајића, Марије Николић и многих других.

ЖЕЛКО ЂЕКИЋ

СЈЕЋАЊЕ НА СРБИНА КОМПОЗИТОРА ХРВАТСКЕ ХИМНЕ

Помен у Винковцима поводом 200. годишњице рођења Јосифа Руњанина

Поводом 200. годишњице рођења Јосифа Руњанина 11. децембра одржан је помен на тог чувеног официра и композитора у Винковцима. Организатори помена су Град Винковци и Вијеће српске националне мањине.

Парастос су држали парох винковачки јереј Срђан Лукић и парох мишковачки протојереј Миладин Спасојевић у Цркви силаска Светог Духа, гдје је Руњанин и крштен прије 200 година.

Након парастоса се пјешачило до Трга гдје се налази биста Јосифа Руњанина и том приликом су одржани пригодни говори.

Замјеник жупана Вуковарско-сремске жупаније Срђан Јеремић наводи да је Јосиф Руњанин доказ великог доприноса Срба из Хрватске њеној култури и историји.

– Управо су овакви људи и вриједности које су они стварали важни и на њима треба заједнички да устрајавамо – истакао је Срђан Јеремић. Представник ВСНМ Града

Винковаца Славко Косановић прочитао је занимљиве појединости из биографије Јосифа Руњанина.

– Било би добро када би се у родној кући Јосифа Руњанина уредио простор у којем би била изложена дјела везана за њега. На тај начин бисмо допринијели култури сјећања у нашем друштву. Надам се да ће и ово наше данашње сјећање учинити да још систематичније обиљежимо значајне датуме једног од великана нашег града.

Према предању далеки преци Јосифа Руњанина су у 13. вијеку напустили Скадар за вријеме краља Драгутина те се населили недалеко од Лознице. Мјесто које су засновали назвали су Руњани. Након Пожаревачког мира 1718. године већи дио породице преселио се из Руњана у Белино (данашња Бјелина), гдје су живјели до 1737. Почеком Аустријско-турског рата Руњани напустише Босну и населише се у околину Осјека у Славонији.

Јосиф Руњанин се 26. новембра 1821. родио у Винковцима, крстио у Српској православној цркви силаска Светог Духа у Винковцима. Рано дјетинство проводио је у родном граду у којем је похађао и завршио основну школу и гимназију. У раној младости бива регрутован и одлази у Огулин. Након кратког времена одлази у Глину на кадетско школовање.

Пошто се одлучио на војни позив, у њему је напредовао и кроз школовање стјецао више чинове. У књигама је записано да је врло често учествовао у војним акција-

ма те је исказивао изузетну храброст што му је доносило углед и унапређења у служби. За своју исказану храброст током службе доспио је да у својој педесетој години буде унапријеђен у чин потпуковника.

Поред војних обавеза бавио се и музиком, свирао гитару, цитру и клавир, а кажу да је имао и прекрасан звонак тенор. И у овом послу постиже успех а кроз војне оркестре савладао је и нотно свирање што му је касније омогућило да компонује. Најпознатије су двије композиције – једна је на текст Антуна Миханови-

ћа *Лијепа наша домовина* која је и државна химна Републике Хрватске а друга је на текст Ивана Трнског, *Љубимо те наша дико* која је посвећена Бани Јосипу Јелачићу. У то вријеме, као угледни грађанин, дружио се са познатим људима тога доба међу којима је и Петар Прерадовић.

По распаду Крљевине Југославије *Лијепа наша* лично Павелић текстуално модификује и даје прогласити државном химном фашистичко-квинслишке НДХ. Почетком седмдесетих у вријеме маспока у Хрватској она постаје средство манипулисања.

Матица хрватска је 1971. издаје *Лијепа наша*, али у верзији Јакова Готовца чији се текст знатно разликује од Михановићевог. 1974. постаје званично републичка химна.

При крају своје каријере, пошто је постао пуковник, често је боравио по разним градовима Аустрије да би, приликом једног путовања, дошао у сукоб са једним мађарским племићем. У тој препирци Руњанин озљеђује племића што га је коштало службе – власти га пензионисао 1876. године. Пошто више није био у активној служби враћа се у Винковце. Ускоро затим умире му отац а он те исте године прелази у Нови Сад. Његов боравак у Новом Саду није био дуг – 2. фебруара 1878. године изненада умире. Сахрањен је на Успенском гробљу у Новом Саду. Требало је 46 година да се, захваљујући угледним људима, оснује Одбор за изградњу/подизање споменика Јосифу Руњанину. Споменик је подигнут 12. јула 1924. године

ДРАГАНА БОКУН

ЈАЊАНИ ПРОСЛАВИЛИ СЛАВУ СВЕТОГ СИМЕОНА МИРОТОЧИВОГ У ФУТОГУ

Завичајно удружење Јањана је традиционално 26. 2. 2022. године обиљежило славу Светог Стевана Мироточивог и 13. година постојања удружења у ресторану Кум у Футогу.

Обиљежавању су присуствовали посланици у Народној скупштини Републике Србије Јасмина Обрадовић, народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта, председник Скупштине општине Шипово Милан Плавшић, председник Удружења Јањ – Шипово Зоран Маријанац, свештеници парохије футошке, као и свештеници Јањани на служби у Србији. Такође, свечаност су увеличали пријатељи међу којима су били окумљено Удружење Срба Доњовакуфљана, представници Удружења Змијање, Мањача, Петровчана и Крајина Врбас, као и представници свих мјесних одбора ЗУЈ у Војводини: Футог, Обровац, Равно Село, Банатско Ново Село и Перлез.

Пред почетак славског обреда, Јањани су минутом ћутања одали почаст пријатељу који их је напустио прије пар дана Стојану Јеркићу, дугогодишњем секретару Удружења Шиповљања – ЈАПЛИС у Београду, човјеку који је био ту од оснивања ЗУЈ и који је својим фотографијама овековјечило све догађаје, како у Јању тако и у Војводини, које је организовало Удружење Јањана.

Након минута ћутања, позвани су свештеници футошке парохије да обаве славски обред и прочитају славу ЗУЈ Светог Симеона Мироточивог. Послије тог чина, члан мјесног одбора ЗУЈ Перо Вранић је прочита славу од 12 кољена по јањским обичајима.

Након славског обреда, скупу се обратио председник ЗУЈ Зоран Црепуља који се осврнуо на рад и активности Удружења у претходном периоду.

– Иза нас је тежак период услјед ситуације са корона вирусом. Иако је удружење радило и дјеловало са смањеним активностима, доста тога планираног је спроведено у дјело захваљујући напорима свих нас и наших сарадника. У јануару 2021. го-

» Зоран Црепуља, Недељко Керлец, Перо Вранић, Миодраг Линта, Миле Букић, Милован Клицарић и Душан Блажић

дине објавили смо 11. број годишњег часописа Јањски гласник, у фебруару смо успјели обиљежити славу и 12 година постојања ЗУЈ са малим бројем посјетилаца у складу са мјерама Кризног штаба. У априлу чланови Главног одбора састали су се у Шипову са начелником општине Миланом Ковачем и на обострано задовољство договорена је сарадња са посебним акцентом на сарадњу привредних субјеката, као и стварање услова за развој Јања и општине Шипово у областима туризма.

Црепуља је подсетио да су у јулу 2021. године заједно са Удружењем Јањ – Шипово и КУД Јањ Стројице, организовали 12. Јањски вишебој, који је и поред проблема са корона вирусом оправдао очекивања свих посјетилаца. У септембру је одржан 8. Сабор Јањана у Војводини, дводневна манифестација која је окупила велики број Јањана и њихових пријатеља Крајишника из Новог Сада и околине. Октобар је обиљежило учешће ЗУЈ на Војничкој пасуљади у Ветернику, док је у новембру ЗУЈ узео учешће на 21. Футошкој купусијади гдје је освојено друго мјесто у кувању јела од купуса. Истог викенда ЗУЈ је учествовао на Чварак фестивалу у Каћу. Такође, једна од значајних активностима ЗУЈ

било је представљање на манифестацији Усресни завичају у Врбасу.

За Јањане 2022. година је успјешно почела. У јануару је објављен 12. Јањски гласник, док су у фебруару учествовали на 3. Сајму завичаја на Новосадском сајму.

Црепуља је у име ЗУЈ изразио захвалност Покрајинском секретаријату за културу, Градском секретаријату за културу, као и Фонду за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону, на челу са директором Душком Ђутилом.

Велики пријатељ Јањана који долази на све манифестације ЗУЈ у Војводини, а био је гост на манифестацији Јањски вишебој народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта пожелио је срећну славу свим Јањанима и изразио задовољство што је дио скупа.

– Желим да се још много година окупљамо овим поводом, али и на многим другим манифестацијама. Посебно бих желио да истакнем, а тиче се читавог нашег народа један од најважнијих државних циљева наше Србије и Републике Српске то је да стално радимо на јачању културног и духовног јединства српског народа. Треба да чувамо свој српски језик и ћирилицу,

да се окупљамо око Српске православне цркве, да славимо крсну славу, да његујемо сјећање на наше страдале сународнике и да се двије српске државе боре да се коначно у међународној заједници призна геноцид над српским народом.

Линта је подсетио да је српски народ водио одбрамбено-отаџбинске ратове, деведестих година на подручју Републике Српске, Републике Српске Крајине и Савезне Републике Југославије и да се треба борити за истину о страдању српског народа деведестих година и оснивање Меморијалног центра српских жртава геноцида у НДХ.

Председник Скупштине општине Шипово Милан Плавшић је истакао да се ове године наставља са изградњом инфраструктурних пројеката у Јању.

– Ми из локалне власти чинимо свакаке напоре да удостојимо и побољшамо живот Јањана у Јању. Нажалост, Јањске отоке су угрожене, планира се изградња велике централе која може да наруши љепоту Јањских отока. Не треба то да дозволимо. Такође, замолио бих брата Зорана за помоћ Јању у запошљавању жена у Јању јер ће се на тај начин побољшати услови живота у Јању.

Здравичар Гојко Нинковић је одржао здравицу, након чега је председник КУД-а Јањ Стројице Миленко Ђукић подсетио присутне да Јањ има своје знаменитости и знамените личности. Има ријеку Јањ, Јањске отоке, има свој Манастир Глоговац, Ваганску пећину која је отворена за посјетиоце 6. 8. 2021. године. Поред пећине, Прашума Јањ је на листи UNESCO свјетске природне баштине. Откривен је споменик Милану Маријанцу, урађен је асфалтни пут до засека Рашће и урађена је нова капија на улазу у двориште Цркве у Стројицама.

У протеклом периоду објављене су двије нове књиге о Јању. Књигу Приче истог Вишороја објавила је словачка књижевница за дјецу Катарина Миколасева, велики пријатељ Јања и Јањана. Књига је објављена на српском и словачком језику.

Књига Седам дана шама изнад Јања која је изашла из штампе прије неколико дана има занимљиву историју. То је дјело писца и пјесника Ранка Радмана, рођеног у Љуши 1923. године. Дјело је било у рукопису 60 година. Унук Ранка Радмана, Бојан Радман је сачувао рукопис који датира из 1963. године и успио га објавити након много година. Тим поводом о књизи је говорио њен рецензент професор доктор Момчило Сакан.

– Ово је епископско дјело о Јању о септембарској офанзиви која је спроведена од 3. 9. до 10. 9. 1941. године. Ранко Радман је написао еп на 120 страна текста, ово дјело је јањски помен који има трајну вриједност. Ранко је у ово дјело унио своје емоције и приказао страдање невиних људи у Јању.

У културно-умјетничком дијелу програма учествовали су Боро Војиновић, кантаур и вокални солиста који је отпјевао химну Родни Јањ, млада пјесникиња из Јања Сара Максимовић, вокална солисткиња Весна Дудаш, као и пјевачке групе Њетиш и Пријатељи и Јањски бегари. У забавном дијелу програма наступили су Поле бенд и пјевачки крајишки дуо Гоци и Роца.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

14. ЗМИЈАЊСКО ВЕЧЕ У КАЋУ

Удружење грађана Змијање организовало је 14. Змијањско вече 26. 2. 2022. године у мотелу Оморика у Каћу. Након двије године паузе, поштујући епидемиолошке мјере, Змијањци су наставили дружење.

Програм је започео змијањском химном – Пишјај ме одакле си брајше коју је отпјевала група Завичајно јашо. Пригодне ријечи за почетак програма упутила је води-

тељка Вујка Квргић која је позвала председника Удружења Ђорђа Пантелића да се обрати присутнима.

Пантелић је поздравио све и захвалио се гостима из Стричића, Бањалуке, Бача, Сремске Митровице, Београда и других мјеста који су својим присуством увеличали скуп.

Такође, Пантелић се захвалио народном посланику и председнику Савеза Срба из

региона Миодрагу Линти који се са задовољством одазове сваком позиву Змијањаца.

Скуп је благословио свештеник Марко Ђурић.

У културно-умјетничком дијелу програма учествовали су КУД Др Младен Стојановић из Бачког Јарка, Витомир Вулин народни гуслар из Сремске Митровице и етно група Пркос из Сремске Митровице.

У забавном дијелу програма госте је забављала група Завичајно јашо.

Област Змијање, централни дио Босанске Крајине, узима простор између ријеке Врбас на истоку и Сана на западу, планине Козаре на сјеверу и Мркоњић Града и Кључа на југу. На овом простору у средњем вијеку постојала је жупа Земљаник у саставу Доњих Крајева, касније Крајине. Колонизацијом, миграцијама, ратовима људи са овог подручја расе-

» Владимир Тукановић, Душан Дикић, Ђорђе Пантелић, Миодраг Линта и Никола Вулетић

лили су се по другим дијеловима свијета. Змијањци који сада живе у Војводини поштују, обилазе и радо се сјећају свог завичаја. Они су прави амбасадори Змијања, традиције, културе и обичаја овог краја, а своје постојање не могу да одвоје од књижевника Петра Кочића.

Удружење грађана Змијање из Каћа окупља око 500 чланова од којих неки живе

у Аустралији, САД, Новом Зеланду и другим државама свијета. Чланови који живе у Новом Саду и околини његују традицију, обичаје и културу свога краја и реализују заједничке активности. Такође, редовно сарађују са Змијањцима из Републике Српске.

Поред редовног годишњег дружења које се организује у фебруару сваке године, Удружење грађана Змијање

из Каћа у претходном периоду може се похвалити изложбом Змијањски вез која је у њиховој организацији постављена у Архиву града Новог Сада у августу 2021. године.

У септембру 2021. године у оквиру Дана културе организовали су ликовну колонију. Почетак 2022. године обиљежило је учешће Змијањаца на Сајму завичаја у Новом Саду. **ДРАГАНА ШИПОВАЦ**

» Председник Удружења Ђорђе Пантелић са омладинцима ЗУ Змијање

Србија да помогне генералу Ђукићу у политичком процесу пред судом у Сплиту

В ишегодишње суђење пензионисаном генералу ЈНА Бориславу Ђукићу пред хрватским правосудством класичан политички процес, оцјењује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Циљ судског процеса против генерала Ђукића јесте да се донесе још једна монтирана пресуда, која је унапријед договорена, како би се покушала оправдати безочна лаж о српској агресији на Хрватску и лажни мит о Домовинском рату.

Истина је да је проушташки режим Фрање Туђмана водио освајачки и агресиван рат с циљем стварања Хрватске без или са што мање Срба. Крајишки Срби су водили одбрамбено-отабински рат с циљем да не доживе 1941. годину.

Линта истиче да Хрватска систематски крши право генерала Ђукића на правично и фер суђење што претпоставља, између осталог, и

суђење у разумном року. Генерал Ђукић се незаконито скоро седам година налази у притвору јер још увијек нема правоснажне пресуде на наводни покушај рушења бране Перућа.

Ухапшен је јула 2015. године на аеродрому Тиват у Црној Гори, а изручен је Хрватској марта 2016. године. Суђење је почело 2017. године. Максимално трајање притвора је по ранијем хрватском закону било 4 године и 9 мјесеци.

Генерал Ђукић је осуђен у поновљеном поступку новембра 2020. године неправоснажно на 10 година на основу лажних изјава неколико свједока. Одбрана је поднијела жалбу Врховном суду Хрватске јануара 2021. године.

Врховни суд још увијек није одлучивао по жалби иако је одговор требао да буде за шест мјесеци.

Линта наводи да је Жупанијско државно тужилаштво у Сплиту подигло против генерала Ђукића октобра 2016. године другу оптужницу за ратни злочин над цивилима подручју сјеверне Далмације. Оптужница против генерала Ђукића и још пет лица за ратне злочине против цивилног становништва је ступила на снагу марта 2019. године.

Прошле су скоро три године, а још увијек није одржано ниједно рочиште, а требало је да се одржи у року 30 дана. Оптужница је заснова-

на на лажним исказима великог броја свједока оптужбе. На примјер, једно од лажних свједочења јесте да је на Скрадин пало хиљаде граната. Истина је да на Скрадин није пала ниједна граната.

Линта сматра да Србија има уставну и моралну обавезу да конкретно помогне генералу Ђукићу и бројним припадницима ЈНА и војске и полиције Републике Српске Крајине против којих етнички мотивисано хрватско правосудство константно покреће лажне истраге, подиже лажне оптужнице и доноси лажне пресуде да би се оправдао лажни мит да је Србија агресор, а Хрватска жртва. Један од начина помоћи јесте да се оснује Канцеларија за помоћ осумњиченим, оптуженим и осуђеним лицима за ратне злочине која би пружала правну и финансијску помоћ српским ветеранима које прогоне етнички пристрасна правосудња у Загребу, Сарајеву и Приштини.

Линта позива министарку правде да упати протест Хрватској због хапшења Драгана Митровића

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта најоштрије осуђује срамно хапшење Србина Драгана Митровића из барањског села Каранац од стране хрватске полиције под оптужбом за наводни ратни злочин над цивилима у Барањи током 1991. и 1992. године. Хапшење Митровића јесте један од многих доказа застрашивања преосталих Срба у Барањи да се иселе са својих вјековних подручја али и одвраћање прогнаних Срба да се врате на своја имања.

Скандалозна је чињеница да је Митровић осумњичен за ратни злочин на основу кривичне пријаве локал-

ног Хрвата кога је за вријеме рата ошамарио неколико пута. Послије неког времена су имали нормалну комуникацију прије него је Митровић 1999. године отишао са породицом у Велику Британију. Митровић је око 10 посљедњих година редовно долазио из Велике Британије у своје село и није имао никаквих проблема.

Линта позива министарку правде Мају Поповић да упати најоштрији протест хрватском министру правосудња због хапшења Драгана Митровића. Хрватско правосудство води поступке против Срба за ратне злочине без конкретних доказа односно на

основу лажних исказа свједока сарадника.

Потпуно је јасно да је хрватско правосудство етнички мотивисано и у функци-

ји оправдања врхунске лажи и измишљотине да су Срби агресори и злочинци а Хрвати ослободиоци и жртве. Апсолутно је неприхватљиво да се српски борци хапсе без конкретних доказа и да се против њих организују монтирани судски поступци.

С друге стране хрватско тужилаштво ништа не чини на кажњавању бројних злочина над српским цивилима и ратним заробљеницима. То најбоље показује чињеница да је до 30. јуна 2017. године.

Такође, крајње је вријеме да Тужилаштво за ратне злочине у Београду покрене кривичне поступке за бројне злочине над Србима.

Србија да уложи протест ЕУ због одлуке Хрватске да се Тесла нађе на кованицама евра

Србија треба да уложи протест Европској унији због скандалозне одлуке Хрватске да се лик Николе Тесле нађе на хрватским кованицама евра, сматра председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. У питању је један од многих срамних, перфидних и лицемјерних покушаја Хрватске да присвоји славног српског научника Николу Теслу и да га прогласи Хрватом и за највећег хрватског проналазача.

Хрватска упорно негира историјску чињеницу да је Никола Тесла био Србин и да га читав свијет препознаје као Србина. Због тога Србија треба да активно брани своју историју и свој национални

идентитет упознавајући све важне међународне адресе да Хрватска упорно покушава да украде Николу Теслу.

Важно је нагласити да се Хрватска константно бави фалсификовањем историје и отимањем културног и научног наслеђа српског народа и бесрамно својата српске научнике, књижевнике, пјеснике и умјетнике.

Линта истиче да чињенице показују да се Никола Тесла родио 1856. године у Војној крајини која је била једна од покрајина у Хабзбуршкој монархији и у којој је српски народ живио у великој већини. Војна крајина је до њеног укидања 1881. године била под директном аустријском

управом и у вријеме Теслиног рођења није имала никакве везе са Хрватском.

Отац му је био православни свештеник а крштен је у српској православној Цркви Светих Петра и Павла у Смиљану. Мајка Николе Тесле Георгина рођена је у Томингају у породици српског православног свештеника Николе Мандића и Софије Мандић (рођене Будисављевић). Од оца и мајке је научио српски језик као свој матерњи језик.

Линта подсјећа да су у родном мјесту Николе Тесле Смиљану, на Светог Илију 2. августа 1941. године усташе поклале 506 српских цивила у току једног дана, као и да је

91 члан породице Тесла убијен у НДХ, а 14 њих страдало је у фабрици смрти Јасеновац. Поред тога, припадници хрватских војних формација су фебруара 1992. године у Госпићу минирали споменик Николи Тесли само зато што је био Србин а не зато што је изумио струју.

Споменик је до рушења 1992. године стајао на тргу названом по Николи Тесли, који је одлуком градских власти преименован у Трг Стјепана Радића. Од августа до децембра 1991. године у Госпићу је убијено најмање 124 Срба, а током 1991. и 1992. године у Госпићу је опљачкано, запаљено и минирали стотине српских кућа.

ГОСПИЋ ОТЕО ДРУШТВЕНИ ДОМ СРПСКЕ НАРОДНЕ ЧИТАОНИЦЕ И КЊИЖНИЦЕ У ВРЕПЦУ

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да одлука власти Града Госпића, да се упише као власник друштвеног дома Српске народне читаонице и књижнице у селу Вребац, представља један од безбројних примјера планског отимања српске имовине у Хрватској. Главну улогу у отимачини друштвеног дома имао је ХСП-ов градоначелник Карло Старчевић који је овим чином потврдио своју антисрпску оријентацију. Општински суд у Госпићу је марта 2021. године, на основу захтјева градске власти, долио за свега 13 дана срамну и антиевропску пресуду да Град Госпић постане власник друштвеног дома у српском селу Вребац и то први пут у 90 година.

Друштвени дом у Врепцу саграђен је на приватном власништву и из приватних средстава угледног личног Србина Исе Богдановића који је свој народ помагао на разне начине. Исо Богдановић је друштвени дом поклонио Српској народној читаоници и књижници у Врепцу која је основана 1929. године са циљем очувања српског националног идентитета и културе. Од завршетка изградње тадашњег *Просвјетног дома Краља Петра I Ослободица* 1931. године па све до наведене одлуке општинског суда, у земљишним књигама увијек је био уписан само један власник, а то је Српска народна читаоница и књижница у Врепцу. Тај статус није се мијењао ни након Другог свјетског рата јер дом није био национализован. Српска народна читаоница и књижница престају са радом оснивањем генцидне НДХ. Њен рад је обновљен 2017. године с истим циљем. Обнова друштвеног дома започела је 2019. године скромним донацијама мјештана и људи добре воље. Линта позива делегацију Европске уније у Загребу да најоштрије осуди отимање Друштвеног дома у српском селу Вребац чији је власник Српска народна читаоница и књижница. Наведеном одлуком Град Госпић је по ко зна који пут послао поруку да преостали Срби у том граду и околним селима нису добродошли и да је крајњи циљ цементирање етничког чишћења српског народа. Крајње је вријеме да Европска унија пошаље јасну поруку да је неприхватљиво да се у једној њиховој чланици отворено крши владавина права и људска права грађана српске националности. Поред тога, Министарство спољних послова Србије треба да затражи од Хрватске да се друштвени дом у селу Вребац врати у власништво Српској народној читаоници и књижници.

ЂУКАНОВИЋ ЈЕ ЦРНОГОРСКИ ШОВИНИСТА КОЈИ ШИРИ МРЖЊУ ПРОТИВ СРБИЈЕ

Председник Црне Горе Мило Ђукановић, по ко зна који пут, потврдио неспорну истину да је црногорски шовиниста који у контитуитету шири мржњу против Србије и српског народа, оцјењује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Ђукановић константно понавља најбезочније лажи о великосрпском национализму који угрожава независност Црне Горе, о малигном утицају Србије и Срба чији је циљ дестабилизација Црне Горе и стварање општег хаоса у тој држави, о Српској православној цркви као инструменту великосрпског национализма. Очигледно је да Ђукановић понављањем провидних измишљотина о великосрпском национализму подиже тензије, продубљује подјеле и код дијела грађана Црне Горе ствара осјећај угрожености и узнемирености. Ђукановић настоји да Србију прикаже код западних центара моћи да је против Црне Горе и себе као наводног заштитника државности и независности Црне Горе коју тобоже угрожава Србија. С друге стране, Ђукановић сноси огромну одговорност за тежак положај српског народа у Црној Гори и дугогодишње бруталне нападе на српски идентитет. Линта истиче да Србија има легитимно право и уставну обавезу да брине о свом народу који живи изван Србије и да инсистира на остваривању националних и људских права Срба у Црној Гори и другим државама у региону. Такође, Србија треба још више да економски помаже наш народ у региону западног Балкана. Брига Србије за Србе у Црној Гори апсолутно не значи мијешање у унутрашње ствари те државе. С друге стране, Мило Ђукановић се најдиректније умјешао у унутрашње ствари Србије признавши лажну државу Косово. Србија се залаже за културно и духовно јединство српског народа поштујући територијални интегритет државе које су настале на подручју бивше Југославије. То, између осталог, значи да Срби изван Србије могу слободно да користе српски језик и ћирилицу, да се школују на свом језику и писму, да несметано његују свој национални и културни идентитет и да наставни програми обухватају српске писце, српску историју и културу.

СРПСКИ ПИСАЦ СТЕВАН ТОНТИЋ ОТИШАО У ВЈЕЧНОСТ

Књижевник Стеван Тонтић, носилац најугледнијих награда у Србији и БиХ, преминуо је у 76. години, саопштено је из Српског књижевног друштва. Активан у студентским протестима 1968. године, почетком 1969. године постао је главни уредник студентског листа *Наци дани*, да би већ трећи број био судски забрањен, а редакција распуштена. Прву збирку поезије објављује 1970, награђену савезном наградом листа *Младост* за најбољу прву књигу. Запошљава се у културној редакцији Телевизије Сарајево, а обавља и дужност секретара Удружења књижевника БиХ. Половином седамдесетих почиње да ради као уредник за књижевност у издавачкој кући *Свјетлост*, у којој касније уређује и часопис *Живот*.

– Искључен је из чланства Удружења књижевника БиХ, у које се никад више није вратио. Половином јануара 1993. успјева да илегално изађе из града, стигне у Београд, одакле крајем априла 1993. на позив њемачких писаца и преводилаца, одлази у Берлин, гдје ће као избјеглица без запослења остати близу девет година – наведено је у саопштењу.

Вријеме пјесничког егзила у Њемачкој његова супруга проводи с мајком у избјегличком статусу у Београду. – Послије враћања окупираног стана у Сарајеву, из којег је с писчевим рукописима и библиотеком нестало и све друго, брачни пар се крајем 2001. враћа у тај град, у чему ће видјети неку врсту „обрнутог егзила“. Тонтић живи као слободни писац, да би се 2014. настанио у Новом Саду – наведено је у саопштењу.

Тонтић је писао поезију, прозу, есеје, критику и преводио с њемачког језика. Саставио је неколико антологија, међу њима и веома запажену антологију *Модерно српско пјесништво* (1991) с обухватом српских пјесника 20. вијека из Југославије и дијаспоре, што је била прва антологија српске поезије у историји БиХ.

Приредио је издања већег броја писаца, међу којима су Петар Кочић, Бранко Ђопић, Десанка Максимовић, Васко Попа, Стеван Раичковић, Мак Диздар, Душко Трифуновић и други.

Добитник је бројних награда, међу којима и Шантићева награда града Мостара, Награда издавачке куће *Свјетлост*, Шестоаприлска награда града Сарајева, Змајева награда Матице српске, Кочићева награда града Бањалука, Антићева награда града Новог Сада, Награда *Мидхат Бегић* ПЕН центра у БиХ и часописа *Нови израз*, награда *Шушњар* која се додјељује у знак сјећања на усташки покољ Срба Санског Моста о Илиндану 1941, награда *Бранковог кола*, Жичка хрисовуља, награда *Кочићево перо*, Дисова награда и друге, а у Њемачкој је 2000, 2001. и 2019. добио три значајне међународне награде за књижевност.

Тонтић је рођен у Грдановцима код Санског Моста 1946. године, основну школу завршио је у Лушци Паланци, средњу у Санском Мосту и Приједору, студије филозофије са социологијом у Сарајеву. Био је члан и председник Скупштине Српског књижевног друштва.

ПРЕМИНУЛА ЈЕДНА ОД НАЈВЕЋИХ ПРЕГАЛАЦА КОРДУНАШКЕ ТРАДИЦИЈЕ И КУЛТУРЕ АНКА МИХАЈЛОВИЋ

Једна од највећих прегалаца кордунашке традиције и културе Анка Михајловић преминула је у 94. години живота. У Кљајићево је са Кордуна доселила 1954. године. Од најранијих дана свог живота посветила се очувању традиције и културе свог родног Кордуна. Израђивала је ношње, спајала традицију и модерно, тако су осим старих оригиналних кордунашких ношњи настајале и хаљине са мотивима Кордуна.

Анка је урадила и купила најстарије женске ношње са Кордуна, чувену Слуњанку. Та ношња је била карактеристична за стара аустриска времена и носиле су је жене са подручја слуњске регименте, која је обухватала простор од Кордуна, преко Горског Котара и све до Жумберка. Управо такву оригиналну народну ношњу чувени свештеник Никола Беговић је носио и оставио у Санкт Петербургу за потребе етнографске изложбе. Касније је отворила своју школу и радионицу за израду народних кордунашких ношњи. Анка је имала златне руке и топли душу. Награду за животно дјело у области културе добила је и на разним културним фестивалима за очување традиције. Добила је и Златну јабуку за најоригиналнију ношњу. Телевизија Нови Сад снимила је документарну емисију у два наставка о Анки Михајловић под називом *Без насљедника*.

Уредник издања Бранислав Илић рекао је да су Палањани промоцију проширеног, постхумног издања књиге чекали дуго, и да се она одржава на велики празник Срећења Господњег, празника првог сусрета човјека и Бога.

Рецензент књиге Зоран Жужа подсетио је да је прво издање књиге штампано од-

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ОД ОТМИЦЕ И УБИСТВА НИКОЛЕ КОСИЋА У СЛАТИНИ

Све је исто само њега нема

Била је сриједи, 19. фебруара 1992. године, када је директор слатинске подружнице Југобанке Никола Косић одведен на информативни разговор с којег се никад није вратио. Тог послеподневца, на врата његове куће закуцали су војни полицајци Лука Перак и Дамир Хокал, отели га и одвели у караулу крај Драве, гдје их је чекао полицајац Динко Мијатовић. Пред војним судом у Осијеку, на основу изјаве свједока, доказано је Косићево убиство: Перак и Хокал 1994. осуђени су једногодишњом условном казном, а Мијатовић на четири и по године затвора. Још један судионици тог догађаја, чији идентитет није познат, због проживљених траума касније је починио самоубиство, како је својевремено писао *Ферал Трибуна*. Но већ 6. новембра 1995. године, тадашњи председник Фрањо Туђман, одлуком о помиловању ослободио је Мијатовића извршења преосталог дијела казне. Оваквом епилогу наводно је кумовао ратни повјереник Владе РХ за Слатину, локални моћник и некадашњи ХДЗ-ов саборски заступник Анте Шимара због страха да би Мијатовић истражитељима могао подијелити све што зна о бројним спорним ратним случајевима који се уз њега вежу. Шимара је касније постао директор, а потом и већински власник *Слатинске банке*, настале преузимањем управо локалне филијале *Јуџобанке*. Тијело Николе Косића бачено је у Драву и никада није пронађено.

Тридесета годишњица отмице и убиства обиљежена је у порти Српске православне цркве. Под крововима црквеног љетниковца, у организацији Документе, читана је поезија Анете Владимиров из Српског народног вијећа, из њене збирке пјесама *Пакао не можеш пољубити да црође*.

– Уз израз жаловања жели смо отворити пут према умјетничком изрицању и сублимацији бола како би наставили с изградњом повјерења. С једне стране говоримо чињенице о отмици и смрти Николе Косића, а с друге

отварамо простор за разговор о томе што се догодило и што можемо направити да једни другима будемо људи – рекла је водитеља Весна Тершелич.

Уз чланове породице, комеморацији су присуствовали Косићеви пријатељи и колеге с посла. Присјетили су се врлина човјека који је у сваком тренутку свим људима, без обзира на њихово поријекло, био спреман помоћи, било да се радило о приватним или пословним односима. Нагласили су како ни у једном тренутку није напуштао Слатину нити одржавао везе с одметнутим Србима, за шта су га оптуживали. И дуго након отмице, по граду су кружиле лажи о томе како није убијен, да је наводно виђен у Новом Саду и Мађарској.

До сада је смрт Николе Косића обиљежавана скромно, у кругу обитеља. Његова кћерка Драженка Косић изразила је задовољство што су људи које готово и не познаје, одлучили указати на тешко ратно вријеме. Но разочарана је што се и три деценије након тих збивања мало тога промијенило.

– Прилично сам сигурна да се данас нико од нас не мора бојати за властити живот у оном смислу у којем смо се морали бојати раних деведесетих. Но нажалост, чини ми се, да смо још увијек приближно једнако расцијепљени као тада. Тридесет година је прошло, а ствари се нису помакле – рекла је Драженка Косић.

Злочин се догодио када је Драженка имала 21 годину, била је студенткиња у Загребу. Живјела је у

» Вена Тершелич, Нина Чоловић, Драженка Косић и Анета Владимиров

страху, бојала се изаћи на улицу. Трудила се да све потисне и што мање о томе размишља.

– У Слатини ми је пришло тек двоје пријатеља. О томе што ми се догодило, у Загребу гдје и данас живим, знало је тек неколико најужих пријатеља. Што су уистину мислили не знам, али према мени су искаживали да су пуни разумијевања. Не могу рећи да ми је неко од најближих пријатеља окренуо леђа, међутим могу то исто рећи за породичне пријатеље и пријатеље мојих родитеља. Већина их се удаљила, барем привремено. Сусједи са којом сам се касније зближила током болести моје мајке, рекла ми је да нису знали што се догађа и како им ништа није било јасно. Временом се све промијени, људи омакшају. Али, онда кад је требало, многи нису били ту и сад ми више није стало до њих. Нисам се тада љутила на појединце, била сам љута на цијели град – рекла је за *Новости* Драженка.

– Како тијело мога тата никада није пронађено и како он нема гроб, чини се као да га никад није ни било. Сви смо ми пролазни. И моја сјећања ће проћи заједно са мношћом тако да ми је драго да постоје пјесме које говорим о мом тату. Али и о мојој мами јер, требало је након тога живјети. Она је баш јако била обиљежена. Ово јако пуно значи јер је нека врста споменика који отац нема, а који трајно остаје. Битно је и да се свега овога нетко другог сјетио, а не ја – казала је Драженка Косић.

Ауторка стихова Анета Владимиров прочитала је

шест пјесама из поглавља *Пјесма као мјесто укућа* посвећених Николи Косићу.

– Конкретан разлог зашто су ове пјесме настале, било је моје судјеловање на једној радионици поезије гдје се од нас тражило да један догађај опишемо из перспективе његових судионика и судионица. У том тренутку нисам мислила да се то може извести, али су ми Драженкина личност и њен карактер били бескрајно интригантни. Смрт, бол и жаловање су приватно власништво. Уколико се њима јавно бавимо морамо тражити дозволу, а не њима махати. Ја сам је тражила и добила – објаснила је Владимиров. Додала је како Српско народно вијеће из године у годину „комеморира пораженог човјека на овим просторима“.

– Сусрето смо се с огромним и тешким причама које су истовремено потпуно невидљиве. Трагедија људи који су припадали или су били схваћени као Срби, у вријеме деведесетих је велика попут слона у купатилу којег нико не види. Траума је остала, не само невидљива него и непризната, јер комеморативни поступци нису довољни. Они су ту да се окупимо, али сјећање укључује много више тога. Притом уопште не причамо о идентитетској припадности јер деведесетих је било много тешких страдања и губитака живота људи над којима су злочине починили припадници српске војске – рекла је Владимиров.

Нина Чоловић из Архива Срба је говорила о тишини и проговарању о злочинима, те о значају вербализације умјетности и тишина.

– Почели смо се суочавати с нечим што је до тада било незамисливо, да неко тек тако једног дана нестане и кад то постане дио наше стварности. Сада је важно имати могућност говорити о трауми и уложити напор да будемо једни с другима и да радимо на контексту онога што се догодило. Књижевност је нешто што показује пут и чиме је могуће људима нешто рећи – поручила је Чоловић.

ГОРАН ГАЗДЕК / НОВОСТИ

Књига доктора Лазића – потресно свједочанство рата

Уоквиру манифестације *Срећешки дани* на Палама је организована промоција другог, допуњеног издања књиге *Дневник ратној хирургији* аутора Миодрага Лазића, коју је постхумно објавила Новинска агенција Републике Српске *Срна*.

Уредник издања Бранислав Илић рекао је да су Палањани промоцију проширеног, постхумног издања књиге чекали дуго, и да се она одржава на велики празник Срећења Господњег, празника првог сусрета човјека и Бога.

Рецензент књиге Зоран Жужа подсетио је да је прво издање књиге штампано од-

мах послје рата и представља најаутентичнији облик дневничке прозе, а друго, допуњено издање има предговор, поговор, нека дјела која су у међувремену написана о доктору Миодрагу Лазићу.

Он је истакао да се ова књига кратких реченица, писана у журби између двије операције у борби за живот човјека, чита у једном даху.

Према његовим ријечима, читајући књигу, проживљавамо све офанзиве, доживљавамо поново све наше губитке, али срећни због живота који су спасени. Жужа истиче да је књига штампана и на енглеском језику како би дошли до

великог броја читалаца због тога што свједочи истину и што јесте истина о свему ономе што се дешавало српском народу у претходном одбрамбено-отаџбинском рату.

Начелник општине Пале Бошко Југовић каже да са посебним емоцијама доживљавају промоцију књиге, јер је немјерљив допринос дао док-

тор Лазић и остали хирурзи, медицинске сестре, болничко особље за одбрану сарајевско-романијске регије и Републике Српске.

Доктор Миодраг Лазић је током деведесетих година прошлог вијека био ратни хирург добровољац у Републици Српској Крајини и Републици Српској. Као хирург учествовао је у пробоју коридора 1992. године, био је добровољац у ратној болници *Коран* на Палама и један од оснивача болнице *Жица* у Блажују, на првој линији фронта у Сарајеву. Преминуо је 14. априла 2020. године у Нишу од последица вируса корона. **СРНА**

КЛУБ НАВИЈАЧА СА КОРДУНА - БЕОГРАД УРУЧИО ПОМОЋ ЗЕМЉАЦИМА ИЗ КЉАЈИЋЕВА

НАЈВРЈЕДНИЈА ПАЖЊА ЗЕМЉАКА

Представници Клуба (секције) навијача са Кордуна, са сједиштем у Београду, одвојили су дио средстава из годишњих чланарина и на основу Уговора о донаторству уручили представницима ФК Кордун Кљајићево.

ШАУЛА: ОЧЕКУЈЕМО ЈОШ ДОНАТОРА

Домаћини су госте дочекали на фудбалском терену поред жељезничке пруге. Тренутно се, упркос прохладном времену, тамо ради на проширењу свлачионица и подизању нових трибина.

Присутнима се обратио Петар Шаула, у име Клуба навијача са Кордуна, који од свог формирања, крајем претходне године, дјелује као Секција у оквиру Крајишког културног центра.

— Клуб навијача окупља Кордунаше, потомке Кордунаша и драге нам пријатеље, прије свега, љубитеље спорта, посебно фудбала и куглања. Они помажу спортским организацијама које проносе и негују име нашег завичаја. То су фудбалски и куглашки клуб Кордун из Кљајићева и НК Петрова Ђора из Војнића. Надамо се да ће ова свetosavska донација, коју смо намијенили фудбалском клубу из Кљајићева представљати подстијек да клуб што лакше реализује своје планом предвиђене активности за предстојећу годину — рекао је Шаула, и изразио увјерење да ће се у текућој години одавати и други донатори како би резултати клуба у наредним годинама били све бољи, а организација успјешнија.

Уговор о донацији потписали су предсједник ФК Кордун Ивица Драгић и Милан Јовановић, члан клуба навијача са Кордуна и потпредсједник Крајишког културног центра у

» Милан Јовановић, Никола Кукуљ, Жељко Ђекић, Ивица Драгић, Дарко Радловић, Петар Шаула, Петар Пузовић, Миле Шапић и Иван Пузовић

чијем оквиру, као Секција, дјелује клуб навијача основан крајем прошле године. Након тога финансијску донацију Ивица Драгићу, уручио је Петар Пузовић један од најмлађих чланова клуба, а чије попријекло такође потиче са Кордуна.

Као један од колективних донатора, Савез Срба из региона одвојио је дио средстава за ову намјену, а присутнима се обратио Миле Шапић.

— Желим да вас поздравим у име Савеза Срба из региона, чији је предсједник народни посланик Миодраг Линта, и да кажем да је Савез дао свој допринос у границама могућности са жељом да овај клуб постигне што боље резултате у наредном периоду. Надам се да ћемо бити у прилици да за развој овдашњег фудбала, али и других спортова и убудуће помогнемо са неком већом сумом — био је кратак Шапић, пожеливши на крају фудбалерима и управи клуба пуно успјеха у даљем раду.

ДРАГИЋ: СВАКА ПОМОЋ ЈЕ ДОБРОДОШЛА

У кратким цртама о тренутном стању и амбицијама Фудбалског клуба Кордун госте је упознао његов предсједник Ивица Драгић.

— Почели смо са припремама прије недјељу дана и тренутно имамо на окупу 22 првотимца, а очекујемо да нам се још њих неколицина прикључи у најскорије вријеме. Тренутно смо на шестој позицији, а наш зацртани циљ, у некој ближој будућности, је Војвођанска лига. Управо смо у преговорима са Градом Сомбором и локалном заједницом да се у склопу стадиона изгради и игралиште за мали фудбал, а доста улажемо и у инфраструктуру. Радимо нове трибине, очекујући већи одзив гледалаца, а посебно бих истакао доградњу свлачионица за омладински погон. Ова управа сматра да је неопходно стварати играче из властитих редова и да ћемо тим приступом и испунити зацртане циљеве. Тренут-

но је у омладинској школи око 60 играча, очекујемо да ће их сваким даном бити све више, а колико воле свој клуб доказали су тиме да и сами учествују у изградњи свлачионица — упознао је госте са спортским и инфраструктурним плановима Ивица Драгић.

— Желим да истакнем сјајну сарадњу са Градом Сомбором, а посебно бих истакао предсједника Скупштине Зорана Руса са којим имамо изванредан однос и међусобно разумијевање. Договорено је да нам Град помогне у изградњи трибина, а такође и већ поменутог терена за мали фудбал. Тиме бисмо могли све фудбалске активности спровести овдје на терену нашег клуба, а прије свега, ту мислимо на летни, али и остале турнире који се организују у селу. Осим финансијске помоћи, Зоран Рус је један од иницијатора да ускоро угостимо ветеране *Црвене звезде*. Направили бисмо турнир гдје би поред *Звезде* и нашег клуба, на турниру учествова-

ли и репрезентација РСК и НК Петрова Ђора из Војнића — завршио је Драгић, додајући у шали да му је драго што је на челу једног кордунашког клуба Личанин.

КЉАЈИЋЕВО ИЗЊЕДРИЛО СВЈЕТСКОГ И ЕВРОПСКОГ ПРВАКА У КУГЛАЊУ

Петар Шаула је напоменуо да је сарадња са Мјесном заједницом Кљајићево започета још 2016. године и да се сарадња са фудбалског проширује и на куглашки спорт. Предвиђено је да се организује куглашки турнир пријатељства који ће бити традиционални, а осим домаћина Кордун из Кљајићева на турниру би учествовали и КК Кљајићево из Кљајићева, као и репрезентације Кордуна и Лике. Начелно је договорено да би ово могло да се одржи истог дана и да би то био заиста спортски спектакл у овом селу које је дало свјетског шампиона у куглању Јована Ђалића и европског првака Милана Јоветића.

На крају дружења, предсједник Драгић се још једном захвалио гостима на донацији, као и Дарко Радловић, члан Управе клуба. Радловић је Петру Шаули уручио приодан поклон, а након тога је припремљена скромна закуска уз коју се наставило причати о спортским темама. Дружењу су се прикључили и Милорад Чекелиш, спортски директор фудбалског клуба, као и чланови Управе Дејан Сучевић и Милан Мишчевић, а са стране гостију током читаве посјете, осим раније поменутих у тексту, били су присутни Никола Кукуљ и Иван Пузовић.

Ново дружење на спортским теренима заказано је за непуну два мјесеца, када би требало да се одржи већ поменути Дан спорта у Кљајићеву.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

ОБИЉЕЖЕН ДАН БИБЛИОТЕКЕ ДАНИЛО КИШ ИЗ ВРБАСА

БАНИЈЦУ МИРКУ ДЕМИЋУ УРУЧЕНА НАГРАДА НЕБОЈША ДЕВЕТАК

Јавна библиотека Данило Киш из Врбаса обиљежила је Дан установе и дан када је рођен велики књижевник чије име носи.

Обиљежавање Дана установе традиционално прати додјела награде Небојша Девеџак, која се додјељује за најбољи прилог у књижевном часопису Трај, као и награда читаоцима који су претходне године позајмили највише књига на одјељењима Јавне библиотеке. Овим поводом гости установе били су: Александар Јокановић, директор Градске библиотеке у Новом Саду, књижевници Саша Радојичић и Ђорђо Сладоје, чланови жирија, као и Мирко Демић, овогодишњи лауреат награде Небојша Девеџак.

Директору Народне библиотеке Вук Караџић Крагујевац, књижевнику Мирко Демићу уручена је награда Небојша Девеџак за есеј *Порицање као игра огледала код Црњанског*, која се додјељује за најбољи прилог објављен у часопису Трај.

У образложењу жирија, који су чинили: Саша Радојичић, предсједник, Ђорђо Сладоје и Бранислав Зубовић, наводи се да Мирко Демић, познати и вишеструко награђивани прозни писац, у овом дводјелном есеју разматра двије сличне проблемске ситуације у дјелима Милоша Црњанског: ријеч је о књигама *Код Хийерборејаца* и *Роман о Лондону*, а сам проблем био могао да се одреди као питање порицања претходно јасно наговјештеног еротског односа. Демић показује да постоје бројне структурне и симболичке сличности између пасажу у поменутом дјелима, гдје са једне стране наратор књиге *Код Хийерборејаца*, а са друге кнез Рјепнин у *Роману о Лондону* учествују у сложеној драми Ероса. Њихово изричито порицање завршног чина те драме Мирко Демић интерпретира као вишеструку „игру огледала” самог Црњанског, који својом књижевном мајсторијом „наводи читаоца на танак лед, не би ли помислио како је било обрнуто од оног шта описује, дајући тиме дубину, а онда и сугестивну снагу исказа”.

О ДОБИТНИКУ НАГРАДЕ

Мирко Демић је рођен 1964. године у Горњем Класнићу код Глине на Банији. Школовао се у Горњем Класнићу, Београду и Карловцу. Завршио је Војну академију у Београду. Од 1987. до 1991. године живио је у Сињу, од 1991. до 1995. у родном селу и Глини, а од 1995. живи у Крагујевцу.

Књижевним и публицистичким радом бави се од 1990. године. Био је активан у Српском културном друштву Сава Мркаљ из Топуског од оснивања 1990. па до 1995. када је послужео хрватске војне операције Олуја Друштво престало са радом. У раздобљу 1996–2002. био је главни уредник библиотечног листа Крагујевачко читалиште. Од 2002. до 2011. године био је главни уредник часописа за књижевност *Кораци* из Крагујевца. Бави се библиографским радом. Члан је Српског књижевног друштва.

Књига приповједака *Молски акорди* му је преведена на македонски језик, а дијелови прозе и есеји на енглески, њемачки, пољски и украјински језик.

У роману *Ђутања из Горе*, за који је добио награду Меша Селимовић за најбољу књигу на српском језику 2017. године централна тема је судбина Срба из Хрватске.

СЛИКЕ ЗАВИЧАЈА ПРЕТВАРАО У РИЈЕЧИ

Небојша Девеџак, у чију част је установљена ова награда, рођен је 21. октобра 1955. године у Малој Градуси, на Банији.

Поезију је почео да пише у основној школи, у родном селу. Озбиљно јој је, као средњошколски ђак Центра за металце у Сиску (технички смјер), стао да открива тајне, да трага њеним предјелима за оним ријечима и сликама којима се и она увлачила у њега и вукала га радосним стазама живота. Већ из првих прјесама којима се јавио у локалним листовима могла се наслутиати појава младог човјека с посебним талентом. Младог човјека који је слике завичаја веома умјешно претварао у ријечи. А тим ријечима слика је поновне а другачије, опјесмењене слике завичаја (и не само њега), које су из стиха у стих, из пјесме у пјесму потврђивале тај његов таленат. И 1980. године у Сиску се појавила његова прва збирка поезије под насловом *Пресудна жељ*. Од тада па све до изненадне смрти, Небојша Девеџак био је онај извор из кога је кључала љековита, бистра вода ријечи мудрости, трагања и налажења. Кључао је бунт немирења са оном у животу — и свом и у животу уопште — што је морало и могло бити боље, људскије, праведније... Банија је у њему добила оног књижевног прегаоца који је израстао и сврстао се својим богатим и свестраним дјелом у сам врх њених најуспјешнијих описивача и тумача. И не само Банија да је добила — Небојша је израстао у изузетну појаву савремене српске књижевности. А као припадник оног дијела прогнаничког српског народа, постао је његов досљедан, прецизан и свестран биљежник. Биљежник: умјетник. То је могао да буде јер је читавим бићем дијелио судбину тог свог народа. И, с друге стране, он је од ријетких стваралаца писане ријечи који је имао храбрости да отворено проговори и о разочарењима у оне који су водили тај народ. Он је то могао јер је увијек био и остајао на лицу мјеста.

Небојша Девеџак је објавио бројне књиге поезије, записа, прозе, критике... Небојша Девеџак је послје краће а тешке болести преминуо у 62. години у Врбасу, гдје је живио и радио. Сахрањен је 27. октобра 2017. године, у Кисачу, мјесту близу Новог Сада, гдје се био скрасио неко вријеме на мукотрпном путу свог прогнаничког живота.

ФОТО: РАЈКО КАРИШИЋ

	НАШ ПРОСЛАВЉЕНИ ФУДБАЛЕР, БИВШИ СЕЛЕКТОР СРБИЈЕ, ТРЕНЕР У ИТАЛИЈИ (СА СЛИКЕ)		ЗАВЕ- ШТАЊЕ, ТЕСТАМЕНТ	КЛУБ У КОМЕ ЈЕ САДА ТРЕНЕР	ДИО САХАРЕ У ЧАДУ
	ПРО- СТОРИЈЕ, ОДАЈЕ У СТАНУ				
	ПОЕН У ЧУДУ				
	НАДИМАК НОВАКА ЂОКОВИЋА				
	СТАО- ЈУДЕЈСКИ ЦАР				
КЛУБ У КОМЕ ЈЕ ПОЧЕО СВОЈУ БОГАТУ КАРИЈЕРУ ФУДБАЛЕР СА СЛИКЕ	ИЗРЕЋИ ОПОМЕНУ	ВЕЛИКИ ОКРУГЛИ МЛИНСКИ КАМЕН	НАСЕЉЕ У КОЊИЦУ ШАХИСТА, ФРЕДЕРИК		
ЈЕДНО ОД ИМЕНА ЗА ШЉИВУ МАЦАРКУ					РОДНИ ГРАД ФУДБАЛЕРА СА СЛИКЕ
ОРУЂА И ПОМАГАЛА У НЕКОМ ПОСЛУ					ВОЛТ ЖЕНСКИ ПЛЕВАЧКИ ГЛАС
ВРСТА КРУПНИХ ИНСЕКТА					ЗЛАТО ПЕТИ ВОКАЛ
ОДМАХ (ПОКР.)			ГЛУМАЦ ХОГАН ТИП СИТРОЕНА		
КИТА СПЛЕТНИХ ГРОЗДОВА, ЕВЕНКА					ОВО АМЕРИЧКА ГЛУМИЦА ЖЕДРЕН
ЛИЧНА ЗАМЈЕНИЦА		САВ. ЈАВНО ТУЖИЛАШ. ЛИВАДСКА ТРАВА			З. СЛОВО АЗБУКЕ ТАМНИ ДИО ДАНА
СРПСКО КОЛО	ВЕЛИКА УВАЛА, УДОЛИНА КАЛАЈ				
ИЗОЛА- ЦИОНИ МАТЕРИЈАЛ					
РАНИЈИ СРПСКИ КАЈАКАШ, МИРКО					СРПСКО КОЛО

РЕШЕЊЕ: собе, аптон, сиропот, Нишавић то, он, СЛТ, в, увалина, адрод, Шучи, божјака, опрема, в, ровци, ду, ома, Хулк, века,

ПРЕДСТАВЉЕНА МОНОГРАФИЈА НЕЗАБОРАВЉЕНИ ЗАВИЧАЈ

Гдје су нестали Срби из Тузле?

У Бијељини је промовисана монографија *Незаборављени завичај* аутора Драгана Мркајића, која говори о српском народу који је живио на ширем подручју Тузле до 1992. године, све док их са вијековних огњишта нису протјерали припадници такозване Армије БиХ.

Мркајић је рекао да му никада неће бити јасно шта се прекренуло у Тузли, гдје су сви прије рата живјели срећно, па и 33.000 Срба, те су они морали напустити своја огњишта.

– Према подацима које сада имам, тамо сада живи око 1.600 Срба – навео је он и додао да је у књизи описао историјат Тузле, од њеног настанка исушивањем Панонског мора, па све до избијања рата.

Мркајић је рекао да је описивао насељена мјеста као што је Тузла, Симин Хан, Чакловићи, Ковачево Село, Пожарница, Цвиљевина, Колимер, Потраш, Ковачица и Коњиковићи, како су се развијала кроз вријеме.

Он сматра да су културу у Тузлу донијели Срби, који су на том подручју отварали прве школе, позоришта, клинике.

Мркајић је навео да је то била богата сре-

дина у којој су боравиле бројне знамените личности, попут блаженопочившег патријарха Павла, који је ту завршио један разред Гимназије, Гаврила Принципа, те бројних умјетника.

– За књигу сам користио литературу, животно искуство и мојих 40 година проведених тамо – рекао је Мркајић и навео да је на монографији радио око четири године.

Директор Музеја Семберија Момчило Копривица рекао је да је вечерас представљена завичајна књига, капитално дјело за све оне који су са подручја Тузле избјегли и у коју се враћају.

– Значај ове књиге је велики јер се текст књиге може пратити на нивоу обичног читалачког знања, а може послужити и у историјско-научно истраживања за поднебље о коме се говори у монографији – навео је Копривица.

Он је рекао да аутор описује ширу регију Тузле, од њеног настанка до данашњих дана, у њој се говори о обичајима, култури, традицији и осталим друштвено-економским дешавањима на том подручју.

СРНА

НОВА КЊИГА СРЕТЕНА ЈАКОВЉЕВИЋА

Скривена историја о страдању Срба на простору НДХ (1941–1945)

Сретен Јаковљевић, новинар, писац и члан Удружења новинара Србије (УНС) објавио је књигу *Скривена историја о страдању Срба на простору НДХ (1941–1945)*.

„Овом књигом покушавамо многе скривене приче да отргнемо од заборава”, написао је Јаковљевић у предговору и додао да се у рату заборављају судбине и страдања „малих” људи, а њихове приче чине највјеродостојнији мозаик истине о ратним ужасима.

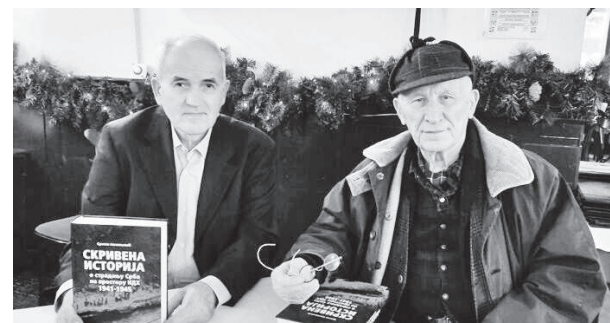
Књига је резултат вишедценијских истраживања у архивама, библиотекама, као и непосредних разговора са учесницима Другог свјетског рата.

Аутор у дјелу пише да су комунисти величали своју побједу, скривали грешке и злочине које су учинили, а југословенску војску приказали као негативце.

– У то име многе злочинце и кривце за српска страдања 1941. године никада нису извели пред лице правде – додао је Јаковљевић.

Међутим, истину нису скривали само побједници, већ и поражени, припадници југословенске војске због сопствене сигурности и будућности своје дјете.

Јаковљевић се посебно

» Сретен Јаковљевић и Матија Бећковић (Фото: Стара Херцеговина)

осврнуо на њемачку операцију Вајс – битку на Неретви 1943. године која је остала најконтроверзнија тема у историји Србије.

На крају се аутор осврће на жене, мајке, супруге и дјecu из тог периода. Оне су „безимени” хероји које су на најбруталнији начин страдале, убијане, силоване, а усташе су им из руку отимале дјecu.

Аутор за њих каже да су трпјеле, патиле, орале, копале и биле у сјенци мушкараца и због тога заслужују јединствен споменик захвалности.

Пјесник Матија Бећковић је рекао да је ово драгоцену дјело за откривање истине о ратним догађајима на том простору.

– Драгоцјено је толико што се у књизи налази велики број обичних људи са сво-

јим причама и личним судбинама који свједоче о ратним збивањима и страхотама рата – изјавио је он.

Објављивање књиге су помогли Удружење Коњицана у Републици Српској, Електопривреда Републике Српске, манастир Тврдош, општине Гацко, Невесиње, Вишеград и Удружење новинара Србије.

Сретен Јаковљевић је рођен 1950. године у селу Бијела код Коњица. Основну и средњу школу завршио у Коњицу. Дипломирао је на Факултету политичких наука у Сарајеву. Новинарством се бави од 1967. године. Први текст је објавио у листу младих *Наши дани у Сарајеву*. Члан УНС-а је од 1985. године и уредник локалних листова *Раковицке новине* и *Чукарица Раковица*.

АНЂЕЛА МОМЧИЛОВИЋ/УНС

80 година од злочина на Радачком Бријегу

У организацији ЈВУО Требиње и потомака жртва испред споменика на Радачком Бријегу (Љубомир) обиљежен је тужни јубилеј – 80. година од братоубилачког злочина.

Помен су служили свештеници Данило Боро и Вељко Ковач, који носи име по једном од страдалих Љубомираца.

Из Удружења ЈВУО су поручили да подсјећање на српске жртве, страдале по идеолошкој основи, треба да послужи као трајна опомена нашем народу да се више никад не дијели по било ком основу.

– Никад више брат на брата – јасна је порука организатора који су позвали српски народ на слогу и јединство.

На јубиларној 80. годишњици страдања невиних цивила на Радачком Бријегу није било представника ни власти ни опозиције, а није било ни представника медија.

– Ниједи требињски медији доказују да и данас живимо „у вуненим временима” – кажу разочарани чланови Удружења ЈВУО.

Његујући антифашистичке тековине највљубљени да ће у наредном периоду бити фокусирани на подизање споменика борцима Југословенске војске у отаџбини и невиним жртвама Другог свјетског рата. Према подацима, које је Удружење до сада прикупило за жртве комунистичког терора и невиних страдалника Другог свјетског рата и послје рата, на подручју Требиња убијено је у времену од 1941–1951. око 450 особа српске националности. Међу њима је било 379 цивила, а од тог броја чак 20 свештеника Епархије захумско-херцеговачке и Приморске, као и још десетак лица убијених од стране друге

војске, а које комунистичке власти из познатих разлога нису евидентирале.

Ово окупљање било је подсјећање на крвави фебруар 1942. године када су партизани предвођени Савом Ковачевићем, Петром Драпишином и Драгицом Правицом на Љубомиру убили 21 мјештанина, а касније још шест сељана. Од укупно 30 похваталих љубомирских сељака, 21 је осуђен на смрт, „без консултовања мјесног политичког и војног руководства”.

Смртна пресуда је за већину извршена 27. фебруара на Радачком Бријегу пред великим скупом војске и народа.

Том приликом стријељано је осам Ковача: Јово, Бранко, Јанко, Раде, Вељко, Видак, Гојко и Душан, Лечићи: Тривоко и Милован, Никола Кашиковић, Перо Сорајић, Пајо Атељевић, Триво Буднић, Крсто Мијановић, Пајо Милић, Раде Поповац и Перо Сушић. Крста Кашиковића и Обрада Томашевића лично су до смрти моткама претукли партизански команданти (а касније знаменити народни хероји) још на почетку акције, док је Тривоко Сорајић убијен за вријеме блокаде Љубомира. Након Радачког Бријега стријељани су Перо Лечић, Јула и Никола Мијановић, Мато Крунић, Новица Ковач и свештеник Дамјан Зотовић.

Крв проливена на Радачком Бријегу није била од „користи народоослободилачкој борби”, како су вјеровали њени целати – већ је само утврдила црту између два политички непомирљива дијела народа и подстакла ескалацију братоубилачке мржње и насиља.

Т. ЂОРОВИЋ

ЗАШТО ГУСЛЕ И ГАНГЕ ИЗАЗИВАЈУ ЕМОЦИОНАЛНИ НАБОЈ КОД СЛУШАЛАЦА

НАРОДНА ЕСТЕТИКА

ПИШЕ: ПРОФ. ДР ЈОВО РАДОШ

Естетски моменат има веома важну страну и у народном поимању свијета и сопственог стваралаштва, као и односу према различитим облицима доживљавања тог стваралаштва и његовом вредносном просуђивању. Само „кнађење“ (стварање) пјесме, причање приче, пјевање уз гусле, свирање на двојницима (двојницима), диграмама, фрулима, гајдама итд. било је подведено под својеврсне естетске критеријуме. Пазило се да то изазове код слушалаца лијепа осјећања и душевна и духовна задовољства.

Тако се и код заједничког пјевања пјесам без инструменталне пратње (ганги), тежило да се оне отпјевају што сложније и складније (осјећај хармоничности), што се види и из стихова:

„Нема ништа љепше знати
него сложено зајевати“

Истовремено, то се чинило са пуном преданошћу и истинским уношењем у оно што се пјева, уз унутрашњи доживљај суштества ствари. А, оно што је суштествено, уједно је и истинито и лијепо (Фридрих Шелинг).

Самокритичност и бојазност да ли ће бити испуњени и сопствени и општи врједносни критеријуми, присутна је у свим сферама народног умјетничког стваралаштва. То се у једној од женских ганги и експлицитно наглашава:

„Оћемо ли, оћемо ли једну зајевати
Да видимо, да видимо оће ли ваљати“

И они који су тек улазили у тајне „гангашког пјевања“ (посебно млади) имали су у свијести осјећај велике одговорности при показивању степена свога умјећа, што је најбоље изражено кроз стихове:

„Стари људи, миле моје, немојте замјерат
Ми смо ћеца, миле моје, учимо се пјеват“

Бит умјетничког и естетског јесте важно обиљежје и гусларске дјелатности (од израде гусала, преко наступа гуслара, ношње и њиховог укупног држања, до пјесничког стваралаштва, које је тематски и по својој форми везано за естетски израз. Јер, љепота, поред многих својих пребивалишта, станује и у гусларству. Примаоци (слушаоци) желе да путем гусала, уз све друге функцијске елементе, осјете и својеврсно душевно узбуђење и расположење, које се изражава естетским атрибутима: лијепо, дивно, допадљиво, пријатно, савršено, а да уз то препознају и оно што је лоше, неуједљиво и недопадљиво.

Пошто се кроз гусларско пјевање, углавном, казује одређени догађај, оно често добија примјерену драматику, која у извјесним моментима кулминира у начину и снази (пробод музичке бране као код Баха), што код слушалаца изазива јако душевно узбуђење, чији је крајњи ефекат катарза, тј. душевно очишћење, слично доживљају који, по Аристотеловом становишту, изазива позоришна трагедија. На крају слушаоци имају осјећај узвишености и окрепљености. У супротном, ако се ради о слабијем гуслару, они неће доживјети никакво емоционално узбуђење, већ равнодушност, а понекад и нерасположење и разочараност. Зато се често (тихо или гласно) изричу коментари о врједносним донетима оних који пјевају (и гуслара и гангаша). Кроз њих се даје подршка, упућују се сугестије и изричу критичка мишљења. Тако се поред афирмативних, могу чути и врло оштри судови: „реву ко магарад“, „чудна грла гузица га трла“, „зајазисо се“ (кад започне високо, па не може да издржи у том тоналитету) итд.

Народ је у свом доживљавању естетског најприје запажао љепоту природе:

„Намјера их нанијела била
на зелено у гори језеро
по ком плове утве златокриле;“

затим, женску љепоту (која се најчешће пореди са љепотом виле):

„Така му се учини ђевојка
да је љепша од бијеле виле.“

Дакако, дају се и цјеловити описи и атрибуту те љепоте:

„танка струка, а висока стаса,
коса јој је кита ибришима,
очи су јој два драга камена,
обрвице с мора пијавице,
сред образа румена ружица,
зуби су јој два низа бисера,
уста су јој кутија шећера;
кад говори – ка да голуб гуче,
кад се смије – ка да бисер сије,
кад погледа – како соко сиви,
кад се шеће – као пауница,
побратиме сва ти је гиздава.“

Истиче се, такође, и мушка љепота:

„Красан јунак на овоме свијету“

„Ако ћу је налит по љепоти
напићу је Косанчић Ивану“

„Љепше грло у Милоша царско
јесте љепше него је у виле“

За наочитог момка се, такође, говорило:

„Момак ко град“.

Вредновање мушке љепоте и тјелесне грађе углавном је обављано према естетској парадигми склада и хармоније. Још је Питагора истицао смисао реда, сразмјере и склада као отјеловљење математичког закона у свијету. Аурелиј Августин је сматрао да су хармонија и симетрија прво обиљежје љепоте, а о нагону за формом писао је и Шилер. Одступање од овог принципа народ је сликовито изразио ријечима: „Основан непоткан“. У том смислу, он је градио и адекватне називе за поједине неестетске фигуре и склопове: *илоћо*, *суклећина*, *ерав*, *ширунцо*, *куљо*, *паучак*, *пушак*, *крећо*, *соћав*, *мећедило* итд. Ти поједини тјелесни недостаци су били и узрок да се они који су их имали не узимају у војску, па је и настала изрека: „Кад га неће влада, нећу га ни ја млада“. Понекад су поменута држања утврђени стандарда на подручју мушке љепоте и тјелесне снаге попримала и шалива обиљежја, што се може видјети из запажања неке жене која је гледала мушко коло код цркве:

„Види Луке, види Лукијана
гледај врата, гледај заврњак
види мога, ј.о оца свога“

Иако у народу постоји повезаност појмова лијеп и добар (као код Платона), гдје ријеч „лијеп“ има најчешће морално, а не естетско значење, постоји и мноштво примјера гдје се ова ријеч употребљава у њеном уобичајеном поимању: „лијепо га је виђет и у пољу и у колу“, „лијеп као уписан“, „лијепа ко Сунце“, „Не да усе гледат“, „Не могу се два ока нагледати“, као и негација тога: „Није злато све што сија“.

Да љепота има своју узвишеност и универзалну снагу види се и у епској пјесми *Мали Радојица*, гдје овај хајдук, који се претвара да је мртав, издржава све муке у турској тамници, не помјеривши се, али не може да одоли љепоти дјевојке Хајкуне, која је „од свију и већа и љепша“ у колу која пред њим игра:

„Љепотом је коло зачинила
и висином коло надвисила“

Додуше, народ је био свјестан да је тјелесна љепота пролазна, па је срочио и пословицу: „Док цвијет мирише, свак га бегенише“.

ЧЕДОМИР ВИШЊИЋ И СИНИША ТАТАЛОВИЋ ОДРЖАЛИ ЧАС ИСТОРИЈЕ У ГОМИРЈУ

Како су Срби населили Горски Котар

У оквиру пројекта *Традиција и обичаји Срба Горског Котара*, у организацији подбора *Просвјетле*, у Моравицама и Гомирју је одржан први циклус предавања на тему историје Срба овог дијела Хрватске.

Предавачи, универзитетски професор Синиша Таталовић и политиколог историчар Чедомир Вишњић, одржали су у просторијама ова два подбора предавања о досељавању Срба на подручје Горског Котара.

У предавању *Приступ и учествовање историје Срба у Горском Котару* Чедомир Вишњић указао је на пријеломне догађаје у прошлости овог дијела српског народа, од првих сеоба током 16. вијека, привилегија које су добили доселеници, па до укидања Војне крајине и процеса који су довели до Првог свјетског рата и његових посљедица. Истраживање и поучавање историје Срба у Хрватској има ванакадемски карактер и није укључено у редовне школске програме у Хрватској због чега је, како исти-

чу организатори, одржано предавање од великог значаја за припаднике српске заједнице.

Синиша Таталовић у предавању *Срби у Горском Котару у историји и савременој њерсјејиви* говорио је о насељавању првенствено Гомирја, али и читавог подручја Горског Котара. Крај 16. и почетак 17. вијека вријеме је у којем се учвршћује Војна крајина која обухваћа и гомирски крај. То је вријеме када се на овај простор насељава значајан број православних Срба, а Гомирје постаје њихово средиште. Франкопа-

ни су Гомирцима 1632. године продали земљу за 15.000 форинти. Лачање улоге манастира у животу Гомираца дао је владика Данило Љуботина који је изградио задану цркву, а онда и Данило Јакшић који је учествовао у преговорима око власништва над земљом те задржавању дотадашњих права.

Предавањима у просторијама завичајног музеја у Докмановићима, односно Моравицама, присуствовали су локални представници српске заједнице, као и конзул Србије у Ријечи Ненад Маричић. **Н. ЈОВАНОВИЋ/НОВОСТИ**

НА ПЕЉЕШЦУ САЧУВАНА ЈЕДИНА ФРЕСКА ПРВОГ СРПСКОГ КРАЉА

У малој цркви на Пељешцу, у близини некадашњег Стона, сачуван је једини портрет неког од српских монарха прије династије Неманђића.

Задужбина првог српског краља Михаила Војислављевића, који је владао Травунијом, Захумљем, Дукљом и Рашком, подигнута је у старом Стону крајем 11. вијека, а фреска је живописана око 1080. године.

Ктиторски портрет краља Михаила налази се у малој ниши која се налази лијево од ранијег улаза у цркву. Изнад ње се налазила још једна фреска, која је данас само дјелимично сачувана. Стручњаци сматрају да је на њој био приказан неко од апостола или сам Исус.

Михаило држи у рукама своју задужбину а његово лице на фресци је издужено, с великим очима, изнад којих су наглашене обрве, док је на челу насликана дубоко урежана хоризонтална бора. Коса му је дужа, просједа и допире до потиљка, попут његове браде.

На глави носи краљевски вијенац западног типа који се среће широм средњовјековне Европе.

Војислављевић је био први српски краљ. Владао је српским средњовјековним областима Дукљом, Травунијом, Захумљем и Рашком, од 1050. до 1081. године. У почетку је владао као кнез, а своју државу је око 1077. године уздигао на ранг краљевине за шта је добио потврду од папе Гргура VII.

Црква је била малих димензија, дужине шест, а ширине четири метра. Ипак, била је необично висока, више

од седам метара, а богато је била украшена каменом орнаментиком. била велика.

Свети Сава је на овом мјесту 1219. године основао Епархију хумску или данашњу Епархију захумско-херцеговачку.

Стон и Пељешац су у оквирима Србије остали све до 1333. године када ће их Дубровнику, за годишњи данак од 500 перпера и под условом да „поје српски поп у Стону“, продати краљ Душан.

Данас на Пељешцу и у Стону нема ни српске цркве ни српског попа.

БЕСПЛАТНО РЕЗЕРВИШИТЕ СРПСКО КОЛО

Уколико желите да добијете свој примјерак

Српског кола позовите број дописништва

у Новом Саду **021/66 13 600**

Радним данима од 9 до 16

ПОВОДОМ ЛУБИЛЕЈА - 50 ГОДИНА ОД ОСВАЈАЊА ШАМПИОНСКЕ ТИТУЛЕ ОДБОЈКАША ИЗ КЛЕКА

СЈЕЋАЊЕ НА „КЛЕЧАНСКО СПОРТСКО ЧУДО”

ПИШЕ: ЈОВО ВУКОВИЋ

„Клек је село у којем најбоље успијева – одбојка”.

Ову реченицу исписао сам прије тачно пола вијека, на почетку професионалне новинарске каријере, у пролеће 1972. године. Повод је био риједак, риплијевски, невјероватан, боље речено сензационалан: одбојкаши из малог Клека, са непуне двије хиљаде житеља, листом колониста из Херцеговине, освојили су титулу првака Југославије. Оне велике, такозване Титове Југославије, са око двадесет и три милиона становника.

Сва југословенска штампа, од Вардара до Триглава, неколико дана је „брујала” о овом куриозитету. Моје старије и искусније журналистичке колеге нису штедиле комплименте и похвале за клечанске шампионе, трудећи се „да им в’јенце достојне исплету”. Бирали су „медене ријечи” и најбомбастичније наслове за ту спортску „бомбу”, за то „спортско чудо”, „Клечанско спортско чудо”.

СЕОСКА ЕКИПА ПОСТАЛА ШАМПИОН ВЕЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Као једина сеоска екипа у лиги, Клечани су, послје серије бриљантних игара и изненађујућих пobjеда, оставили иза себе одбојкашке великани из Београда, Загреба, Скопља, Сарајева, Осјека, Ријеке, Суботице...! *Првену звезду, Партизан, Младост, Вардар, Босну, Жељезничар, Кварнер, Спаршак...* Тај спортски подвиг, за рубрику *Вјеровали или не*, из категорије рекорда за Гиниса, још је недостигнут. Сумњам и да ће икада бити достигнут, то јест да ће тако мало мјесто изњедрити националног шампиона у колективном спорту. Зато се данас, кад спорт покрeћу велике паре које се, по правилу, сливају у највеће клубове и градове, слободно може рећи да ће Клек, по достигнућу својих одбојкаша, заувјек остати свјетски раритет.

Клечански одбојкаши су свој звездани тренутак доживјели под именом ГИК Банат, називом свог спонзора, грађевинског комбината из оближњег града Зрењанина. Тај „брак из интереса” избрисао им је раније име *Слобода*, а донио материјалну сигурност. Коначно су имали новца за дресове и патике, а могли су и да прекину праксу путовања на утакмице у удаљене градове возним „другим разредом” и са танким сендвичима, направљеним и спакованим код куће. Био је то корак ка благодњању, јер су, са-

» ШАМПИОНИ 1971/72 – ЕКИПА ГИК БНАТ ПРЕД УТАКМИЦУ У ОСИЈЕКУ: Гроздановић, М. Ђук, Берак, Дамјанац, Вуковић, Иванковић, Вујовић (стоје) М. Грбић, С. Грбић, Мићић, Дурсун, М. Кијац и Шегрт

мо осам година прије, ови скромни, трпеливи и екстремно талентовани младићи пласман у Прву лигу остварили као „најаматерскији аматери” који су, углавном, тренирали боси, чувајући једине патике за званичне утакмице. Плате, премије, стипендије и хранарине за њих су тада биле непознате ријечи. И неостварив сан.

Послије великог успјеха момака из Клека, медијски и спортски аналитичари су потрошили доста ријечи и мастила у покушајима да прецизно објасне тај ријетки феномен. Узимали су у обзир разне факторе, али су се сва њихова запажања на крају свела на један закључак: млади Клечани, потомци високих и темпераментних Херцеговаца, са добром моториком и јаком вољом, су богомдани за одбојку; посједују све најважније особине и способности које захтјева овај напорни, динамични и атрактивни спорт.

Шампионску екипу из Клека, смјештену у срцу равног Баната, гдје на Херцеговину подсећају имена њених великана, дата сеоским улицама, чинили су: Милош Грбић (капитен), Бранко Берак, Милорад Мићић, Бранко Вујовић, Миленко Вуковић, Миро Ђук, Слободан Грбић, Слободан Дамјанац, Неђељко Иванковић, Милорад Кијац, Радомир Дурсун, Радуле Кијац, Радомир Атељевић и Миленко Шегрт. Већина њих наступала је и за јуни-

орску или сениорску репрезентацију Југославије.

ОСНОВНА ШКОЛА РАСАДНИК ТАЛЕНАТА

Расаднико ових асова била је клечанска основна школа, а њихови први одбојкашки учитељи наставник Душан Поткоњак и директор Чедомир Комненић, најзаслужнији што се одбојка тако добро укоријенила међу колонистима из околине Требиња. Тим горштацима који у свом завичају, богатом само тврдим каменом, нису имали близак контакт ни са одбојкашким лоптом ни са одбојкашким тереном.

Гости Клека у шездесетим и седамдесетим годинама прошлог вијека, с дивљењем су запажали да је

„Клек најспортскије село у свијету”, јер тамо „сви играју одбојку”. Од мусаве дечурлије, која је лопту пребацивала преко дворишних капија старих швапских кућа или преко канапа везаних између стабала мурви и кестенова у прашњавим шоровима, до рекреативаца и ветерана који би на једини одбојкашки терен од црвене шљаке утрчавали чим би се са њега, послје одрађених тренинга, повукли прави одбојкаши и одбојкашице. Та масовност и љубав за игру, преношена са старијих на млађе, такође је фактор битан за објашњење клечанског одбојкашког чуда из давне 1972. године. Зато, можда, није, погрешно за ову необичност примијенити ону Његошеву: „Из грмена великога...”.

» ТРИ МУСКЕТАРА: Милош Грбић, Лазар Гроздановић и Рајко Кијац (слика горе)

» Одбојкашице Партизана из Клека, побједнице Купа Југославије 1964. године: А. Кијац, Бабић, Н. Којовић, Палић, Лончар, Поткоњак, С. Којовић (стоје), Рашевић, Ђајић, Наранчић, Ђурић (чуче)

вије. Признање какво се врло ријетко добија.

УСПЈЕШНИ И КАО СЕЛЕКТОРИ

Занимљиво је да су и два Милошева саиграча из шампионске екипе Клечана предводила југословенске селекције. Милорад Кијац је био на челу мушке сениорске репрезентације, а Миленко Вуковић селектор женске јуниорске селекције.

Јуниорски или сениорски репрезентативци били су и Милошеви саиграчи, брат му Слободан, Берак, Ђук, Вујовић, Дамјанац, Вуковић и Иванковић.

Уз играче, велике заслуге за освајање шампионске титуле имали су и Клечанин Рајко Кијац, „технички” екипе, и Београђанин Лазар Гроздановић, који је момке из Клека сматрао одбојкашким драгуљима, чије је таленте брусио неуморно и са великом љубављу.

Кијац је, као човјек изузетних менаџерских способности, касније био творац и новосадске *Војводине*, екипе са највише титула одбојкашког првака у Југославији. Гроздановићу је, послје тренерске епизоде са Клечанима, нагло скочио тренерски рејтинг: убрзо је постао селектор југословенске репрезентације која је, под његовим вођством, постала европска, а онда и свјетска велесила. Обојица (сада покојни) увијек су с поносом истicali да им је лансирана рампа за одбојкашке висине које су достигли био мали Клек, са својим великим, суперталентованим играчима.

ОДБОЈКАШИЦЕ ОСВОЈИЛЕ КУП

Да би слика о одбојкашким Клечанима била јаснија, није наодмет подсетити да су и одбојкашице из овог села биле врло запажене у југословенским оквирима, као што су и данас у српској одбојци. Генерација из далеких седамдесетих, као дугогодишњи стабилан прволигаш, 1964. године је освојила југословенски куп, или *Куп маршала Тита*, како се то масовно такмичење тада звало.

Иако је овај текст, због „округле” годишњице, подсећање на шампионску титулу клечанских одбојкаша, и у њихову част, сигуран сам да се они, као прави спортски центимени, неће лутити ако оvdје поменем и имена њихових комшиница које су освојиле *Маршалов куп*. Дакле, ево и тог састава, такође поноса Клека: Зора Папић (капитен), Анка Кијац, Даница Бабић, Софија Којовић, Наталија Којовић, Драгица Лончар, Миланка Наранчић, Радинка Ђурић, Боса Ђајић и Мила Рашевић.

Захваљујући клечанском „буму”, одбојка је постала врло популарна и у оближњем Зрењанину, али и у читавом средњем Банату. У граду на Бегеју данас је неколико клубова и школа одбојке, а одбојкашки клуб има и свако село у близини Клека. Масовност је, наравно, дала и квалитет. Из овог, релативно малог региона, дрес са државним грбом, на крају прошлог и у овом вијеку, носили су или још носе Вања и Никола Грбић, Јована Бракочевић, Маја Огњеновић, Брижитка Молнар и Александра Узелац...

Нема сумње да ће их бити још, јер се горштаци и њихови потомци не одричу лако узора и традиције. Упркос чињници да млади и у Клеку, пратећи нове животне трендове, прсте све више користе за куцање по мобилним телефонима и таблетима него за одбојкашку лопту.

